

Telve

2021 / 6

Dil, Düşünce ve Edebiyat Dergisi

“Derya Benim Katremdir, Zerreler Umman Bana”

SÖYLEŞİ
Fulvio Bertuccelli

DOSYA
YUNUS EMRE

DENEME
Avrupa'daki Türkler
İçin Vatan Kavramı

Telve Dergisi'nden herkese merhaba

Sevgili Okurlar,

Yurt dışında yetişmiş Türk gençlerini Türkçenin doğru kullanımını yaymak için bir araya getirmek, Türk diasporasının 60 yıldır oluşturduğu birikimi yazarak Türk edebiyatına sunabilmek ve böylece bu alanda yeni bir soluk olabilmek için samimiyet ve hevesle çıktığımız bu dergi yolculuğunda, bir sayıya daha ulaşmış olmanın sevincini yaşıyoruz. Bir dergi çıkarmanın bile hayal gibi geldiği noktadan, bugün 6. sayıyı çıkarmış olmak epey mutlu ediyor bizi.

İlk beş sayıda Avrupa'da edebiyat muhitleri, Avrupalı yazarlar, Avrupa'da Türkçe ve Edebiyatta Yabancı gibi konuları işledik. Diaspora insanının düşüncesini, Türkçeyle olan ilişkisini ele aldık. Ardından "Yabancı kimdir?" sorusuna derin cevaplar aradık. Bu sayı ise bütün dünyaya hitap eden, evrensel olan, Türkçenin aynı zamanda bir edebiyat dili olduğunu gösteren Yunus Emre'yi anlatıyor. İçinde bulunduğumuz senenin Yunus Emre yılı olması, bu değerli şairin özellikle ana vatanında, Türkiye'de etraflıca işlenmiş ve işleniyor olması; bütün dünyaca bilinmesi, dolayısıyla üzerine yazılmış, konuşulmuş birçok makale, söyleşi ve eserin bulunması; giriştiğimiz bu işin ne kadar zor olduğunu gösteriyordu. Ancak bizler iki dilli büyümüş gençler olarak Yunus Emre'yi kendi farklı bakış açılarımız ile yorumlamak

istedik. Bu şekilde hem tekrara düşmeyecek, yazılan şeyleri bir daha yazmayacak hem de Yunus Emre'yi anlama yolunda naçizane bir katkı sunabilecektik. Amacımız doğu ve batının Yunus'unu harmanlayıp Yunus anlayışını daha evrensel bir çerçevede ele alabilmektir. Mesela yazarlarımızdan Mehmet Bolat, Yunus Emre bağlamında Meveddet ve Hürmanizmi kıyaslıyor. Aynı şekilde Ecem Tuba Hızarcı arkadaşımız, Yunus'u Fransız penceresinden ele alıyor ve bizlere muhtemelen daha önce örneği olmayan bir yazı sunuyor.

Elbette Avrupalı akademisyenlerin de Yunus'a nasıl baktığını aktardık. Yazarlarımızdan Duygu Er'in, Fulvio Bertucelli ile yaptığı söyleşi bize bu konuda bazı izlenimler sunuyor. Keza Dr. Hakkı Aslan, Yunus'u Anne Marie Schimmel'in görüşlerini harmanlayarak anlatıyor. Bunların yanı sıra birçok arkadaşımız çeşitli başlıklar altında, bu eşsiz gönül insanından okurlara bahsediyor.

Bu sayımızı dosya konumuzun yanı sıra öyküler, denemeler ve şiirler ile de derinleştirdik. Bu arada yeni yazar arkadaşlar katıldı aramıza.

Ayrıca dergi tasarımıımızın beğenilmesine yönelik aldığımız duyurular bizi çok mutlu etti. Sözlerimizle gönülünüze, tasarım ve çizimlerimizle gözlerinize hitap etmeyi umuyoruz. Keyifli okumalar!

Ubeydullah Çavuş

Telve

İmtiyaz Sahibi: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı adına

Abdullah Eren **Yayın Yönetmeni ve Yazı İşleri:** Ali Işık **Yayın Danışmanı:** İsmail Yıldız

Yayın Koordinatörü: Elif Neslihan Güney **Editörler:** Mehmet Bolat, Ecem Tuba Hızarcı, Rumeysa Öztürk, Ertuğrul Sabuncu, Ubeydullah Çavuş **Metin Editörleri:** Duygu Er Quilichini, Fatma Türk, Büsra Akyüz, Zümra Ufuk, Baransel Mızrak **Tasarım:** Yasin Çetin **İletişim:** Oğuzlar mah. Mevlana bulvarı No:145 Çankaya

Kapak Sözü: "Derya Benim Katremdir, Zerreler Umman Bana" Yunus Emre

Yayın Türü: 3 Aylık Süreli Yayın **Basım Tarihi:** Aralık 2021 **Baskı:** Özel Ofset Matbaa Ltd. Şti. Matbaacılar Sanayi Sitesi 1514 Sokak No:6 İvedik Yenimahalle Ankara Tel: 03123950608 Sertika no: 40365

www.ytb.gov.tr

Abdullah EREN

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanı

Anadolu'yu gönül dili, tasavvufî neşvesi ve saf Türkçesi ile yazdığı şiirleriyle mayalayan Yunus Emre Hz. kabul olan “Sohbetlerde Yûnus’ı hergiz unutmayalar” duasıyla sadece kendi çağında değil 13. Asırdan günümüze gönül sohbetlerinde ve ilim meclislerinde her daim “serkonuk” olmuştur. Âdemoğlunu insanî ve irfanî boyutlarıyla şiirlerinde inceleyen Yunus Emre Hz. hiç şüphesiz bundan sonraki yüzyıllarda da huzur veren şiirleriyle sohbetlerimizi tezyin etmeye devam edecektir. Şahsen doğduğum ve büyüdüğüm ortam Yunus Emre Hazretlerinin ilahî aşkın neşesiyle söylediği şiirlerindeki manevi sıcaklık ile ısınan bir atmosfere sahipti. Hazretin gönül pınarından süzülen şu dizeleri o aziz ortamda ezberleyip dilime pelesenk etmiştim:

“Ben yürürüm yana yana

Aşk boyadı beni kana

Ne akilim ne divane

Gel gör beni aşk neyledi”.

Yunus Emre Hz. bizim için gönlümüzü tenvir eden ışığî ve ruhu besleyen ısı ile sönmek bilmeyen bir ocaktır. Onun dizeleriyle hüznü, sevinci, aşk ve muhabbeti izhar etmeyi öğrendik, onun

samimi şiirleriyle benlikten geçip biz olduk, dostluklarımızı kavileştirdik. O ulu kişiyi de “Bizim Yunus” diye adlandırdık, gönül tahtımıza oturttuk. Onun sevgi ve barış dili sadece Türk milleti olarak bizi değil, tüm dünya halklarını etkiledi. Yunus Emre Hazretleri “Gelin tanış olalım” dörtlüğüne kulak verdiğimiz ayrıca sevgi ve saygıyla andığımız ortak bir büyük sima oldu, bundan sonrada çağları aşan mesajlarıyla bize örnek olmaya devam edecek.

Her sayısında birbirinden derinlikli konular ve kaleme aldıkları veciz yazılarla karşımıza çıkan *Tel'Ve* ekibi, 6. sayısında da saf Türkçesi ve samimi nefesi ile Anadolu'dan dünyaya ışık saçan bir aşk eri, bir gönül insanı Yunus Emre Hazretlerini ele alıyor. Yunus Emre'nin hayatına ve şiirlerine derûnî nazar kılacağı-mız, onu Avrupalı Türk kardeşlerimizin gönül pencerelerinden okuyacağımız bu sayı Yunusça mesajları kalplere ilham ediyor. Yunus Emre'nin ruhaniyeti, yâd edildiği bu sayıyı okuyanlarla beraber olacaktır.

Tel'Ve ekibini özümüzü ele alan, maneviyatımızı yansıtan bu güzel sayı için kutluyor, Türk Diasporasının genç kalemlerini aşk ve muhabbetle selamlıyorum.

Aşk olsun...

DOSYA | YUNUS EMRE

8 / Yunus Emre'nin İtalyanca Sesi Fulvio Bertuccelli ile Söyleşi

Söyleşen: Duygu Er Quilichini

12 / Mehmet Bolat Şarkiyatçılık Penceresinden Yunus Emre

14 / Dr. Hakkı Arslan Yunus Emre ve Annemarie Schimmel ile Yollarda

20 / Ecem Tuba Hızarcı Yunus Emre ve Kelimelerinin Yolculuğu

24 / Elif Neslihan Güney Bir Dil Mimarı

26 / Sena Şeker Tasavvuf ve Sevgi Temelli Eğitim

28 / Münire Eslem Bozkurt Mana ve İnsan

32 / Aslı Gökçe Kaya Bahşedilmiş Bir Nimet Olarak Sabır

36 / Zişan Özkan Aşk Gerek Evvel

38 / Fatma Türk Risâletü'n-Nushiyye ile Yaratılış Gayesi

42 / Emine Doğrul Bir Düşünür Olarak Yunus Emre

46 / Mehmet Akif Çelik Bir Ben Vardır Bende Benden İçerü

48 / Merve Fatma Ören Yunus Emre ve Tabiat

50 / Aslıhan İnce Yunus Emre'nin Ahlâk Anlayışı

54 / Ömer Faruk Bağ Yunus Emre'nin Aynası

56 / Telve Konuşmaları: "Yunus Emre"

ÖYKÜLER

Merve Fatma Ören **Gökyüzünde Bir Duvar / 62**

Ertuğrul Sabuncu **Eli Havada / 64**

Betül Alpaslan **Yer Elması / 66**

Münire Eslem Bozkurt **Sırtını Taşa Ver / 68**

Mihriban Harbi **Takvim Yaprakları / 72**

Zeynep Zuhul Kılınç **Pencere / 74**

Ecem Tuba Hızarcı **Harflerin Son Kararı / 76**

M. Furkan Uzun **Anakalypsos'un Dev Baba'sı / 78**

Yasemin Kelkit **1002. Gece / 80**

Elif Neslihan Güney **Tren Durana Kadar / 82**

Esra Hanım Akdeniz **Kitap Koleksiyoncusu / 84**

Fatma Türk **Yabancılar Dairesi / 86**

ŞİİRLER

Yasemin Kelkit **Anadili Sessizlik / 90**

Aslıhan İnce **Eksik Teselli / 92**

Fırat Werger **La'ana لعن / 93**

Heinrich Heine **Gökyüzü Gri ve Hafta İçi Her Gün** Türkçesi: Fatma Türk / 94

Talib Ensar Dutak **İskele / 95**

Sümeysra Kılıçaslan **Sararmışak / 96**

Seyyid Yıldız **Koğuş / 97**

Melike Dinç **Will - Kom - Men / 98**

Demet Nebilir **Nâr / 99**

Büşra Kızıl **Ölüler / 100**

Melisa Akdoğan **Sürüklenmiş Ruhlar / 101**

Aykut Kaya **Anadil Bahçesi / 102**

DENEMELER

104 / Büsra Akyüz Tunç Şiir Güzeldir

106 / Mehmet Bolat Kelebek Etkisi

108 / Rumeysa Öztürk Avrupa'daki Türkler İçin Vatan Kavramı

112 / Yavuz Coşkun Gönüller Yapmaya Gelenlerin Diyarına Yolculuk

Yunus Emre

Bilmeyenler Ne Bilsin Bizi, Bilenlere Selam Olsun

YUNUS EMRE’NİN İTALYANCA SESİ FULVIO BERTUCCELLI İLE SÖYLEŞİ

SÖYLEŞEN: DUYGU ER QULİCHİNİ

“Bir çeviriye başlamadan önce çevirmenin iki temel soruyu kendine sorması lazım: Bu yapıt nakledilebilir mi? İtalyan okurun metnin içeriğini anlaması için nasıl bir metin işlemeliyim? Unutmamak gerekir ki tercüme bir yeniden yazmadır, yaratıcı bir iştir.”

Fulvio Bertuccelli Florensa Üniversitesinde Türkçe okutmanıdır. Doktora eğitimini Napoli L'Orientale Üniversitesinde “Türkiye Solunda Kemalizm ve Sosyalizm” başlıklı teziyle tamamladı. Türkoloji alanında edebiyat, tarih, geç Osmanlı dönemi politik düşünce tarihi ve modern Türkiye konularında uzmanlaştı. Akademik dergilerde makaleleri

ve Türk edebiyatından yaptığı çeviri eserleri yayınlanmıştır.

Türkçeyle tanışma hikâyenizi kısaca anlatabilir misiniz?

Türkçeyle tanışmam aslında pek sıra dışı bir şekilde olmadı. Çocukken yaz aylarında ailemle sık sık yurtdışına çıkıyorduk ve birkaç kez Türkiye’yi gezdik. Türkiye sınırlarında bulunan Roma, Bizans ve Osmanlı İmparatorluğu’nun

harikulade kültürel mirası, ülkenin farklı gerçekleri hepimizi çok etkiledi. Napoli Üniversitesine (Università degli Studi di Napoli ‘L’Orientale) kaydolunca yabancı dil olarak Türkçe dersi benim için en doğal seçenektir.

Türkçe’nin çok zor bir dil olduğuna dair düşünceler var. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Tabii bu çok yaygın ve anlaşılır bir rivayet çünkü Türkçenin İtalyanca, İspanyolca, Fransızca gibi ne-Latin dillerinden çok farklı bir yapısı var. Ek kullanımı, fiillerin cümle sonunda bulunması başlangıçta biraz tuhaf ve zor görünüyor. Neyse ki Türkçenin mantığına alıştığınızda aslında çok rasyonel ve az istisnaya sahip bir dille karşılaşıyorsunuz.

Abdülhak Gölpinarlı’nın Yunus Emre Divanı’nı İtalyancaya çevirme sürecinden biraz bahsedebilir misiniz?

Doktora tez danışmanım Prof. Michele Bernardini aracılığıyla tanıdığım Sandro Teti Yayınevi, Yunus Emre’nin şiirlerinin en kapsamlı İtalyanca antolojisini yayınlamak üzere benimle iletişime geçti. Daha önce şiir çevirmediğim için bazı tereddütlerim olduğu hâlde teklifi kabul ettim. Her şeyden evvel bilgilerimi derinleştirmek ve genişletmek amacıyla Yunus Emre hakkında yazılmış kitap ve akademik çalışmaları okumaya, şiirlerinde kullandığı dilin özelliklerini incelemeye verdim kendimi.

Çeviride teknik zorluklarla karşılaştınız mı? Karşılaştıysanız bu zorlukları aşmak için hangi yöntemlere başvurdunuz?

Yunus Emre çevirisinde karşılaştığım zorluk ilk bakışta sade ve açık bir dille yazılmış ama derin ve bazen belirsiz içeriklere sahip dizeleri İtalyan okuru tarafından anlaşılabilir bir metne dönüştürmekti. Dolayısıyla şiirlerin ‘müzikalitesinin’ kaybolmasını önleyemesem de anlamı üzerine odaklanmaya çalıştım. Bu konuda daha evvel Ugo Marazzi, Anna

Masala, Giampiero Bellingeri gibi Türkologların kaleminden Yunus Emre divanının kısmi çevirileri benim kişisel yönümü bulmamda yardımcı oldu.

Sizce Yunus Emre’yi evrensel anlamda bu kadar önemli kılan nedir?

Aslında bu çok zor bir soru ama kanaatim kısaca şudur: Yunus Emre iki yönlü bir önem taşımaktadır; bir taraftan İslam ve Türkler arasında yaygın olan tasavvufa dair dindarlık üzerine hem tarihsel hem düşünsel bir kaynak olarak ele alınabilir. Aynı zamanda şiirlerinde insanın ölüme karşı tutumu, barış, hoş görü, ilahi aşk, insan sevgisi, birlik olma çağrısı gibi pek çok temayla karşılaştığımızdan dolayı bütün dünyadaki inançlı/inançsız her türden hayat felsefesini benimsemiş insanlar tarafından anlaşılabilir olmasıdır. Başka bir deyişle Yunus Emre’yi büyük yapan onun hümanizmidir.

2021 yılı hem Dante Alighieri’nin hem Yunus Emre’nin 700. ölüm yıl dönümü olması sebebiyle çeşitli etkinlik ve yarışmaların düzenlendiği özel bir yıl oldu. Bu iki önemli şair arasında sizce nasıl bir bağ var?

Daha evvel söylediğim gibi Dante Alighieri ile Yunus Emre bağı şöyle özetlenebilir; ikisi de farklı yöntemlere sahip olmalarına rağmen dizeler aracılığıyla derin bir arınma arzusunu dile getirir. Her iki şair yapıtlarını halk diliyle yazmayı seçerek İtalyan ve Türk edebiyatının ‘ataları’ olarak tanımlanabilir.

Yunus Emre’den önce Türk edebiyatının farklı dönemlerinden romanlar çevirdiniz. İlk çeviriniz ise Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun “Ankara” romanı. Bu eserden kısaca söz edebilir misiniz?

Mesogea Yayınevi’ne “Ankara” romanının çevirisini önerdiğimde doktora öğrencisiydim. Cumhuriyet edebiyatının önemli bir yazarı olan Karaosmanoğlu’nun İtalya’da sadece “Nur Baba” ve “Yaban” romanları İtalyancaya çevrilmişti. Üstelik dağıtımları da az sayıydı. Asıl ilgi alanım çağdaş Türkiye tarihi olduğu için kendime bazı sorular sormaya başladım: İtalyanlar Türkiye hakkında ne biliyor? Türkiye’nin modernleşmesiyle kültürel çelişkileri hakkında ne biliniyor? Bu sorulardan hareketle “Ankara” romanının, Karaosmanoğlu’nun en başarılı romanı olmamasına rağmen İtalyan okurlarını bazı büyük temalara yaklaştırmak üzere faydalı bir metin olacağını düşündüm.

Birbirinden bu denli farklı iki metin arasında geçiş yaparken kendinizi çeviriye nasıl hazırladınız?

Aslında Hakan Günday, Adalet Ağaoğlu, Elif Şafak gibi yazarların birbirlerinden çok farklı kitaplarını çevirdim. Her kitap ve metinle özel bir bağ kurmak gerekir. Ayrıca bir çeviriye başlamadan önce çevirmenin iki temel soruyu kendine sorması lazım: Bu yapıt nakledilebilir mi? İtalyan okurun metnin içeriğini anlaması için nasıl bir metin işlemeliyim? Unutmamak gerekir ki tercüme bir yeniden yazmadır, yaratıcı bir iştir.

İtalya’da Türk edebiyatının konumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Genel bir çerçeve çizmek gerekirse İtalya’da Türk edebiyatı çevirisinde uzun bir durgunluk dönemi yaşandı. 2000’li yıllardan itibaren çeviriler ivme kazandı. Bu noktada TEDA projesinin etkisi çok büyük. Şu anda çok verimli bir dönemden geçiyoruz. Adalet Ağaoğlu, Sabahattin Ali gibi yazarların birçok eseri yayınlanıyor. Yakında Sabahattin Ali’nin diğer bir kült eseri “Kuyucaklı Yusuf” yayınlanacak. Bir de genç yazarların veya çok satan kitapların çevrisine öncelik verildiğini gözlemliyorum. Benim tercihim Ahmet Hamdi Tanpınar, Peyami Safa, Yahya Kemal Beyatlı, Yaşar Kemal gibi Türk edebiyatının klasiklerinin çevrilmesinden yana. İtalyan okur bu yazarların eserlerini yeteri kadar tanımıyor, önemini kavrayamıyor. Örneğin bir meslektaşım Reşat Nuri Güntekin’in eserlerini çevirmek istiyor ancak şu ana kadar destek bulamadı. Ağır edebiyat riskli bir yatırım. İtalya’da özellikle küçük yayınevleri maddi sıkıntılar yaşıyor hâliyle Türk edebiyatının klasiklerini çevirmek riskli bir yatırım olarak görülüyor.

Çevirdiğiniz kitaplar üzerine üniversitelerde seminerler düzenliyorsunuz. Bu seminerlerin içeriğinden bahsedebilir misiniz?

Meslektaşlarım çevirdiğim eserler üzerine üniversitelerde seminer vermemi teklif ediyor. Bu seminerlerde bir kitap nasıl çevrilir, kitap yayınlama aşamaları nelerdir gibi konuları ele alıyorum. Seminerlerde hem çevirdiğim metinleri tanıtıyorum hem redaksiyon, editörlük vb. yayın süreçlerini

anlatıyorum. Öğrenciler genellikle kitap yayınlama konusunda romantik bir algıya sahip.

Dilerseniz biraz da Türkçe öğretimine değinelim. İtalya’da Türkçenin yabancı dil olarak öğretimini nasıl konumlandırıyorsunuz?

Bu konu biraz karmaşık aslında. Türkçe çok az kurumda öğretiliyor maalesef; Roma, Venedik, Floransa, Napoli ve Lecce Üniversitelerinde ise Türkçeye olan ilgi ve Türkçe öğrenmek isteyenlerin sayısı giderek artıyor. İlginin artmasında Türk dizilerinin büyük etkisi var. Sanatsal değerleri ne olursa olsun diziler aynı zamanda Türkiye’nin kozmopolit yapısını yansıtıyor ve kimi önyargıları kırıyor. Bu gelişmeler ışığında Türkçe öğretiminin gelecekte daha iyi olacağı konusunda umutluyum.

Peki, İtalya’da Türkçe öğretiminin akademik düzeyde yaygınlaştırılması için neler yapılabilir?

Türkçe öğrenmek isteyenlere geçerli/net bir motivasyon sağlanması gerekiyor. Türkçe kolayca iş bulma imkânı veren bir dil değil. İtalyanlar tarafından zor bir dil olarak görüldüğünü de ekleyebilirim. Ancak Osmanlı’dan beri iki ülke arasında tarihi ve uzun soluklu ilişkiler kurulmuş. Bu ilişkilerin kaybolması yazık olur. Kaybolmaması için İtalya ile Türkiye arasında kültürel iş birliği güçlendirilerek Türkçe iş imkânlarının arttırılması gerekiyor.

Edebiyatın yanı sıra diğer sanatlarla da ilgileniyorsunuz. 2015 yılında Uluslararası Türk Sanatları Kongresi’nde yer aldınız. Özellikle müzik tutku-

nuzu dile getiriyorsunuz. Türk müziği ve genel olarak Türk sanatları hakkında görüşleriniz nelerdir?

Derin bir bilgim olmamakla birlikte Türk sanat müziğini çok seviyorum. Biraz hüznü ve çok hoş bir atmosfer yaratıyor. Türk müziği türler açısından da oldukça zengin. Ayrıca Anadolu pop müziğinden Erkin Koray, Cem Karaca ve Selda Bağcan’ı dinliyorum.

DUYGU ER
QUILICHINI

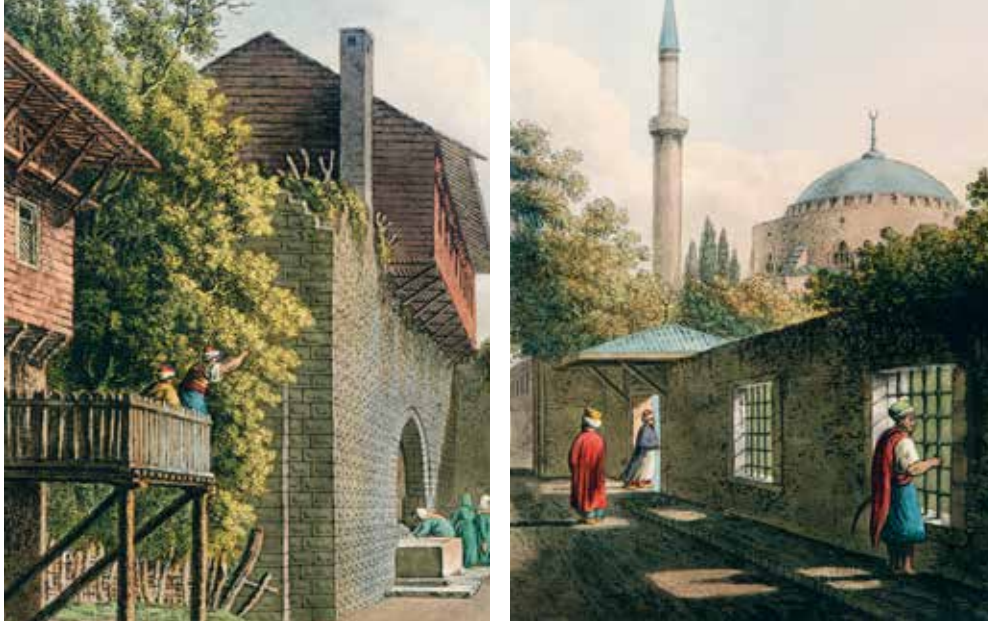
T

1991 yılında Edirne’de dünyaya geldi. Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi’nde lisans eğitimini, YTB burslusu olarak Hacettepe Üniversitesi’nde Yurt Dışındaki Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi Yüksek Lisans programını tamamladı. İtalya’da yaşamakta, çeşitli sivil toplum kuruluşlarında Türkçe Saati Projesi’ni yürütmekte ve edebiyat çevirileri yapmaktadır.

Kerpiç koydum kazana
Poyraz ile kaynattım
Nedir diye sorana
Bandım verdim özümü

Yunus Emre, Çıktım Erik Dalına

ŞARKİYATÇILIK PENCERESİNDEN YUNUS EMRE

MEHMET BOLAT

Dünya tarihine isimlerini büyük harflerle yazdıranlar sanılanın aksine en çok savaş kazanan, en büyük toprağa sahip olan ya da en şöhretli olanlar değil, aslında asırlar geçse de fikirleriyle insanlara dokunabilenlerdir. Her din, her millet şüphesiz bu tasvire uyan figürlere sahiptir. Ayrıca öğrenilmiş sınırları aşip din, dil ve ırk ayırmaksızın insana, insanın özüne fikirleriyle hitap eden bu kişiler birleştirici güçleriyle bu dünyanın aydınlık yüzleridir.

Küreselleşme sayesinde fiziki göçten daha ziyade fikir göçünün büyük bir oranla arttığını görüyoruz. Bu gelişmenin sonucunda Yeni Zelanda'da yaşayan bir kişi

Mevlana'ya aşına olup aynı zamanda internet üzerinden Yunus Emre hakkındaki düşüncelerini de paylaşabiliyor.

Bu yüzden Yunus Emre'nin fikirlerinin doğru anlaşılması, özellikle dünyada kol gezen mizantropi ve nefret perdelerinin delinmesi, insanları birleştirilmesi ve nefrete mühürlenmiş kapıların aralanması açısından büyük bir rol oynamaktadır. Bu kanaatin ütöpik bir yanı olduğu aşikâr olabilir fakat yazının ilerleyen kısmında insanı düşünmeye davet eden bir unsur var. Doğu yarımküresi İslam'la bağlantılı olarak, insanı ve onu yücelten değerleri ön plana çıkaran sayısız filozof ve düşünürü sahip.

Doğu'da ve özellikle İslam coğrafyasında doğan bazı fikirlerin Batı'ya temas etmesinin, Batılı düşünürlerin teori zeminini oluşturduğu gerçeğinin yeterince farkında olamayabiliyoruz. Küreselleşmeyle dünyada çok önceden çizilmiş sınırların artık eskisi kadar belirgin ve keskin olmadığı da bir gerçek. Bir düşüncenin kime atfedildiği artık eskisi kadar net anlaşılamıyor fakat bir düşüncenin veya davranış biçiminin coğrafi olarak nerede oluştuğu, insanlarda çağrıştırdığı algılar açısından günümüzde hâlâ önem taşımakta.

Karşılaştırmalı edebiyat profesörü ve teorisyen Edward Said 'Şarkiyatçılık' isimli eserinde,

Doğu-Batı ilişkisi ve kültür farkı bakımından ilginç tespitler sunuyor. Doğu kültürüne etiketlerle muamele edildiği, Batı'nın gölgesine konulduğu, bu bilinçdışı bastırma Batı'dan kaynaklı fikirlerin, teorilerin vs. her zaman daha üstün olarak algılanmasından kaynaklandığını savunuyor. Şark'a ait her şeyin 'Öteki'¹ imgesiyle, başkalaştırılmayla ve ötekileştirilmeyle karşılandığı da Said'in fikirleri arasında.

Daha önceki paragrafta anlatılan bu fikrinsel sınıflandırma genel olarak sadece Batı'dan gelen ve Batı'da kabul gören teori ve akımların kayda değer olması için yine Batı'nın süzgecinden geçmesi gerektiği algısını yaratıyor. Bu tespitlerin Yunus Emre ve İslam coğrafyasına ait fikirlerle bağlantısı da sandığımızdan daha belirgin. Mesela son zamanlarda Mevlana'nın ve Sufizmin Batı edebiyatı ve düşüncesi arasında yaygınlaşması, buna karşılık olarak Müslümanların bu değere şimdiye kadar sahiplendiğinden daha çok sahiplenip bu felsefenin kendi topraklarından geldiğini yüksek sesle söylemeye başlaması tesadüf müdür? **Bir düşüncenin Batı'nın 'onayını' aldıktan sonra 'öteki' imgesinden kurtulmasıyla hızla akademik veya kültürel bağlamda daha da yaygınlaşması arasındaki bağlantı göz ardı edilemez.**

Yunus Emre'nin, "Gelin tanış olalım/ İşin kolayın turalım/ Sevelim sevillelim/ Dünya kimseye kalmaz" dizelerinin, onun insan sevgisinin timsali olduğu, bu sevginin de onun Allah'a olan bağ-

¹ Edward Said bu bağlamda 'othering' kelimesini kullanıyor.

lılığından kaynaklandığını, yani felsefesinin İslam merkezli olduğu bilinir. Ancak Yunus Emre 'Hümanizm' akımıyla çok paralellik gösterdiğinden son zamanlarda ona birçok mecrada ve akademik eserlerde 'Hümanist Yunus' lakabıyla rastlamak mümkün.

Yunus'un hümanist olarak adlandırılması iki görüş açısını akıllara getiriyor. İyimser görüş açısından başlayalım; tolerans, hoşgörü, sevgi ve saygıyı her daim yaşatmaya çalışan ve savunan 'Müslüman' Yunus Emre'nin, Batı merkezli bir hayat felsefesi olan hümanizm ile ortak noktaları olması halklar arası kardeşliği pekiştirmesi açısından çok değerli olarak addedilebilir.

Diğer yandan Edward Said'in de gözlemleri göz önünde bulundurulduğunda özellikle bazı akademik ve kültürel çalışmalarda, Doğu'dan gelen Yunus Emre felsefesini daha anlamlı ve kabul görür hale getirmek için Batı etiketi taşıyan 'Hümanizm' kelimesine gerek duyulduğu sanılıyor. **Böylelikle aslında, Doğu-Batı arasındaki farklılıkları örtmeye çalışan Yunus Emre'nin mirası istemeden tam tersine hizmet etmiş oluyor. Sonuç olarak Yunus Emre'yi anmak için Batı ön plana konulup Doğu devre dışı bırakılıyor.**

Belki de 'Şarkiyatçılık Penceresinden Yunus Emre' başlığını seçmek kendi algılarımızı sorgulamamız için bir fırsat olarak sunulabilir. Peki Yunus Emre'nin sevgi ve insan merkezli düşüncesini anlatmak için alternatif olarak 'Yunus Emre ve meveddet' denilse, 'Hümanizm' mi yoksa 'meveddet' mi daha kabul görür?

MEHMET BOLAT

1994'te Almanya'nın Krefeld şehrinde dünyaya geldi. Duisburg-Essen Üniversitesi'nde İngilizce ve Fransızca Öğretmenliği lisansını ve yüksek lisansını tamamladı. 2019 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında öykü kategorisinde üçüncülük ödülü kazandı. İngilizce ve Fransızca öğretmenliği yapıyor. Türk, Alman ve dünya edebiyatına büyük bir ilgi duyuyor.

YUNUS EMRE VE ANNEMARIE SCHIMMEL İLE YOLLARDA

DR. HAKKI ARSLAN

Alman yazınında Yunus Emre şiirleri denilince akla gelen ilk kişi Annemarie Schimmel'dir. Yunus Emre'ye dair yazdığı iki kitabında ve diğer çalışmalarında yüzlerce şiirini sade, anlaşılır ve güzel bir dille Almancaya çevirmiş ve böylelikle Yunus Emre'nin tasavvuf düşüncesini geniş bir kitleye tanıtmıştır.¹ İslam dünyasının yazın eserlerini ve şiirlerini Almanca'ya aktaran birçok Doğu bilimci olmakla birlikte, Schimmel'in

çalışmalarına kadar Türk edebiyatına dair genel bir ilgisizlik söz konusuydu. Bu minvalde daha çok Arap ve Fars edebiyatına dair çalışmalar ön plandaydı. Üstelik Türk şiirinin bunların birer kopması olduğu düşüncesi yaygındı. Böylece Schimmel Türkçe şiirlerin özgünlüğünü ortaya koymuş ve bu minvalde çalışmalar ve çeviriler yapmıştır.

Schimmel'i diğer müsteşrik veya tercümanlardan ayıran başka bir özelliği bulunmaktadır; tercüme ettiği şiirlerle yalnızca dilsel boyutta bir irtibat kurmakla kalmayıp onların ruhuna nüfuz ederek adeta varoluşsal bir ilişki içerisine girer. Schimmel için şiir tercümesinde aktarılan yalnızca kelimeler ve cümleler değil o kalıpların ötesindeki mana ve ruh'tur. O ruh ve manayı yakalayabilmek için

şiirlerin olduğu manevi anlam dünyasını, kültürel kodları ve şiirin hissiyatını çok iyi anlamak gerekiyor çünkü bu sayede o ruhu ve duyguyu başka bir dile aktarma imkânı olur. Nitekim Schimmel'in tercümelerindeki temel hedefi Yunus'un sade Türkçesiyle verdiği o hissiyatın bir benzerini Alman okurlarına aktarmaktır. Yunus Emre onun için yalnızca şiirlerini tercüme ettiği, akademik bir gözle araştırıp anlamaya çalıştığı birisi değil adeta kendi hakikat arayışı için seçtiği bir kılavuz olmuştur. Bunu, kitaplarından ve bu konuda arkadaşlarına yazdığı mektuplarından anlayabiliyoruz.

Yunus Emre'nin şiirlerinin temel konuları olan zühd (dünyayı terk), ilahi sevgiliye olan hasret, fanilik ve ilahi aşk aynı zamanda Schimmel'in hayatında da önem-

li olan ve onu derinden etkileyen unsurlardır. Aralarındaki din, dil, kültür, zaman, mekân ve cinsiyet farkına rağmen Yunus Emre'nin iç dünyasını bu şekilde iyi anlayıp şiirlerini bir başka kültüre aynı güzellikte aktarabilen biridir Annemarie Schimmel. Bu yazımızda Schimmel'in hayatından ve yazdıklarından esinlenerek Yunus Emre ile çıktıkları yolculuğa eşlik edeceğiz.

Dervişlik

Annemarie Schimmel 1922 yılında Almanya'nın Erfurt şehrinde Protestan bir ailenin tek kızı olarak dünyaya gelmiş ve 2003 yılında Bonn'da vefat etmiştir. Yunus Emre ile arasındaki benzerlikler tam da burada başlıyor; ikisi de

mavi gökyüzü altında seksen küsur yıl nefes alıp vermiş. Yunus Emre'nin doğum ve vefat tarihi kesin olmamakla birlikte 1240-1321 yılları arasında yaşadığı tahmin edilmektedir. Mezarının nerede olduğu da kesin olarak bilinmemektedir. Hatta hayatının geneline dair bile elimizde sadece bilgi kırıntıları mevcuttur; destansı bilgilerle tarihsel bilgiler iç içe geçmiştir.

Hayatı hakkında bu kadar az bilgiye sahip olmamıza karşın yaşadığı dönemden itibaren Anadolu'nun her köşesinde Yunus Emre şiirlerinin, ilahilerinin dilden dile dolaşması, çocuklara öğretilen ilahilerin bile birçoğunun ona ait olması onun şiirlerinin tesirinin boyutunu bizlere açıkça göstermektedir. "Dünya dedikleri bir

gölgeliktir" diyen derviş Yunus, o dönemde çalkantılı zamanlar yaşayan Anadolu'yu diyar diyar gezip manevi olarak desteğe ihtiyacı olan Müslüman ve gayrimüslim halka -nitekim o dönemde Anadolu nüfusunun yarısı Hristiyan'dı- şiirleriyle, tavrıyla, bilgece sözleriyle destek olmuş; insanlara Allah ve insan sevgisini, dünyanın geçiciliğini ve ahiret yurdunu hatırlatmış; insanlara zorluklara karşı birlik olma çağrısı yapmıştır. Schimmel'in de tespit ettiği gibi Yunus Emre'ye göre bu kriz ortamında insanları bir arada tutacak ve onları manevi olarak huzura kavuşturacak olan esas şey "sevgi"dir. Bu sevginin merkezinde Allah sevgisi vardır ve bu sevgi bütün varlıkları kapsayan bir olgudur. İslam tasavvufunun bu

¹ Demirkıvran, Sine (2021): *Annemarie Schimmel'in Tasavvuf Anlayışı ve Yunus Emre'ye Bakışı*, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi Bahar 2021 / Yıl 22, Sayı 45, S. 259-294. Bu yazı yazılırken (Haziran 2021) Sine Demirkıvran'ın "Annemarie Schimmel'in Tasavvuf Anlayışı ve Yunus Emre'ye Bakışı" başlıklı makalesinin çıktığını gördüm ve yazdıklarımın zın büyük ölçüde örtüştüğünü tespit ettim. Yer yer makaleden istifade ederek yazıyı zenginleştirmeye çalıştım.

temel öğretisini çok özlü ve sade bir şekilde dile getiren Yunus'un o meşhur sözüyle söylemek gerekirse; "Yaratılanı yaratandan ötürü sevmek"tir² bunun ilacı.³ Derviş demek insanlardan uzak, dağlarda, çöllerde tek başına gerçeği aramak demek değildir. Yunus'ta da görüldüğü gibi derviş, insanların derdiyle dertlenen, çağın sorunlarını, insanın doğasını iyi bilen ve hikmetli bir şekilde onların gönlüne girip Allah'ı hatırlatan, Allah'ı sevdiren, dünyevi beklentisi olmayan bir hakikat yolcusudur. Dolayısıyla derviş dünyayla alakadar olmayan değil dünyanın geçiciliğinin ve aldaticılığıının farkında olup asıl yurdun ahiret olduğunu bilendir. Kim ki bu yoldadır ona derviş denir.

Annemarie Schimmel adeta kendisini bu dervişlik yoluna adanmıştı. Bonn'da Poppoelsdorf Mezarlığı'nda bulunan mezar taşında Hz. Ali'ye atfedilen şu söz Arapça orijinali ve Almanca tercümesiyle yer alıyor: **"Die Menschen schlafen- und wenn sie sterben, erwachen sie (İnsanlar uykudadır öldükleri zaman uyanırlar)."** Schimmel'in anılarında anlatığına göre yedi yaşındayken okuduğu bir şark masalında dünyanın en büyük hükümdarının mezarının başında yazan bu söz onu o kadar etkilemiş ki hayatı boyunca bu cümlelerin manasını anlamak için çaba sarf edip mezar taşına bu sözün yazılmasını istemiştir. Sonraları bu sözün Hz. Peygambere de

atfedildiğini öğrenen Schimmel özellikle İslamiyet'teki bu anlayışı kavramak için ömrünü tasavvufa adamıştır.⁴ Dünya hayatının fani ve aldaticı olduğu, ölümün ise bir yok oluş değil tam tersine bir uyanış olduğu felsefesi onun tüm hayatı boyunca dünyaya adeta bir derviş gibi bakmasını sağlamıştır.

15 yaşında Arapça öğrenmeye ve 17 yaşında üniversite eğitimine başlayan Schimmel, 19 yaşında doktorasını ve henüz 23 yaşındayken (ikinci dünya savaşından hemen sonra beş ayını hapiste geçirmesine rağmen) doçentlik tezini yazdı. 28 yaşında ikinci doktorasını yapan Schimmel'in olağanüstü yetenekli biri olduğu herkes tarafından fark edilse de Almanya'da henüz kadınların profesör olmasına sıcak bakılmadığı için profesörlük kürsüsü verilmemiştir. Onun yerine Alman oryantalizmini temsilen başka ülkelerdeki oryantalistlerle bağlantı kurması için yurt dışı görevleri verilmiş ve bu sayede derviş hayatı başlamıştır. Hayatının dönüm noktası ikinci doktorasını erken dönem İslam tasavvufunda aşk kavramı üzerine yapması olmuştur.⁵ Bu çalışma tasavvuf alanında ve aşk kavramı hakkında yaptığı ilk ciddi çalışma olup kendisinden sonraki araştırmacılar için de yol göstericidir çünkü ondan sonraki temel odak noktası tasavvuf ve ilahi aşk konusu

olmuştur. En sevdiği mutasavvıf ve şairler Mevlana Celaleddin Rumi, Muhammed İkbâl ve Yunus Emre'dir. İlahi aşkla dünyayı terk ederek ölümle birlikte uyanıp ilahi sevgiliye kavuşmak diye özetleyebileceğimiz yolculukta Schimmel kendine kılavuz olarak seçmişti bu üç şairi. İlahi aşkı Mevlana Farsçada, İkbâl Urduca'da ve Yunus Emre de Türkçede en güzel ve yalın hâliyle ifade etmişlerdir Schimmel'e göre. Yunus Emre'nin en büyük özelliği ise bunu halk dilinde herkesin anlayabileceği, herkesin kendine dokunacak bir şeyler bulabileceği tarzda ifade etmesidir.

Türkiye

Schimmel'in Türk edebiyatına ilgisi hayatının erken dönemlerinden itibaren mevcuttu. Nitekim 1947'de Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun "Nur Baba" adlı romanını "Flamme und Falter" adıyla Almancaya çevirmiş Türkçe şiir ve romanları zevkle okumuştur. 1952'de İstanbul'a ilk seyahatiyle birlikte Türkiye'de de tanınmaya başlamıştır. Hatta Cemile Kıratlı mahlasıyla çeşitli dergilerde Türkçe yazılar kaleme almış mükemmel Türkçesi ve içtenliğiyle herkesin hayranlığını kazanmıştır. Artık ünü o kadar yayılmıştı ki Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde yeni kurulan dinler tarihi kürsüsüne profesör olarak davet edilmiş ve 1954-1959 yılları arasında bu kürsüde görev almıştır. Almanya'da kadın olduğu için alamadığı profesörlüğü Türkiye'de İlahiyat Fakültesinde gayrimüslim bir kadın olarak yapmış olmasını Schimmel her defasında Batı'da dile getirmiş ve Müslü-

manlara olan minnettarlığını da ifade etmiştir.⁶

Ankara'da görev yaptığı yıllarda Yunus Emre'yle yolları bir daha ayrılmamak üzere tekrar kesişti. Bu vesileyle Anadolu'nun çeşitli yerlerini Yunus'un gözüyle görme fırsatı bulmuş Yunus'un dolaşıp ruh üflediği diyarların nefesini kendisi de solumuş ve onun şiirlerini daha iyi anlamaya başlamıştır.

Bir yazısında Anadolu hakkındaki düşüncelerini şu şekilde ifade eder:

"[Yunus'un] hasret dolu şiirlerini anlamanın en iyi yolu Anadolu'ya seyahat edip oraları dolaşmak ve tüm doğanın onun mısralarına nasıl fon oluşturduğunu yaşamak gerekir. Eskiden Ankara'dan çıkıp Doğu veya Kuzeydoğu [Anadolu'ya] seyahat ettiğimde Yunus Emre'nin mısraları kalbimden seslenirdi:

"Taşdun yine deli gönül sular gibi çağlar mısın
Akdun yine kanlı yaşum yollarımı bağlar mısın"⁷

Yunus Emre'nin şiirlerini tanıtmak için yazdığı ve Türkçeye de tercüme edilen kitabının başlığının "Yunus Emre ile Yollarda" olması da manidardır. Bu kitabında Yunus'un şiirlerini klasik bir şekilde tercüme edip açıklamak yerine, Yunus'un hayatının son bir buçuk yılında yaptığı yolculukları anlatan düşsel ama gerçekçi bir

anlatı içerisine yerleştirmiş ve böylelikle şiirlerinin gerçekliğinin (Sitz im Leben) canlı bir tasavvurunun oluşturmak istemiştir. Bu anlatılarda Yunus'un şiirlerine hakkındaki derin bilgisinin yanında tasavvuf, Anadolu kültürü, örf ve adetlerine olan derin saygı ve bilgisi de belirgin hâle gelir. Yunus'un insan merkezli söylemlerini, kardeşliğe yaptığı vurguları, dünya hayatını terke davet etmesini birçok yerli ve yabancı hümanist düşünür kaygılarla açıklamaya çalışmış ve Yunus Emre'yi asıl bağlamından çıkartarak sekülerleştirme eğilimine girmiştir. Böylelikle 20. yüzyılda karşımıza hümanist, sosyalist, mistik Yunus Emre yorumları çıkmıştır. Aynı eğilimler Mevlana Celaleddin Rumi hakkında da ortaya çıkmış ve özellikle Batı'da İslam kültüründen soyutlanmış bir Mevlana portresi çizilmeye başlanmıştır. Schimmel ise her seferinde Yunus Emre'yi ve Mevlana'yı İslam dini ve özellikle tasavvuf geleneğinden bağımsız anlamanın imkânsızlığından bahseder. Bu bağlamda Hz. Muhammed'i büyük Sufilerin ilk örneği olarak gösterir ve bütün Sufilerin Hz. Peygamber'i

gerçek kılavuz olarak gördüklerini vurgular. Hz. Muhammed'in İslam geleneği içerisindeki konumunu anlattığı "Und Muhammad ist sein Prophet" kitabında Schimmel'in Peygambere olan derin saygısını müşahade etmemek imkânsızdır. **Schimmel'e göre Yunus Emre Hz. Peygamberden başlayıp kendisine kadar gelen 600 yıllık tasavvuf geleneğini en sade şekilde ifade edebilen en büyük Türk şairidir ve Türk tasavvuf şiirinin zirvesidir.** Kendisinden sonra gelen hiçbir şair Schimmel'e göre Yunus'un şiirlerindeki o iç güzelliği ve derinliği yakalayamamıştır.

Annemarie Schimmel'in yolculuğu Ankara'da bitmiyordu elbette. 1959 yılında Almanya'ya geri dönen Schimmel üniversitelerde erkek hegemonyası kırılmamış olduğundan bir üniversitede kürsü sahibi olamıyordu. Nedeninin yetersizlik olmadığı herkesçe malumdu. Schimmel Türkçe, Arapça, Farsçanın yanında Urduca, Peştuca ve Hintçeyi yalnızca mükemmel bir şekilde konuşmakla kalmıyor bu dillerden Almanca, İngilizce ve Fransızcaya şiir tercü-

2 Schimmel'in tercümesinde: „Wir lieben das Geschaff'ne/ Ja um des Schöpfers Willen!“, Ausgewählte Gedichte, S. 10.
3 Schimmel, Annemarie (1991): *Yunus Emre Ausgewählte Gedichte/ Yunus Emre Seçme Şiirler*. Köln, S. 9-10.

4 Wild, Stefan (2003): *In Memoriam Annemarie Schimmel* (7. April 1922 - 26. Januar 2003), in: *Die Welt des Islams* 43. S. 131-142.

5 Göktepe, Fahriye (2020): "Annemarie Schimmel: „Die Menschen schlafen, und wenn sie sterben, erwachen sie“ – Das Erwachen einer Übersetzerin für türkische Poesie“, *Übersetzerforschung* I, Berlin: Logos Verlag, 1.

6 Wild, Stefan (2003): *In Memoriam*
7 Demirkıvıran, Sine (2021): *Annemarie Schimmel'in Tasavvuf Anlayışı ve Yunus Emre'ye Bakışı*, S.276.
„Brausest du wieder, irres Herz,
Und sprudelst wie die Wasser hell?
Fließt wieder, blut'ge Träne, du,
Daß du mir meinen Weg verstellst?“

meleri yapıyordu. Stefan Wild'in dediğine göre o dönemde profesör olan birçok erkek meslektaşı Schimmel'in konuştuğu birçok dilin varlığından bile bihaberdi. Diller konusundakiengin bilgisi herkes tarafından bilinen ve takdir edilen bir kadındı. Hatta Muhammed İkbâl'in Urduca kaleme aldığı *Cavidname* adlı eserini Ankara'dayken Almancaya çevirdikten sonra Türkçeye de çevirip yorumlayabilecek kadar dillere hâkimdi. Bu tercüme ve yorumu okuyan uzmanlar Schimmel'in Türkçeye olan yetkinliğine dair son tereddütlerinin de ortadan kalktığını belirtmişlerdir. Abdülbaki Gölpınarlı'nın Schimmel'in çevirileri hakkında şunları söylediği aktarılır:

"Hayret ediyorum. Nasıl kavramış bu işleri, yani sadece bir Türk olmak, Türkçeyi

bilmek yetmez, İslam'ı bu kadar derinden tetkik etmek hele de tasavvufun bu kadar özüne girebilmek çok büyük hüner."

Bu dil yetkinliğini Yunus Emre şiirlerinin Almanca tercümesinde de görmek mümkündür. Schimmel'in hedefi Yunus Emre'nin şiirlerini Türkçe bilmeyen yani şiirlerin aslını okuma fırsatı olmayan bir Almanın dahi aynı hissiyatı yaşayabileceği ve hissedebileceği şekilde Almancaya aktarmaktı. O yüzden içeriğe dikkat ettiği kadar çevirilerdeki ahenge ve armoniye de oldukça önem verirdi. Fahriye Göktepe bu minvalde Annemarie Schimmel'in şu çevirisini örnek verir:

Mit Bergen und mit Steinen auch
Will ich Dich rufen, Herr, o Herr!

Mit Vögeln früh im Morgenhauch
Will ich Dich rufen, Herr, o Herr!

Dağlar ile, taşlar ile,
Çağırayım Mevlam seni.
Seherlerde kuşlar ile,
Çağırayım Mevlam seni.

Mit Fischen in des Wassers
Grund,
Gazellen in der Wüste rund,
Mit "Yahu!" aus der Toren Mund
Will ich Dich rufen, Herr, o Herr!⁸

Sular dibinde mahiyle
Sahralarda ahu ile
Abdal olup yahu ile
Çağırayım Mevlam seni

Schimmel'e göre bu satırlar Yunus'un ilahi sevgiliye olan sonsuz hasretinin bir ifadesidir ve ona göre bütün kâinat kendi diliyle Allah'a olan aşkını ifade eden koca bir orkestradır.

8 Schimmel, **Annemarie** (1989): *Wanderungen mit Yunus Emre*, Köln, S. 84-85.

Yunus Emre ise o orkestranın bir parçası olarak tabiatla bütünleşmiş baktığı her şeyde Allah'ı gören bir dervıştır. Bu sembol dolu içeriği, ahengini bozmadan Almancaya aktarabilen ve aynı hissiyatı yaşatabilen bir şair-tercümandır Schimmel.⁹

Kariyerinin Zirvesi

Almanya'daki kariyerine devam edemeyeceğini anlayan Schimmel 1967 yılında tekrar yollara düştü ve bu sefer Hint-Müslüman kültürü doçenti olarak Harvard'a davet edildi. 1970 yılından itibaren 22 yıl boyunca profesör olarak bu prestijli üniversitede görev yaptı. Bu 25 yıllık süre zarfında İngilizce ve Almanca olarak İslam'a ve tasavvufa dair onlarca kitap kaleme aldı.

Yunus Emre'ye dair iki çalışması (1989 ve 1991 yıllarında) yayınlandı. Kendisinin ifadesiyle bu çalışmalardaki tercümelerin birçoğu yıllar önce Anadolu topraklarını gezerken ortaya çıkmış bir kitap halinde derleyip sunmak ancak mümkün olabilmişti. Harvard'daki döneminde belki de 20. yüzyılın dünyada en tanınmış ve Müslümanlar tarafından en sevilen gayrimüslim İslam araştırmacısı olmuştur. Sayısız ödüller, fahri doktora ve profesörlük ödülleri hem Batı'da hem de İslam dünyasında peş peşe gelmiş adına araştırma ve ilim merkezleri kurulmuş hatta Lahore'de bir caddeye Annemarie Schimmel ismi verilmiştir. Nasıl ki Yunus Emre'nin anısını sahiplenme adına birçok beldede kabri ve makamı var ise; Schimmel'in ilmine de hem Do-

9 Göktepe, **Fahriye** (2020): *Annemarie Schimmel: Das Erwachen einer Übersetzerin*, Berlin, S. 178.

ğu'da hem Batı'da bu şekilde sahip çıkılmıştır.

Annemarie Schimmel'in İslam'a ve Müslümanlara dair saygı ve empatisi o kadar derindi ki Müslüman entelektüeller kendisine sürekli Müslüman yakıştırmaları yapıyorlardı. Aynı sebeplerden dolayı da Batı'da özellikle diğer Doğu bilimciler tarafından başından beri araştırma konusuyla çok fazla ve yakın bir ilişki içerisine girip objektifliği kaybettiğine dair eleştirilerle karşılaşmıştı. Bazı meslektaşları da kendisinin gizliden gizliye Müslüman olup misyonerlik yaptığı suçlamasını yöneltmişlerdir. Bunun sebebi Schimmel'in birçok açıdan meslektaşlarından farklılaşmasıydı. 50'li 60'lı yıllarda şarkiyat çalışmaları yapmak için ülkeleri ziyaret etmek bile çok nadir görülen bir durumdu. Hatta araştırma konusu olan şark dillerini konuşabilen bir araştırmacıya papağan benzetmesi yapılarak alay konusu edilirdi. Ayrıca sanat ve şiir gibi filolojik alanın dışında estetik unsurlarla uğraşan Doğu bilimcilere kuşkulu gözlerle bakılır, ciddiye alınmazdı O yüzden Annemarie Schimmel Almanya'da meslektaşları tarafından tam anlamıyla dışlanmıştı çünkü "*Ben [...] Yunusum, Yunus benim içimden kırıpırıyor, ben onu söylüyorum*" diyen farklı bir akademisyendi o.¹⁰

Son Yıllar

1992 yılında dünyaca ünlü bir profesör olarak tekrar geri dönmüş tür Bonn kentine. Amerika'daki dönemi belki de kariyerindeki en başarılı dönemdir fakat "ruhumun Batı gurbeti" dediği Amerika'ya hiç alışamamıştı Schimmel. Emek-

10 Demirkıvıran, **Sine** (2021): *Annemarie Schimmel'in Tasavvuf Anlayışı ve Yunus Emre'ye Bakışı*, S.273.

li profesör olarak Bonn'da dersler vermeye devam etti. Bu sefer şartlar değişmişti, üniversitede ve Almanya'da hak ettiği saygıyı görmeye başlamıştı. Kitap yazmaya, binlerce kişi önünde konferanslar vermeye, İslam dinini, kültürünü, şiirini Batı'ya tanıtmaya ömrünün sonuna kadar devam etti. Son yazdığı ve aynı zamanda otobiyografisi ve vasiyeti olarak da okunabilecek "*Morgenland und Abendland. Mein west-östliches Leben*" (2002) kitabını yazdıktan kısa bir süre sonra 26 Ocak'ta Bonn'da vefat etmiştir. Geriye yüzlerce eser ve mezar taşında yedi yaşındayken okuduğu "İnsanlar uykudadır ölünce uyanırlar" sözünü bırakmıştır.

Annemarie Schimmel hayatı boyunca Müslüman olduğunu söylememiştir. Onun düşünce yapısında ilahi aşka ulaşmak için formel bir dine mensup olmak gerekmiyordu; çünkü bütün dinler özünde aynı gayeyi hedefliyordu ve aslolan o özü bulmaktı. Kendisi o özü Sufilerin şiirlerinde özellikle Yunus Emre'nin şiirlerinde bulduğunu hissetti.

Son yazdığı eserinde de yer verdiği Yunus Emre'nin meşhur bir dörtlüğü ve Annemarie Schimmel'in eşsiz tercümesiyle yazımızı bitiriyoruz:

Bald weh ich, wie der Wind es tut;
Bald staub' ich wie ein Weg voll Glut;
Bald fließ ich, wie's der Wildbach tut-
Sieh, was die Lieb' aus mir gemacht.¹¹

Gah eserim yeller gibi;
Gah tozarım yollar gibi
Gah akarım seller gibi
Gel gör beni aşk neyledi

11 Schimmel, **Annemarie** (2002): *Morgenland und Abendland. Mein west-östliches Leben*, München, S.145.

DR. HAKKI ARSLAN

~~~~~T~~~~~

1983'te Almanya'nın Frankfurt şehrinde doğdu. Frankfurt Goethe Üniversitesi'nde Orta ve Yakın Çağ Tarihi, İslam ve Yahudi-Hristiyanlık Dinbilimleri bölümlerini bitirdi. Konrad Adenauer Vakfı bursiyeri olarak Osnabrück Üniversitesi'nde İslam ilahiyatında başladığı doktorasını 2015 yılında İslam Hukuk Usulü alanında tamamladı. Aynı zamanda 2012 yılından itibaren İslam Kültür Tarihi, İslam Hukuku, İslam Araştırmalarına Giriş gibi çeşitli alanlarda dersler vermeye başladı. 2019 yılında Münster Üniversitesi Arap ve İslam Araştırmaları Enstitüsüne post-doc araştırmacısı olarak geçiş yaptı. Burada "Hukuk ve Edebiyat İlişkisi" konulu projede Osmanlı Hukuk Edebiyatı alanında çalışmalarına devam ediyor.

YUNUS EMRE VE KELİMELERİNİN YOLCULUĞU

ECEM TUBA HIZARCI

Yunus Emre'nin yurt dışında nasıl ve ne kadar tanındığı ilgi çekici bir konu olabilir. Bize halk diliyle güçlü anlamlar ve değerler armağan eden Yunus Emre'nin cümleleri uzaklarda ne kadar biliniyor, nerelere hangi ölçüde ulaştı? Bu anlamda, önümüzdeki satırlarda özellikle Fransa'yı örnek almak istiyorum.

“Yunus’un çevirileri üzerinde gerektiği gibi durulmamış olması, bu yüzden de kaynaklık edebilecek araştırmaların, incelemelerin azlığı hatta yokluğudur.” Bedrettin Tuncel, 1971 yılında *Fransızcada Yunus Emre* incelemesinde bu ifadeleri kullanmıştır. Aradan geçen zamana rağmen günümüzde Fransa’da Yunus Emre hakkında bilgiye ulaşmak hâlâ oldukça zahmetli bir iştir. Her ne kadar

Fransız yazar ve araştırmacılar Türk edebiyatı hakkında eser vermiş olsa da Yunus Emre'nin varlığından ciddi anlamda habersiz görünüyor.

Bir Fransız, el öpme geleneğini, bir Türk ise *Galette des Rois* kesilirken çocukların neden masanın altında saklandığını bilemeyebilir. Kültürler arası birbirinden farklı gelenekler her zaman olmuştur. Çağımızda birkaç kelimeyle cevapları internetten kolaylıkla bulabilirsek de Türk edebiyatının ilk çevrildiği zamanlarda böyle bir imkân yoktu. Bu durumda, çevirmenin sadece çevirdiği diller hakkında bilgi sahibi olması yetmez, söz konusu olan iki (veya daha fazla) kültür hakkında da bilgi sahibi olması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bu, Yunus Emre'nin Fransa gibi çoğu Batı ülke-

lerinde geç tanınmış olmasını tek başına açıklamaz belki; ancak bir zamanlar daha anlaşılır sebepleri olduğunu varsayacak olursak günümüzde Yunus Emre hak ettiği yere neden hâlâ gelememiştir, bunu açıklamak oldukça güçtür. Kesin bir cevap bulamasak da öncelikle Fransa’da Yunus Emre'nin nasıl tanındığına göz atmak gerekebilir.

La Bibliothèque Orientale gibi ünlü çalışmalarda bile Yunus Emre'nin adı geçmemiştir. Bedrettin Tuncel makalesinde, “1913’de Leyde’de E.J. Brill’in başlattığı *Encyclopédie de l’Islam*’ın IV. cildinde Köprülü’nün “*La Littérature Turque et Islamique*” genel adı altında XIII. yüzyıldan başlayıp yeni edebiyatımızı da içine alan [...] ilk defa Fransızca bir metinde Yunus Emre’den bilerek, anlayarak ve

şairin Türk edebiyatındaki gerçek yerinin ne olduğunu belirterek söz edildiğini görüyoruz.”¹ İlerleyen dönemlerde Burhan Toprak daha kapsamlı olarak Yunus Emre hakkında çalışmış, onun Fransa’da tanınmasına önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Fransız yazar ve çevirmen Yves Régnier, bu çalışmaların ve arkadaşı Burhan Toprak’ın yardımıyla günümüze kadar uzanan ve ciddi manada önem taşıyan çeviriler yapmıştır. Yves Régnier’nin çalışmalarının kalitesi ozanla kurduğu bağdan kaynaklanıyor olabilir. Yunus Emre onu yeni bir ülke, yeni bir kültürle buluşturmuş ve onun sanatı için Régnier, “Hayran oluruz o deyişlerin dillerine,” demiştir.

Yves Régnier tarafından 1946’da *Cezair* ve sanat Dergisi *L’Arche*’da Yunus Emre’nin dört şiirinin çevirisi yayımlanmıştır. Bu şiirler: *Ne Söylerler Ne Bir Haber Verirler*, *Aldanma Dünya Alına*, *Arş idi seyran bana* ve *Çıktım Erik Dalına*’dır. Bedrettin Tuncel bu çevirilerin bazılarının Yunus Emre’nin sanatını tam aktarmadığını düşünmüş ve onları daha çok “düzyazı çevirisi” olarak nitelendirmiştir.

Bu dört şiirden sonra, Yves Régnier, Yunus Emre’nin on altı şiirini seçti ve “Adaptasyon” olarak Fransız edebiyatına sundu. Yves Régnier’nin “Adaptasyon” olarak tanıttığı ilk başlarda başarılı bir çeviri yöntemi gibi dursa da şiirleri çevirirken yaptığı özetlemeler, anlam kayıpları, basitleştirmeler hatta sildiği yerler, genel olarak Yunus Emre’nin şiirlerinin muntazamlığını yok etmiş gibi görünü-

yordu. Yves Régnier aldığı eleştirilerden sonra pes etmemiş, bu sefer istediği gibi başarılı olmayan adaptasyonları zenginleştirerek daha detaylı, iki kültürün birbirine daha yakın olduğu çevirileri *Poèmes de Yunus Emre* eserinde ortaya koymuştur. Régnier’nin çeviri ve adaptasyonu aynı anda kullanarak anlam ifadelerine olabildiğince sadık kalmaya çalışması Fransız toplumuna, Yunus Emre’nin eserlerini orijinaline en yakınına sunmasını sağlamıştır. Bu çevirilerin bazıları, herhangi bir yerde değil Régnier’nin sıklıkla yazdığı, Fransa’nın en ünlü edebiyat dergilerinden biri olan, *La Nouvelle Revue Française*’in Kasım 1961² sayısında yer almıştır. Tam bu noktada, Fransız edebiyat çevresinin Yunus Emre’yi merak ettiğini hatta değer verdiğini bile söyleyebiliriz. Fransız edebiyatını yansıtan dergilerde ona yer vermek doğrudan edebiyattaki konumunu, değerini anlamış olmak demek değil midir?

Yves Régnier tarafından yapılan çevirilerden birkaç örnek vermek, yapılan çalışmanın asıl eserlere en yakın şekilde olmaya çalıştığını görmemize yardımcı olabilir:

• *Bir Şaha Kul Olmak Gerek* şiirinden bir örnek³:

Çevirinin yapıldığı aslı (Yunus Emre):

“Bir bahçeye girmek gerek hoş teferrüç kılmak gerek

Bir gülü yılmamak gerek hergiz o gül solmaz ola.”

Fransızca Çevirisi (Yves Régnier):

“Il faut entrer dans un jardin et s’y promener. Il faut respirer le parfum d’une rose jamais fanée.”

• *Şöyle Garip Bencileyen* (L’ étranger) şiirinden bir örnek⁴:

Çevirinin yapıldığı aslı (Yunus Emre):

“Aceb şu yerde var m’ola şöyle garib bencileyin
Bağrı başlı gözi yaşlu şöyle garib bencileyin

Gezdüm Urum’ıla Şam’ı Yukarı illeri kamu
Çok istedüm bulmadım şöyle garib bencileyin.”

Fransızca Çevirisi (Yves Régnier):

“Est-il homme sur terre aussi étranger que moi? Sa poitrine déchirée, les yeux rougis de larmes: aussi étranger que moi?”

J’ai parcouru l’Asie mineure et visité Damas. Cherchant et désirant, j’ai vu des contrées, des villes plus lointaines. Est-il créature aussi étrangère que moi?”

Yves Régnier’nin çevirileri, eserlerin asıl anlamlarını neredeyse tamamıyla taşıyor diyebiliriz. Çevirilerini incelediğimizde zamanının dilini dikkate aldığı hissediliyor, bazen Fransızcada karşılığı farklı olan, hatta karşılıksız kelime ve ifadeleri de ciddi bir şekilde çalışmış. Her ne kadar çevirilerinde tartışılabilir ve anlamına daha yakın olacak gelişmeler ekleyebilirsek de eski

² Régnier, Yves, (Eylül 1961): *Tombeau de Younous Emre, La Nouvelle Revue Française*, Paris, s. 960-965

³ Régnier, Yves (1949): *Poèmes de Yunus Emre*, GLM, Paris, s.33

¹ Tuncel, Bedrettin (1971): *Fransızca’da Yunus Emre*, Başnur Basımevi

⁴ Régnier, Yves (1949): *Poèmes de Yunus Emre*, GLM, Paris, s.34

Anadolu Türkçesini, halk şiirini, çevirilerinin her kısmında hissetmesek de asıl eserlere en yakın çevirilerin çoğunun Yves Régnier tarafından yapıldığını görebiliriz. Burhan Toprak'ın yardımını almış olması bu çalışmalarındaki başarısının kaynaklarından biri olmakla beraber Yves Régnier diğer edebiyatçıların da ilgisini Yunus Emre'nin üzerinde toplamayı başarmıştır. Bu kapsamlı projeden sonra, yavaş yavaş Yunus Emre'nin mistik edebiyatı, çeşitli yazar ve tercümanların çalışmaları aracılığıyla Fransız edebiyatıyla tanışarak günümüze kadar gelmiş ve hâlâ devam etmektedir. Ancak şunu belirtmeliyiz ki bu ilerleme maalesef yeterince hızlı değildir.

Régnier'den sonra Yunus Emre çevirileri çoğalmıştır, örneğin 1968'de yayımlanan *Anthologie de la poésie turque*'da Nimet Arzık yeni çevirilere yer vermiştir ancak eserlerin üzerinden 700 yıl geçse de günümüzde Fransa'da Yunus Emre'nin eserlerinin çok tanındığını söyleyemeyiz. Mistik edebiyatında belirli bir durgunluk gözlemlenmektedir ancak Yunus Emre'nin eserleri özgünlüğüyle büyük ilgi görebilir, nitekim Fransız edebiyatının tanımadığı bir tarza sahip olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Güzin Dino, Yunus Emre'nin şiirlerini “En sade ve en zor şiir”⁵ olarak tanımlamış ve halkın diliyle yazıp bu kadar derin konuları el alabilmesinin bir paradoks olarak adlandırılabilirliğini belirtmiştir. “Çaresizlik ve ölüm temalarını sonsuzluk ve

dünya mutluluğuna bağlayarak Yunus orijinal bir şiir yaratmıştır,” diye Yunus Emre'nin şiirlerini yorumlamıştır.

Yapılan en son çeviriler ise 2014 ve 2020 yıllarındadır; 2014'te Aryufen yayınları yeni çevirilerle Yunus Emre'yi tanıtıyor. Daha önce *Aryufen Dergisi* 1975 yılında, Güzin Dino tarafından yapılan Yunus Emre'nin iki şiirinin çevirisine yer vermişti, sonradan çıkan sayılarda ise bu çeviriler çoğaldı. Aryufen yayınları 2014'te bastığı *Les Chants du Pauvre*⁶ kitabında Yunus Emre'nin çevirilerini ele almanın zorluğundan bahsediyor ve bu zorluğu atlatmanın otuz yılını aldığını belirtiyor. Eserlerin kendine has tarzının onları aynı güç ve güzellikle çevirmeyi neredeyse imkânsız kıldığını açıklıyor. Bu kitapta yer alan çevirileri şair, yazar ve editör olan, aynı zamanda Aryufen yayınlarını başlatan, Gerard Pfister yapmıştır. Çok yakın bir zamanda çıkan, 2020'de Galatasaray Üniversitesinde felsefe hocası olan Paul André Ballanfat, *Poésie en Ruines*⁷ adında Yunus Emre'nin çevirilerinin bulunduğu bir kitap yayınlamıştır.

Çift dillilik bu kapsamda çok değerli bir detay olabilir, Yunus Emre'nin dilinin ayrıntıları ve günümüzdeki Türkçeye olan benzerlik ve farkları da. Yunus Emre'yi tanıtmak ilk önce onu anlamakla mümkündür ancak algıladıklarımızı güzel bir şekilde bir başka dile aktarmak için diğer dile de hâkim olmak, anlamların en ince detaylarına kulak verebilmek,

Fransızcada, Yunus Emre'nin eserlerini daha da güzel ifade etmemizi sağlayabilir. Louis Bazin, *Grand Larousse Encyclopédique*'e hangi satırları yazdıysa, kimler Yunus Emre hakkında araştırma ve çeviri yaptıysa, bugün Fransa'dan hızlı bir şekilde ulaşabildiğimiz en büyük bilgi kısacık bir biyografi, arşivlere ulaşmak kolay olmadığı gibi, Yunus Emre'yi konu alan bazı eserleri ele almak neredeyse imkânsız görünüyor. Önümüzdeki yıllarda Yunus Emre'nin unutulmaması için bu projeleri çoğaltmanın önemini göz önünde bulundurmanız gerekmektedir. Yunus Emre'nin dilinin zenginliğini kavramak şartıyla, Yunus Emre'yi Fransa'ya tanıtmak adına duygularımızı titreten o cümleleri, aynı etkiyi aynı anlamlarla aktarmamız elzemdir.

ECEM TUBA HIZARCI

~~~~~T~~~~~
1998'de Mont-Saint-Martin'de (Fransa) doğdu. İlk ve orta öğrenimini Longwy şehrinde, Notre-Dame des Récollets okulunda tamamladı. Lorraine Üniversitesi'nde Psikoloji eğitimi almaktadır. 2020 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında kitap desteği kategorisinde ödül almıştır. Arafta Uçan Kelebekler kitabının yazarıdır.

AYLİN YILMAZ 1995 yılında Almanya'nın Duisburg şehrinde dünyaya geldi. Duisburg-Essen Üniversitesi'nde Sanat ve İspanyolca Öğretmenliği bölümünde yüksek lisans yapıyor. Aynı zamanda İstanbul'da geleneksel sanatlar ile ilgili eğitim almaya devam ediyor. Almanya'da sulu boya workshopları düzenliyor. Çalışmalarını @ay.sanat adlı Instagram sayfasında paylaşıyor.

BİR DİL MİMARİ

ELİF NESLİHAN GÜNEY

*“Yunus Emre fikirlerini kendine has bir üslupla halkla buluşturan önemli bir kişiliktir. Yunus dilimiz, kültürümüz ve edebiyat tarihimiz açısından büyük önem taşır. O sadece bir şair değil aynı zamanda halkıyla gönül bağı kurabilmiş bir önderdir. Anadolu’suz Yunus Emre, Yunus Emre’siz Anadolu düşünülemez. Yunus Emre, Anadolu’nun hem dili hem akli hem de ruhudur.”**

Yunus Emre fikirlerini kendine has bir üslupla halkla buluşturan önemli bir kişiliktir. Yunus dilimiz, kültürümüz ve edebiyat tarihimiz açısından büyük önem taşır. O sadece bir şair değil aynı zamanda halkıyla gönül bağı kurabilmiş bir önderdir. Anadolu’suz Yunus Emre, Yunus Emre’siz Anadolu düşünülemez. **Yunus Emre, Anadolu’nun hem dili hem akli hem de ruhudur.**¹

Bilim adamı Mehmet Fuad Köprülü’nün (1890-1966), Yunus Emre’nin tanınmasında payı büyüktür. *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* isimli eserinde Yunus Emre hakkında mühim bilgiler vermektedir. Bu eser sa-

yesinde Yunus Emre’nin ismi ilk kez bilimsel bir araştırmada yer aldı. Köprülü onun edebiyatının tamamen Türk diline, zevkine ve üslubuna uyduğundan bahseder ve onu Anadolu Türkçesinin en önemli ismi olarak kabul eder. Köprülü’ye göre onun eserleri tamamıyla Türk sanatıdır. Köprülü, Yunus’un dilinin basit, samimi, serbest ve açık olmasını şu sözlerle dile getirir:

*“Onu okurken karşımızda, sade, masum, ruhu şefkat dolu bir dervişin ilahî bir lisanla terennümünü duyarız; ruhunu pek eski bir aşına gibi bize açan bu derviş, Hakk’a karşı feryatlarında, hitaplarında da daima en tabii bir sadelik ve temizlikle bağırır, ağlar, itiraz eder.”*²

Yunus Emre sade bir dil kullansa da edebi değeri yüksek eserler ortaya koymuştur. Halkın anlayabileceği ve konuştuğu dille hitap etmiştir. Anlaşılması zor konuları rahatça halk diliyle anlatmıştır. Köprülü, Yunus’un en derin ve zor, hatta tabiat ötesi meseleleri bile hayret verici bir açıklık ve basitlikle anlattığının altını çizer. Hatta İran’ın en büyük Sufi şairlerinde bile bunun emsalinin az olduğunu söyler. Hem eserlerinin içeriği hem şekli sayesinde halk tarafından benimsenen **Yunus Emre’yi Abdülkâki Gölpınarlı söylediği gibi halk şairi yerine halkın şairi olarak görebiliriz.** Yunus, halk ve hayattan kopmamış halkın sosyokültürel yaşamını da şiire yansıtabilme yeteneğine sahip olduğunu göstermiştir. Şi-

irlerinde İslami değerlerin yanı sıra ölüm, hayat, gurbet, tabiat gibi konuları da ele almıştır. Ayrıca Türkçeyi bir iman, fikir ve şiir diline dönüştürmüştür. Bu açıdan Türk Edebiyat Tarihi için değerli bir isimdir.

Yunus Anadolu’da konuşulan Türkçeye bağlı kalarak halkın onu anlamasını sağladığı için Ahmet Hamdi Tanpınar onu Dante’ye benzetmiştir. İki şairin ortak özelliklerinden biri de kendi ana dillerini doğal ve etkileyici hâlleriyle bir edebiyat diline dönüştürmeleridir. Bu yönden hem mesajlarını halka ulaştırmış hem de ana dillerine büyük katkı sağlamışlardır.

Türkçeye katkısının yanı sıra Yunus Emre’nin evrensel bir dil konuştuğunu dile getiren araştırmacılar da var. Örneğin İtalyan Profesör Anna Masala, Yunus Emre’yi Türklerin millî bir ruh kahramanı olarak görür ve dilinin evrensel olduğunu, dil, din ve milliyet farkı gözetmeden herkese hitap ettiğini söyler. **Masala’ya göre Yunus, Hazreti Süleyman gibi kuş dilini konuşur. Kuş dili aşkın lisanı, bir gönül dilidir. Arayış içinde olan kuşların, mananın gizlendiği, herkesin anlayamadığı ve konuşamadığı bir dildir.** Yunus Emre kendisinin de kuş dilini konuştuğunu şu sözlerle açıklar:

Benim dilüm kuş dilidir benüm ilüm dost ilidür

*Ben bülbülem dost gülümdür bilün gülüm solmaz benüm (111/2)*³

Masala’ya göre **Yunus’un evrensel dili modern insanın ilacı-**

³ **Timurtaş, Faruk Kadri** (1972): *Yunus Emre Divanı*. Tercüman: İstanbul.

dır. Yunus sadece Anadolu’daki kardeşlerine değil tüm insanlığa hitap eder. Ona sadece ilim, edebiyat ve kullandığı dil aracılığıyla bakılmamalıdır. O aynı zamanda insanlarla gönül diliyle bağ kuran ve onların ruh dünyasını aydınlatan bir dervıştır.

Alman Profesör Annemarie Schimmel’e göre Yunus Emre Türk kültür tarihi için önemli bir kişiliktir. Kullandığı dil basit olmasına rağmen şiirlerindeki müzikalite yüksektir. Yunus Emre, Fars şiirinin bütün kalıplarını kullanmakla beraber en önemli şiirlerini Türk hece vezniyle yazmıştır.⁴ Amacı halka alıştığı bir ahenkle hitap etmek isteğidir. Yunus Emre şekil hususunda da halkın zevkinden uzaklaşmamıştır.

Ayrıca Schimmel Yunus Emre’yi Türk hümanizmin bir örneği olarak göstermek isteyenlere, Yunus’un Müslüman olduğunu ve onun insanlık sevgisinin Allah’a olan güven ve aşkından kaynaklandığını vurgular. Özetleyecek olursak Yunus Emre Türk Edebiyatına çok büyük katkılar sunarak en büyük isimlerinden biri olmuştur. Sade bir dil kullanarak zor konuları basit bir şekilde anlatmış insanlara İslamiyet’i aktarmaya çalışmıştır. **O bizim için bir dil mimarı, ruhumuzu aydınlatan kahraman ve Türk kültürünün en önemli şahsiyetlerindendir.** Hâlâ dilden dile dolaşan ilahileriyle insanlarla gönül bağı kuran ve kalplerde yaşayan “Bizim Yunus’tur.”

⁴ **Özçelik, Mustafa** (2014): *Yunus Emre’nin Dostları*. Büyüyenay Yayınları: İstanbul.

ELİF NESLİHAN GÜNEY

1992’de Münih’te doğdu. İlk ve orta öğrenimini Münih’te tamamladı. Ludwig-Maximilians-Universität München’de Orta Doğu Uzmanlığı ile Almanca Dil Öğretimi Fakültesini bitirdi. Şimdilerde aynı üniversitede Bilişsel ve Kültürel Dil Bilimi alanında yüksek lisans yapıyor. YTB Türkçe Ödülleri 2020 Kitap Desteği Kategorisinde ödüle layık görüldü. Bir Bardak Su yazarın ilk kitabı.

¹ **Özçelik, Mustafa** (2014): *Yunus Emre’nin Dostları*. Büyüyenay Yayınları: İstanbul, s.10

² **Köprülü, M. Fuad Köprülü** (1980): *Türk Edebiyat Tarihi*. Ötüken: İstanbul, s. 268

* **Özçelik, Mustafa** (2014): *Yunus Emre’nin Dostları*. Büyüyenay Yayınları: İstanbul, s.10

TASAVVUF VE SEVGİ TEMELLİ EĞİTİM

SENA ŞEKER

Kâinattaki her şeyin yaratıcısı Allah'tır. Gönünü Hakk'a adayan âlemi temâşada hakikati görür. Evrene bu bilinçle bakmanın en güzel örneklerinden Yunus Emre şöyle söyler:

*"Cümle yaratılmışa bir göz ile
bakmayan
Şer'in evliyâsıyla hâkikatte
âsîdir"*¹

Her insanın şahsına münhasır düşünceleri, davranışları, yetenekleri ve ilgi alanları vardır. İnsanları birbirinden ayıran doğuştan gelen ve sonradan kazanılan özelliklerdir. Kişi hangi özelliklerle donatılmışsa, o yolda kendini geliştirip hakkını vermekle yükümlüdür. Çocuklar kimine göre bembeyaz yazılmayı bekleyen bir sayfa, kimine göreyse keşfedilmeyi bekleyen nadide bir hazine gibidir. Tasavvuf eğitimi hem kişinin bireysel özelliklerini hem de tabiatı kapsayarak onların özünü merkeze alır. Böylece ortak noktalarına yoğunlaşır ve güzel görmeyi hedefler. Bu bağlamda eğitmene sevgi, merhamet ve şefkatle bu özellikleri keşfetmek ve kılavuzluk etmek düşer. Okumak sadece harf ve kelimelerle sınırlanırsa ilk ayete yani 'Oku' emrine itaat edilmemiş olunur. Tabiatı, insanı, yaratılan her şeyi Rabb'in adıyla okumak ve hakikate ermek için bazen seyretmek gerekir. Eğitici, çocuğu gözlemleyerek fitratını

okumak ve Rabb'inin ona çizdiği yolu bulmasına yardımcı olma amacı gütmelidir. Bu hususta Yunus Emre'ye göre eğitici önce kendi özünü bilmeli ve Hakk'ı tanımalıdır.

*"İlim ilim bilmektir ilim kendin
bilmektir*

*Sen kendini bilmezsin ya nice
okumaktır.*

*Okumaktan ma'nî ne kişi Hakk'ı
bilmektir*

*Çün okudun bilmezsin ha bir kuru
emektir*

*Okudum bildim dama çok tâat
kıldım deme*

*Eri Hak bilmez isen abes yere
yelmektir*

*Dört kitabın ma'nîsi tamamdır bir
elifte*

*Sen elif dersin hoca ma'nîsi ne
demektir"*²

Eğitim insanın kendisini bulmasına yardımcı olmalıdır. İnsan kendini bilmeden dış dünyaya yönelirse ne kendini ne de dış dünyayı tanıyabilir. Dolayısıyla özüne yönelip önce kendini tanımalıdır.

Tabiat gereği sürekli değişen ve gelişen bir varlıktır insan ve iç dünyası farklı duyguları barındırır. Bu hususta iyilik ve güzellikler olduğu gibi kötülük ve çirkinlikler de vardır. İyiyi kötünden güzeli çirkinden ayırmak ve nihayetinde kendi nefsiyle tanışmak için bir rehber ihtiyacı vardır insanın. Tasavvuf eğitiminde öğrenciler bu gibi durumlarda kendi mürşitlerine danışır.

Yunus Emre kin ve kibirden, bencillik ve gösterişten uzak, sevgi, merhamet, hoşgörü ve iyiliğe teşvik eder. Bilhassa sevginin önemini vurgular çünkü insana ihsan edilen her şeyin temelinde sevgi ve merhamet vardır. Sevgi insana bahşedilen temel duygulardır. Sevme ve sevmeye muhtaç doğar insan. Ne kadar çok sevilirse o kadar çok sevebilir, güven duyabilir ve bağlanabilir. Merak, heyecan, istek, çaba gibi duyguları ancak sevdiği şeylere duyar insan, dolayısıyla Allah sevgisi ne kadar güçlü olursa yarattıklarını öğrenme arzusu da o kadar büyük olur. Tasavvuf eğitimi bu sevgi duygusunu geliştirmeyi hedefler çünkü Allah'ı seven yarattıkları

rını yine O'nun için sever. Böylece kâinatı ve öz benliğini keşfetme dürtüsü geliştirip eğitimi sevdirerek etkili bir öğrenme serüveni amaçlar. Bunu esas alarak çocuğun kavrayabileceği biçimde uygulamak, sevginin önemini vurgular ve olumsuz duyguları bertaraf eder.

Tasavvuf eğitimi insanı merkeze alır ve insanın gönlüne yönelir. Bu sayede insanın öz benliğine ulaşma yolunda eğitilmesi hedeflenir. İçinde Allah sevgisi olan eğitmen cezadan çok mükâfata odaklanır, samimiyet ve merhametle çocukların gönlüne dokunur. Allah inancı ve O'nu tanımak bunu gerektirir çünkü asıl olan her şeyin Allah'tan geldiğini bilmek ve O'ndan ötürü sevmektir. Çıkarsız ve koşulsuz sevgiye dayanarak yaşamını inşa edenler, bakış açılarını da bu yönde şekillendirir-çünkü bu donanıma doğuştan sahiptir. Dünyanın imtihanından ibaret ve aldatıcı oluşunu bilmek, tevekkül etmek insanın bakış açısını genişletmekle beraber zihnin odak noktasını sevgiyle dinginleştirir. Baktığı her şeyde güzeli görme gayesi olumsuzlukları uzaklaştırırken ruhu güzelliklerle besler.

Ezcümle tabiata bakıp yaşamı anlama, kendini bilme, Hakk'ı tanıma ve mutlak sevgiye erişme gayesiyle çıkılan bir yolculuktur tasavvuf eğitimi. Hâk ile bâtılı birbirinden ayırt edebilen kâmil insan yetiştirme amacı güderken, insanı dünyevi sıkıntılardan soyutlayıp huzur ve mutluluğa erişmesini sağlar. Yolculuk meşakkatli olsa da bu yola baş koymuş insana rehberlik etmek Yunus Emre'ye göre eğitimin görevlerindendir.

SENA ŞEKER

T 1994 yılında Avusturya'nın Bregenz şehrinde dünyaya geldi. Innsbruck Üniversitesinde Eğitim Bilimleri bölümünde Göç alanında lisansını ve yüksek lisansını tamamladı. 2019 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında deneme kategorisinde üçüncülük ödülünü kazandı.

¹ Gölpınarlı, Abdülbâki (2006): *Yunus Emre Hayatı ve Bütün Şiirleri*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul s. 104

² a.g.e. s. 176

MANA VE İNSAN

MÜNİRE ESLEM BOZKURT

Benliğin yolculuğunda olmak hâli, mana kaybı ve mesuliyeti.

Belki de ‘uyanmak’ kelimesini her sabah yaşadığımız bilinç değişikliği için kullandığımızdan beri gerçekten uyanamıyoruz. İnsanlığın bir uyur gezer yığınının dönüşmesi pekâlâ tek bir kelimeyle başlamış olabilir. Bir kelime bir imparatorluğu yıkabileceği gibi hakiki uyanışa giden yolu da açabilir. Kelimelerin tanım ve kullanımı insanlığı temelden etkiler, yönlendirir, yıkabilir ya da inşa edebilir. Alışkanlık ve rutinlerin makûs kaderi hâline gelmiş özen kaybı hayatımızın tam otomatik faaliyeti olan konuşmak fiiline, dilimize ve oradan da tekrar otomatığa bağlayan insana yansır. **Dolayısıyla yanlış tanım ve kullanımla içi boşaltılan yalnızca kelimeler değil insanın ta kendisidir.** İçimizi boşaltan bu kısır döngüye

dur demek bizim mesuliyetimizdir.

Böyle bir dünyada manaya sahip çıkarak insana yapılabilecek en büyük iyiliğin temsilcisidir Yunus Emre. O, mananın muhafızıdır. Her insan Yunus’a sığınabilir, herkes onda evinde gibidir. Bizlerse bugün evlerimizi bile isteye ateşe veriyoruz, yıkılmasına razı olmak şöyle dursun, kendi ellerimizle talan ediyoruz. Mana kaybına dur demek kendimizi kaybetmeye, insan ve insanîyet kaybına savaş açmaktır. Evimizi korumaktır. **Zira kelime kaderdir, mana ise insan.**

Sarı bir çiçeğe sorular soran ses. Hatırımdaki ilk Yunus Emre izi, sığındığım evin ilk odası. Arif Nihat Asya’nın sözleriyle “bizi elimizden tutup mektebe o baş-

latırdı”¹. Bir çocuk için Yunus’la büyümek, ağaçlara toprağı, kuşlara göğü, çocuklara hayali dar eden bu dünyada yeni ve daha gerçek – her şeyden daha gerçek – bir dünya inşa etmektir. Onsuz büyüyenlerin sesi havada kalıyordu.

Üzerindeki kir ve pasları, kibir ve kinleri atan kalp, elde ettiği bu hürriyetle – Attar’ın Mantıku’t-Tayr’ında olduğu gibi – sonsuzluğa doğru kanatlanabilmektedir.²

Yunus’la büyümek kalbin hiç kirlenmemesi idi. Manaya sahip çıkabilmek içinse önce kalbini korumalıydı insan. Zira dışarıdaki bütün iyi ve kötü

¹ Ayvazoğlu, Beşir (2014): *Yunus, Ne Hoş Demişsin*, Kapı Yayınları, s.254

² Kara, Mustafa (2020): *Anadolu’nun Üç Ermişi*, Dergâh, s.76

hâller önce insanın içinde başlamakta idi.

Yunus Emre bu hususu Risale’ün Nushiyye’de insanın yaratılışına dair *niçin* sorusunu sorarak ele alır. Müspet ve menfi huylar beden ülkesinin başşehri olan gönle hâkim olma mücadelesi verir. Yunus Emre’ye göre insanın fitratını koruması da bozması da bunlardan hangisinin kalbe hükmettiğiyle alakalıdır.³

Bozulan fitratlar arasında mananın sağ kalabilme ihtimali yoktur. Mana kaybına uğrayan bir toplum ise kendini inşa edemez ve yine dur dememiz gereken kısır döngünün içinde buluyoruz kendimizi. Bozuk bir saatle zamana yetişmeye çalışıyoruz. Yetişemeyince de saat-

³ Özçelik, Mustafa (2020): *Anadolu’nun Gönül Dili Yunus Emre*, Muhit, s.96

lerimizin ayarına değil kendilerine mâl ediyoruz bu durumu. Geleneği hakarete dönüştürüp sözde yeniliklerin savurgan ve sahte masumiyetine sığınarak ne varsa kırıp döküyoruz. Antika vazolarımız kadar sahip çıksaydık kaybettiklerimize, gıpta edecek kimse olur muydu sizce önümüzde? Fakat biz hâlâ meyve vermeyen ağaca bakmak, onu dinlemek, sabır ve sebat etmektense baltamızı hazır ediyoruz. Kendi ellerimizle söküyoruz köklerimizi topraktan, sonra da ayakta duramayışımıza şaşırıyoruz.

Tasavvuf dünyasının mimarlarına göre iki şehir vardır: Bir, insanın içinde yaşadığı şehir; iki, insanın içinde ya-

şayan şehir.⁴ İster büyükşehir olsun isterse üç beş evlik bir köy; müspet ve menfi huyların dışa yansıması gibi mekânlar da içten dışa doğru kurulur. Her şey bir sözle başlar. O sözle bir ev kurulmuştur ve içinde yaşayanın evi şekillendirdiği gibi ev de etrafını şekillendirir. Evler pencerelerinden taşar. Dolayısıyla insan mekâna sirayet eder ve içindeki şehir dışındaki şehri inşa eder. İnsan, içinde yaşayan şehre ihanet ettikçe dışına hangi güzel, medeni, köklü, örnek ve yuva olabilecek şehri inşa etmeyi hayal ediyor ya da onun yokluğundan şikâyetçi olabiliyor, anlayamıyorum.

Kalbinin güzelliği yüzüne yansımış derler. İnsan kalptir, şehir-

⁴ Kara, Mustafa (2020): *Anadolu’nun Üç Ermişi*, Dergâh, s.74

se yüz. İnsan sîret, şehir suret. Bir şehrin güzelliği de orada yaşayan insanın iç dünyasının yansımasıdır. Ne eksik ne fazla. Peki insan, içinde yaşayan şehre nasıl ihanet ediyor? Yunus’un penceresinden bakarsak; kalbini kirleterek. Onun *gönüller yapmaya geldiği* bu dünyada, yapmadığını bırakmayarak.

İçimizdeki şehri öldürüyoruz. Evlerimizi bile isteye talan etmek, köklerimizi kendi ellerimizle sökmek, komşumuzun mumuna sırt çevirip karanlığımızı başkalarının ışıltılı dünyalarıyla aydınlatmaya çalışmak içimizdeki şehri öldürmektir. Tabiatı kirletmek, bir yıl daha geçti diye gökyüzünü ateşe vererek kuşların hakkına girmek, denize attığımız pet şişeleri konu ancak yediğimiz balık etindeki mikro plastiğe gelince düşünmek... Manaya, kelimeye, dile, tarihe, birbirimize sahip çıkmamak içimizdeki şehri öldürmektir. Cessetlerle erdemli bir toplum, ölü şehirlerle köklü bir medeniyet inşa edilemez. İçimizdeki şehri öldürmek bunu unutmaktır.

O, “*Yunus bu dünyaya niye geldin?*” sorusuyla doğru amacı ve yolu ararken, insan bu soruyu ancak isyan tonuyla, oturduğu dalı keserek soruyor. Oysa kendini düzeltmeyen başkasını da düzeltmez, söz etmekte seçicilik yapamaz, böyle bir şeye hakkı yoktur. Söz ettiği şey tüm dünya da olsa bu böyledir. Bizat oluşturduğumuz insanlığa hayıflanamayız. Adil olmadan haksızlıktan, dürüst olmadan doğruluktan, anlamaya çalışmadan anlayışsızlıktan, güzel sevmeden sevgisizlikten, ken-

di penceremizden ayrılmadan da bencillikten bahsedemeyiz. İnsan olmadan insanlık yok-sunluğundan şikâyet edemeyiz. Bitmedi; bunların hepsini en güzel şekilde yaptığımıza, kendimizi olabildiğince düzelttiğimize inansak dahi, konuşmadan önce iki kez değil iyice düşünmek gerekir.

Zira bu yol şahsiyet sahibi olmaktan geçecektir. Bu yol *olmaktan* geçecektir. Öz değerine sahip çıkarak olmaktan ve kimse *bir kalbi yıkarak*⁵ ayakta duramayacaktır. Kimse yıkarak *olamayacaktır*.

Belki de Yunus’un önce kendine sorduğu o soruya *dava için değil, gönüller yapmaya geldim*⁶ diye cevap vermesi bundandır. Tasavvuf ehli buradaki *dava* sözcüğünün *iddia* anlamına geldiğini söyler. Mutasavvıfın kendine dair bir iddiası yoktur, olamaz. Tek derdi insana kendini hatırlatarak gönlünü hatırlatarak onu iç dünyasına inen yollara düşürmektir. Büyük işler yapsa da vitrinde olmamaktır.⁷ Bunu kimisi çekingenlik veya özgüven eksikliği zanneder, fazla tevazu kibir sebebidir der, ölçsüzlük zanneder. Oysa o “farkında değildir veya farkında olduğunu gösterecek kadar küçülmeye istidatlı değildir. Kendi kendisine böyledir...”⁸

Olmakta bilgi tavrı, bilgiye özenme edası yoktur. Bu bakımdan

⁵ *Bir kez gönül yıktın ise, kıldığın namaz değil / Yetmiş iki millet dahi, elin yüzün yumaz değil.* – Yunus Emre

⁶ *Biz gelmedik dava için, bizim işimiz sevda için / Dostun evi gönüllerdir, gönüller yapmaya geldik.* – Yunus Emre

⁷ **Kara, Mustafa** (2020): *Anadolu’nun Üç Ermişi*, Dergâh, s.88

⁸ **Ayvazoğlu, Beşir** (2014): *Yunus, Ne Hoş Demişsin*, Kapı Yayınları, s.41

Yunus Emre’de ferdin derinliğine oluş hâinden başka hiçbir şuur aranamaz. Bu, onun hesabına ve gerçek kemâl adına bir noksan olur. Ondaki bir hâldir, bir kâl değildir. Ölmezlik çapının adamları, dünyanın her yerinde aynı kanuna bağlıdır: Kendi asliyeti içinde milli ve bu asliyetin erişme kudreti nispetinde beşerî...⁹

“İnsanlığın Yunus’u olmak ülkün, gerçekleşme yolundadır. Böyle olacağını sen yedi asır önce söylemiştin. Buna da isteyen ‘antisipasyon’ isteyen ‘keramet’ desin!”¹⁰ Fark eder mi? Bunu etraflıca düşünmeye çalıştım ve manaya – bir cihanı taşıyabilen, cihanın sırrını, *hakikat*i taşıyabilen o manaya – acziyetin bu derecesini yüklemeye imtina ettim. Zira kullandığımız kelime, hakikati değiştiremez ancak bizim hakikati algılayışımızı değiştirebilir. Her şey de bu sorudan ibaret değil midir zaten?

Hakikat gerçekte nedir? *Anlamaya* – gönüllü ve talip olmak şartıyla – *kadir olduğumuz* her şeyin ötesindeki o hakikate nasıl ulaşılır?

Bilmediğimizi bilmediğimiz ne çok şey var kim bilir. Görmediğimizi göremediğimiz ne çok şey. İnsan bir saniyeliğine ‘göz’ diye adlandırdığı filtreden kurtulsa, tüm algılardan arınarak baksa her şeye, muktedir olduğunca gördüğü gerçek, hakikate dönüşürse... Her şey hakikatte nasıldır acaba? Bunun cevabını

⁹ **Ayvazoğlu, Beşir** (2014): *Yunus, Ne Hoş Demişsin*, Kapı Yayınları, s.41

¹⁰ **Arif Nihat Asya, Ayvazoğlu, Beşir** (2014): *Yunus, Ne Hoş Demişsin*, Kapı Yayınları, s.254

burada kimseden öğrenemeyecek olmak hem üzücü hem de bu dünyanın yapaylığının ve faniliğinin bir kanıtıdır. İnsan bunu kimseden öğrenemez çünkü her şeyin hakikatteki hâliyle arasında onlarca, belki yüzlerce kırılma noktası vardır. Bir ışık huzmesinin kırıla kırıla renklerine ayrılıp sonra tekrar birleşip, tekrar kırılıp ve yine birleşip en sonunda göze beyazımsı bir renk olarak görünmesi gibi: Hakikat de kırıla kırıla görülebilir düzeye ulaşır. **Hakikatle insanın arasındaki kırılma noktalarını iradeye dahil olanlar ve olmayanlar diye gruplandırmak mümkündür.** İradeye dahil olmayan kırılma noktaları – irade dahilindeki akıl, gönül ve yetilerle – anlaşıldığı kadarıyla şöyle örneklendirilebilir: Kader, nasip, istidat, feraset, zaman, mekân, ... ve niceleri.

İrade dahilindeki ilk kırılma noktasıysa algıdır. İnsana duyuları aracılığıyla ulaşan bilgi önce bilinçsizce, şuuraltında bir ayıklamaya uğrar. Kalanını da bilinçli olarak, algılamak istediği ve işine geldiği gibi, görebildigince algılar. Bu durumda ikinci kırılma noktası da ferdiyettir, herkesin kendi bakış açısidir. Üçüncü kırılmayla ise güç girer işin içine. İster makam olarak ister cüzdan kabarıklığı, isterse kol uzunluğu. Güçlülerin güçsüzlere medya gibi mecralarla dayattıkları, paranın yön verdiği ‘gerçekler’ ve birileri istediği için inanılan, kabul edilen hatta yürürlüğe giren ‘gerçekler’. **Bir sonraki kırılma noktası da yanılgılarımızdır.** Ardı kesilmeyen ve küstahça emin olduğumuz yanılgılarımız. Zannettiklerimiz,

varsayıdıklarımız. Bir diğeriye insanın kendine olan güveni olabilir. İnsan kendinden ne kadar eminse o kadar körleşir. Kendi doğruluğundan ne kadar şüphe duymazsa o kadar yanlışa düşer. İnsan kendini ne kadar yükseğe konumlarsa o kadar eksidedir ve hakikati arıyorum diye etrafına baktığını zannederken ancak dev aynasına bakıyordur. Bu durum insanın her hâline, her hareketine sirayet eder. Yunus Emre’deki tevazunun bir kıtlık sırasında dergâha buğday istemeye giderken götürdüğü alıç meyvesinden – ki alıç meyvelerin en mütevazısıdır – kabrinin bulunduğu rivayet edilen yere kadar uzanması, bu hususun yankısıdır: Yunus bir uçurumda yatar, onun yattığı yere yüksek tepelerden inilir.¹¹ O bize suyun akışıyla anlatır, hakikate giden yolun yükseklerden geçmediğini...

Sen yüceden çıkarsın alçak yere akarsın

*Gönül Hakk’a tutarsın alçak gönlün var senin*¹²

Ve şu fani gözümle seçemediğim bir sürü kırılma noktası daha...

Söz de böyle mi perde oluyor manaya? Hakikaten her şey, her şeyin ötesindeki o hakikatte neye benziyor? Ona erişmek için önce kelimenin ardındaki manayı tutmak gerekiyor. Eve sahip çıkmadan özü koruyamayız. Öze ulaşmadan hakikate varamayız. Hakikate varmadan *olamayız*.

¹¹ **Ayvazoğlu, Beşir** (2014): *Yunus, Ne Hoş Demişsin*, Kapı Yayınları, s.247

¹² **Yunus Emre, Kara, Mustafa** (2020): *Anadolu’nun Üç Ermişi*, Dergâh, s.72

MÜNİRE
ESLEM BOZKURT

~~~~~ T ~~~~~

1996’da Almanya’nın Sindelfingen şehrinde doğdu. Eğitimine 2016 yılından bu yana Würzburg Üniversitesi Tıp Fakültesinde devam ediyor. Anatomi Fakültesinde asistanlık yaptı ve Anatomi dersleri veriyor. 2020 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında öykü kategorisinde ikincilik ödülü kazandı. 2021 yılında aynı yarışmada kitap desteği kategorisinde ödül aldı.

BAHŞEDİLMİŞ BİR NİMET OLARAK SABIR

ASLI GÖKÇE KAYA

*Dinle, söyleyeyim sabır hâlini,
Cümle âlem sabra verdi malını.*

*Tüm bozguncuları mat eder sabır,
O sebepten mutluluk ihsanıdır.
Sabrın her yerde iyiliktir işi,
Dayım azad eder yâd ve bilişi.*

*Sabırlının devleti dayım kalır,
Sabredenın nasibi fazla olur.*

Yunus Emre.*

H iç düşündünüz mü neden Allah'ın (c.c.) isimlerinden biri *es-Sabûr'dur*? Yani neden Allah çok sabırlıdır? Çünkü işleri tayin edilen vaktinden fazla geciktirmez. İşleri aceleyle de getirmeyi. Her şeyi tam zamanında hazırlar. Günahkârların cezası bile bazen hemen verilmez. Günahkârlara yaşam sunar, onlara rızıklarını verir. Allah katında her şey için bir zaman belirlenmiştir. **Biz insanlar zamana hâkim olamayız. En ufak ayrıntının dahi belirli bir yolu vardır ve ona yalnızca riayet edebiliriz.**

Sabır, maneviyatın temel taşlarından biridir. Yaşamını maneviyatla harmanlamış düşünürlerin hepsi sabrın kıymetini eserlerinde vurgulamıştır. Gazzâlî, sabırla ilgili: “Nefsin istek ve arzuları karşısında dinin emirlerini yerine

getirmede sebat etmektir” diye buyurmuştur.¹ “Sabırlı insan kimdir?” sorusuna ise Arabî, “Bütün belaları gönül rahatlığıyla karşılayan insandır” diye cevap vermiştir. İbn Atâ'ya gelince, musibetler içinde en güzel şekilde edebe riayet etmenin sabır göstergesi olduğunu ifade etmiştir³. Tasavvufun önemli isimlerinden Bağdâdî ise sabrı: “Zorluk geçinceye kadar rızık sıkıntısına Allah için tahammül göstermek, yüzü ekşitmeden acıyı yudum yudum içine sindirmek”⁴ şeklinde tanımlamıştır.

- 1 Gazzâlî, Ebu Hâmid Muhammad, İhyâ'u ulumid-dîn, trc. Mehmet Müftüoğlu, A. Fikri Yavuz, 113, 123
- 2 Önal, Recep (2008): Kur'an'da İmânî ve Ahlâkî Bir Tavrı Olarak Sabır, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, s. 444
- 3 Kara, Mustafa (1991): Tasavvuf ve Tarihî Tarihî, Dergâh Yayınları
- 4 Kutlu, Mustafa (2018): İlmihal yahut Arzuhal, Dergâh Yayınları

Anlıyoruz ki sabır, Allah'a teslim olmayı ve takdire rıza göstermeyi gerektirir. Allah'tan gelen her şeyi, ondan gelmiş olması münasebetiyle hoşnutlukla karşılamaktır. Sabırlı kişi, acele etmez karardır, gayretlidir ama beklemesini de bilir. Bir durumu beklerken ise sessizdir, sürekli takvime ve saate bakıp ruhunu hırpalamaz. Üzüntü karşısında anlayışlıdır, kendisini zamana ve neticeye teslim eder. Nefsinden vazgeçip kendini Allah'ın iradesine bırakır. Teslimiyet ise sabırdan ayrı olmaz. İnsan kendisini Allah'a teslim ederken sabretmeli, neticeleri sabırla O'na bırakmalıdır.

Sabır, yalnızca kıssalarda anlatılmaz. Kur'an-ı Kerim'de de sabır derin manalara sahiptir. Sabırlı kişilerin sonunda mutlaka mükâfat görecekları bildirilir. Allah'tan gelen musibetler karşısında ör-

nek sabır gösteren Hz.Eyüp ve Hz. Yakup olmuştur. Yunus Emre'nin, eserlerinde defalarca Hz. Eyüp ve Hz. Yakup'u zikretmesi boşuna değildir. Hz. Eyüp'ün imtihanı, servet kaybı ve hastalığı. Ağır imtihanına rağmen uzun seneler sabretmiş ve yalnızca Allah'a yakarmıştır. Sonunda Allah duasını kabul etmiş hem sağlığına kavuşmuş hem de servetini fazlasıyla bağışlamıştır. Allah, Kur'an-ı Kerim'de, “Gerçekten biz Eyüp'ü sabreden bir kimse olarak bulduk. O ne güzel bir kuldu! O, Allah'a çok yönelen bir kimseydi”⁵ buyurarak insanları Hz. Eyüp'ü örnek almaya açıkça davet etmektedir. Öte yandan Hz. Yakup da evlat acısıyla imtihan edilmiştir. Buna karşılık Hz. Yakup, “Artık bana düşen, güzel bir sabırla Allah'a teslim olmaktır”⁷ demiştir.

5 Kur'an-ı Kerim, Sâd Suresi, 44. Ayet

Musibetleri getirenin Allah olduğunu bilip her şeyin sahibinin yine Allah olduğu unutulmamalıdır. İslam Bilimleri Uzmanı Dr. Recep Önal'ın dediği gibi, “Malik olana, kendi mülkündeki tasarrufundan dolayı itiraz edilemez”⁶. Tabii insan derdini Allah'a açabilir, Allah'tan derdine derman olmasını isteyebilir. Sabır, zaten Allah'tan başkasına şikâyet etmemektir.

Hocası Tapduk Emre önderliğinde nefis terbiyesi ve sabır üzerine imtihanlara vakıf olan Yunus Emre, tasavvuf edebiyatında sabrın kıymetini vurgulayan öncü isimlerden olmayı başarmıştır. Yunus Emre'nin ne kadar sabırlı olduğunu ancak yaşadığı dö-

6 Önal, Recep (2018): Kur'an'da Model İnsan Olarak Hz. Eyüp ve Hz. Yakub: Sabır ve Tevekkül Örneği. Uluslararası İslam ve Model İnsan Sempozyumu. Kültür ve Turizm Şube Müdürlüğü Yayınları.

mi göz önünde bulundurarak anlayabiliriz. Moğol baskılarının yoğun olduğu bir dönemde türlü zorluklardan geçtiğini unutmamamız gerekir. Sıkıntılar karşısında sabrını hep koruduğu hatırlanmalıdır. Sürekli **sabrın selametine ulaşmaya gayret eden Yunus Emre, Allah uğruna çeşitli imtihanlardan geçmenin güzelliğine övgüler bile sunmuştur.** Bunu, “*Miskîn Yunus sabr eylegil bu dünyânun zahmetine / Dürlü cefaya katlanur sen sultana iren kişi*”⁷ demesinden anlarız. Cefalar Allah'tan olduğundan gözüne ve gönlüne hoş gelmiştir.

Yunus Emre'nin sabra önem vermesinin nedeni sadece zorluklara dayanması değildir. **Sabır, tasavvufta bir makam olarak, Sufilik yolundaki bir dervişin**

7 Emre, Yunus (1997): Yunus Emre Divanı. Hazırlayan M. Tatçı: cilt I-IV, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

* Emre, Yunus (2013): Nasihâtler Kitabı – Risâletü'n Nushiyye, Hazırlayan Doç. Dr Ziya Avşar, Eskişehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

uğrayacağı duraklardan da biridir çünkü dervişin asıl amacı “esrar-ı Hak”ın sırlarına erişmektir. Bu da ancak sabırla kazanılabilir. Yunus Emre Divanı’nın takipçisi Eşrefoğlu Rûmî, bu durumu şöyle izah eder: “*Sabır ile malûm olur esrâr-ı Hak / Sabr ile bilindi her müşkil sabak*”.

Yunus Emre hem Hak sırlarına ulaşmak hem de Allah’a şartsız teslimiyet göstermenin güzelliğiyle şiirlerinde sabır konusunu ele alan beyitler düzmüştür. Bu konuya başlı başına yer verdiği eseri “*Risaletü’n-Nushiyye*”dir. “*Dâstân-ı sabır*” adını taşıyan bölümde sabrın hallerini bir destan diliyle anlatmayı seçmiştir.

Yunus Emre’ye göre sabrın önemli özelliği insanı niyetine erdirmesidir. Her yolculukta karşılaşılabilecek dolambaçlı yollar vardır. Sabır, bu durumlar karşısında gösterilen dayanıklılık halidir. Yine başa gelenlerden dolayı Allah’tan başka kimseye şikâyetçi olmamak, yakınmamak, kendini acındırmamak manalarıyla sabır, derviş hep Hak’la münasebet halinde tutar. Gerçek anlamda sabırlı kişi, derdini yalnızca Allah’la paylaşır. “*Yunus sabr ile olur işin müyesser / Bulurum sabr ile bir mülk-i diğer*”⁸ diyerek bir insanın sabırla niyetine ulaşacağını işaret etmiştir. Tıpkı kendisinin de ulaşmış olduğu gibi.

Yunus Emre’nin şeyhi, yıllarca onu dergâha dağdan odun getirmekle görevlendirir. Bu süre içerisinde Yunus, bir tek eğri odun bile getirmez. Bu durum şeyhine ve dergâhına saygısını göstermekle

beraber Yunus’un nefsinin kötü huylarını düzeltmesi anlamına da gelir. Bu başarının sebebi gösterdiği sabırdır. Bu sayede olgunluk makamına ulaşmıştır.

Nasıl ki Hz. Yakup ve Hz. Eyüp, sabırla hem maddi hem manevi olarak yüksek makamlara ulaşırlarsa sabreden her kişi, -aynı samimiyet ve teslimiyet içinde hareket ederse- aynı makamlara ulaşacaktır. Yunus Emre, “*Sabırlu devleti dâyim olısar / Nasîbi sabr olanlar uluyısar*”⁹ diyerek sabırlı kişinin sahip olduğu nimetin daim olduğunu vurgulamıştır.

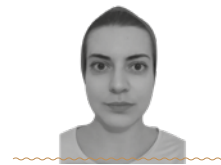
Sabırlı kişi aynı zamanda yücedir. Başta sabrın timsali olan Hz. Eyüp olmak üzere her ulu kişi makamına sabırla ulaşmıştır. Başarı, sabrın meyvesi ilahi ikramdır. Kişi, hakikat yolunun yolcusu ise her durumda sabırlı olmalıdır. Sabır, kahırları sevince, mutluluğa dönüştürür. Kötülüğün iyiliğe, zorluğun kolaylığa, zahmetin nimete dönüşmesi ancak sabırla olabilir. “*Sabır gözet sabır azîz olasın / Sabır beklerisen ma’nî bulasın*”¹⁰ sözü de bu bağlamda anlamını bulur. Manaya ulaşip erenler katına yükselmek ancak sabırlı olanların işidir.

Yunus Emre’nin neredeyse her eserinde sabrın kazanımları, sabırsızlığın zararları üzerine sözler buluruz. Bu konuda bunca ısrarın sebebi ise vuslatı gerçekleştirme arzudur. Yunus Emre’ye göre sabrın nihai sonucu Allah’la olmak, her an onunla olmanın bilincinde bulunmaktır. Zaten samimiyetle inananların da arzusu bu değil midir?

8 **Özçelik Mustafa** (2015) *Yunus Emre*. Ordu Büyükşehir Belediyesi, Kültür Yayınları.

9 a.g.e.

10 a.g.e.

ASLI GÖKÇE KAYA

T

İstanbul’da dünyaya geldi. Küçük yaştan itibaren çeşitli ülkelerde yaşadı. Lozan Üniversitesi Siyaset Bilimi lisans ve lisansüstü eğitimlerini tamamladıktan sonra Cenevre Üniversite bünyesinde İslam ve Politika üzerine ileri lisansüstü sertifikasını aldı. 2019 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında öykü kategorisinde ikincilik ödülü kazandı. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nde görev almaktadır.

BETÜL BENAN ARSLANOĞLU 1995 yılında Almanya’nın Hannover şehrinde dünyaya geldi. İlk, orta ve lise öğrenimini aynı şehirde tamamladıktan sonra Gottfried Wilhelm Leibniz Üniversitesi’nde ekonomi bölümünden mezun oldu. Eğitimine Hildesheim şehrinde grafik tasarım bölümü lisans programıyla devam ediyor. Suluboya ve çizimin yanı sıra fotoğrafçılık da ilgi alanları arasında. Çalışmalarını @benan.de adlı Instagram sayfasında paylaşıyor.

AŞK GEREK EVVEL

ZİŞAN ÖZKAN

“Adım Yunus idi, adımı âşık taktım, terkedip öd*-ü edep, şöyle haber bıraktım.” **

ummâna dalanlardandı! Benliğini büsbütün dışarda bırakıp içeri girenlerden. Yunus, önceki bilgilerin taklit olduğunu biliyordu, değişmek lazımdı ve değişim ‘ben’likle başlardı. Çıktığı yolculukta eski Yunus’u sildi, yeni Yunus olarak var oldu ve ekledi “adını değiştirmeyenler bu yola gelemediler”¹ Seyr-i sülûk adı verdiğimiz ilahî yolculukta bir eşik bulup yaslandı, ikinci doğumunda benden benliğim gitti” dedi. Beşerî benliğini yok edip, ilâhî benliğini tanıdı “bir ben var benden içeri”⁴ dedi. Sonra bizlere “işitin ey yarenler, aşk bir güneşe benzer” diyerek seslendi. Aşk idi her ne varsa âlemde.² Bizim Yunus da aradı, aşkı kendinde aradı. “Onu sen senden iste senden ayrı olmaz” dedi. Kendini çıkardı aradan, kal-

dı geriye yaradan.³ Büyükler insan nefsiyle dünyayı, kalbiyle cenneti, özü ile Allah’ı sever der. Yunus da “isteyene ver onları, bana seni gerek seni”⁴ dedi. Aşk, benliğini, güneşin yaktığı gibi yaktı, özü kaldı geriye. İnsanın özündeki cevhere ulaştı. ‘Ballar balını’ buldu. Leylâ, Mecnun’un içinde saklıydı. Yunus vahdeti⁵ Türkçe anlattı.

Zira her şey birdir, birden gelir, bire döner.

“Ölümden ne korkarsın, korkma ebedî varsın”⁶ mısrasıyla aşıklara seslenir Yunus, “aşıklar ölmez” sözünün mutlak gerçek olduğunu ebediyete göç edişinin 700. yılında tüm dünyada anılmasıyla görüyoruz. Necip Fazıl’ın deyimiyle o sadece “Bizim Yunus”

- 3 Aziz Mahmut Hudâî’nin sözüdür, aslı: *Sen çıkarsan aradan, kalır seni yaradan.*
- 4 Mustafa Tatcı (2019): Yunus Emre Yorumları, H Yayınları: İstanbul, s.15
- 5 Birlik, teklik
- 6 Yunus Emre Divanı (2017): Dergâh Yayınları: İstanbul, Kogıl Ölüm Endişesinin Şiiri, s. 76

değil “Onların Yunus”, “Dünyanın Yunus”tur.

Onun şiirlerini sadece insanlar değil, tüm canlılar dinler.

Gönlünden çıkan sözler, doğduğu yer olan Sivrihisar’da kalmayıp cümle kâinata yayıldı. Yunus hem söyledi hem söylettirdi. Ondan sonra gelenler de onun izinden gitti.

Bu sebeple Mustafa Tatcı, Yunus’tan bahsederken “Yûnus önceki gelenlerin sonuncusu, sonraki gelenlerin ilkidir”¹⁰ der.

Niyazî Mısırî, Yûnus Emre için:

“Niyazî’nin dilinden Yunus durur söyleyen/ Herkese cün can gerek Yunus durur can bana”

(Niyâzî’nin dilinden söyleyen Yûnus’tur/ Herkes için can gerekse Yûnus benim cânımdır)⁷

demiştir. Beyitlerini yazarken Yunus’tan ilham almıştır.

- 7 Mustafa Tatcı (2020): Her Genç Bir Yûnus, H Yayınları: İstanbul, s.92

“Hakkı gerçek sevenlere cümle alem kardeş gelir”

Yunus halktan kopmadı. Halka, Kuran ve hadislerin sırrını Türkçe anlattı. Onları fâniden bakîye, ilimden irfana, taklitten tahkike⁸ davet ederken kendi dillerinde konuştu.⁹ Cevheriyle Türkçeyi aşk ve mana diline boyadı. Yunus’a göre insanın hakikate erebilmesi için akıl yetmez, aşka ihtiyaç vardır. **Onun dili aşk dilidir ve dil hikmetin yoludur.**

“Zerre aşkı olmayan gönül yabandadır” der, aşk insanı egosundan uzaklaştırır ve menşei¹⁰ ilahîdir. Âşık olmayan gönülleri taşla benzetmiştir. Kulun eksiklerini kapatan hazinedir aşk.

Malayanîden¹¹ uzak durup, bakî olanı arzulamıştır daima. Bu bağlamda sevgi hakikate giden en kısa yoldur. Yunus da tercihini davadan yana değil sevgiden yana kullanmıştır.

Adımız miskindir bizim, düşmanımız kindir bizim

Biz kimseye kin tutmayız, kamu alem birdir bize.¹²

Şüphesiz bu sözler hümanizm makamı değil, tevhid makamıdır. Her şey O’ndan gelir, O’na döner. Yunus’a insan sevicisi deyip sınırlayamayız, Yunus Hak aşığıdır ve yaratılanı yaratanı ötürü sever. Varlıklar onun için yoldaki işaretlerdir.¹³

“Aşık dilini bilmeyen ya delidir ya dehrî”¹⁴ diyen Yunus sade bir dil kullanarak şiirlerinde insanları Kuran ve hadis ahlakıyla aşka davet etmektedir. Her neyi seversen imanının odur der. İnsanları, dağları, taşları, kuşları severek bize Kadir Çalap’tan¹⁵ haber bıraktı.

“Yunus bu fikre daldı, hep cihani arda saldı, Vallahi hoş lezzet aldı, tatmışam damağım orda”¹⁶

- 12 Mustafa Tatcı (2019): Yunus Emre Yorumları, H Yayınları: İstanbul, s.71
- 13 Mustafa Tatcı (2019): Yunus Emre Yorumları, H Yayınları: İstanbul, s.38
- 14 Dehrî: Dünyanın sonsuzluğuna inanıp ahireti inkâr eden kimse, Materyalist
- 15 Çalap: Yunus Emre’nin sıkça kullandığı “Tanrı” anlamına gelen kelime
- 16 Yunus Emre Divanı (2017): Dergâh Yayınları: İstanbul, Bimekânım Bu Cihanda, s.324

ZİŞAN ÖZKAN

1998 yılında Viyana’da doğdu. Viyana Üniversitesi’nde Kültür ve Sosyalantropolojisi okuyor.

* Öd: Edep, Safra Kesesi

** Mustafa Tatcı (2019): Yunus Emre Yorumları, H Yayınları: İstanbul, s.12

RİSÂLETÜ'N-NUSHİYYE İLE YARATILIŞ GAYESİ

FATMA TÜRK

Neye bakarsan bak, aslında kendi yüzündür. Kimi ne sanıyorsan, o da kendinsin!*

Yunus Emre'nin az bilinen eseri *Risâletü'n-Nushiyye* (Nasihatler Kitabı) insanın manevi yolculuğunda nefsi ile başa çıkabilmesi için yaptığı mücadeleyi konu edinen yol gösterici bir mesnevidir. Üslûp olarak daha az şiiriyet taşımakla birlikte kavramlar, sembolizm çatısı altında kişileştirme yoluyla ele alınmıştır. “Yunus, bu mana yolculuğunu anlatırken devrin siyasi ve kültürel değerleriyle aşk ve muhabbet, kanaat, nefisle mücadele ve ıstırap gibi hallerin evrensel kavramlarını ele alıp işler.”¹

1 **Tatçı, Mustafa** (2008): Yunus Emre ile Aşk Yolculuğu. H Yayınları: İstanbul. s. 73

* **Tatçı, Mustafa** (2008): Yunus Emre ile Aşk Yolculuğu. H Yayınları: İstanbul. s. 85 “Neye kim bakarsan ol yüzündür / Kime ne sanırsan kendözündür”

Mutasavvıflara göre, insanı kötü olmaya ve kötülük yapmaya sevk eden güç, nefstir. Zıtlıklar âleminde her şeyin bir karşılığı vardır. Kötülüğün karşısında duran iyiliği görmek ve seçmek adına izlenen yolda Yunus Emre'nin pusulası şüphesiz muazzam bir yön belirleyicidir. *Risâletü'n-Nushiyye* adlı nasihatnamede, nefsin terbiyesi konusu İslam ahlakı ve inancı çerçevesinde işlenmiştir. Yunus, bireyi iç yolculuğa davet etmiş, kötü huylarıyla mücadele etmeye çağırmıştır.

Yunus'a göre, gerçek mutluluk nefisten kurtulmakla mümkündür. Eserinde de genel olarak bu mücadele anlatılmıştır. İyi huy-

ların temeli toprak ile suya, kötü huyların temeli de ateş ile havaya bağlanır. Nefsin askerleri olan kibir, öfke, cimrilik, yalan ve iftira gibi kavramlar ele alınmış, onların nasıl alt edileceği ve onlardan nasıl kurtulunacağı gösterilmiştir. Bu noktada akıl devreye girmektedir. Akıl, ruh ve nefis arasındaki çatışmada, kişinin en büyük yardımcısı konumundadır. Aklın tavsiyesiyle tevazu, sabır, cömertlik, zekât ve dürüstlük gibi kavramlar ortaya çıkar. Kişi bunlara tutunup nefsin ordularını yener.²

2 **Tatçı, Mustafa** (2008): Yunus Emre Diwan ve Risâletü'n-Nushiyye. H Yayınları: İstanbul. s. 49-62

Risâletü'n-Nushiyye'nin manzum kısmı altı bölümden oluşur. Ruh ve aklın şerhinin yapıldığı birinci hikâyede, insana biri rahmani diğeri şeytani olmak üzere iki sultanın havale edildiği işlenir. Kişinin mülkünü ele geçirmek için mücadele eden bu iki sultandan rahmani olanın on üç bin, şeytani olanın ise dokuz bin askeri vardır. Yunus, nefsin askerlerini böceklerle benzetir. Bunların atları daima eyerli yani savaşa hazırdır. Kişinin bu nefis askerlerinden kurtulması için onları asması gerekir.

*“Kadimden nefsdır sultana asi
Bir urgandır heman onun bahası”*³

Yunus Emre'ye göre, şahısları kötülüğe sevk eden nefislerin karşısında iyiliğe sevk eden manevi güç olarak sevgi durmaktadır. Ancak dünyevi ihtiraslar gerçek sevgiye engeldir. Bunu “açgözlülük” kavramıyla anlatan Yunus, açgözlülüğün kurtulmanın çaresini de kanaat

3 **Tatçı, Mustafa** (2008): Yunus Emre Diwan ve Risâletü'n-Nushiyye. H Yayınları: İstanbul. s. 52

olarak gösterir. Hz. Muhammed (s.a.v.) de kanaatin tükenmez bir hazine olduğunu haber vermektedir.

Risâletü'n-Nushiyye'nin ikinci bölümünde kibir kavramı ele alınır. Kibir, dağ başlarında oturan ve yol kesen eşkıyalara benzetilir. Yunus, dağ ile anlatılan kibrin karşısına tevazuyu koyar. Tevazu, alçaklarda oturan insanlar gibidir. Kişiye kibirle asla yoldaş olmamasını tembihler. Kibre uyanların ırak düşeceğini yani gönül sultanından uzaklaşacağını söyler.

*“Sana ugratma kibrün endişesin,
Uyarsan kibre ıraga düşesin.”*

*İrak düşenlerin imanı yoktur,
Meğer suretlerinde canı yoktur.”*⁴

Yunus, kibir konusunu ele aldığı bu bölümde dünyanın gelip geçiciliğine de dikkat çeker. Dünyaya işlerine bu kadar bağlanmak yerine Hak yolunda olunmalı ve ölüm gerçeği unutulmamalıdır.

4 **Tatçı, Mustafa** (2008): Yunus Emre Diwan ve Risâletü'n-Nushiyye. H Yayınları: İstanbul. s. 411

Kibirden kurtulmanın başka bir yolu da akli kullanmaktır. Aklın tavsiyesi olan tevazu alçak gönüllülüğü doğurur. Bu sayede kişi kibir haramisini yenebilir.

Risâletü'n-Nushiyye'de ele alınan üçüncü konu öfkedir. Yunus, öfkenin olduğu yerde düzen ve dirliğin olmayacağını belirtir. Öfkenin kişinin imanına da zarar vereceğini şu satırlarla anlatır:

*“Buşu gelicegiz imanı gider
İman gerekise varını gider*

*Buşu gelicegiz iman ne olur,
Oda düşer yanar ya can ne olur.”*⁵

Öfke sinsice gizlenip bir kenarda bekler ve ne zaman ortaya çıkacağı bilinmez. Yine akıl sayesinde kurtulur kişi bu beladan çünkü akıl sabrı tavsiye eder. Yunus'a göre sabır, canın gıdasıdır ve öfkeden kurtuluşun çaresidir. Sabırla yoldaş olanın her anı ve her işi iyi sonuçlanır.

Bu ifadelerle eserin dördüncü bölümü olan sabır bahsine geçilir.

5 **Tatçı, Mustafa** (2008): Yunus Emre Diwan ve Risâletü'n-Nushiyye. H Yayınları: İstanbul. s. 419

Kişiye her durumda sabırlı olmanın yakıştığını, sabrın olduğu her yerde hayır ve güzellik olduğunu söyleyen Yunus, Hz. Yusuf'u örnek gösterir.

“Sabır gerek sana her hal içinde Sabırsuz kimse kalur kâl içinde.

*Ne işün kim ola sabır bitürür
Seni ulu saadete yitürür*

*Saadet istesen sabrı güzün gör,
Ki “Va’llahu mu’inüs’-sabirin”
gör.”⁶*

Risâletü’n-Nushiyye’de beşinci konu kıskançlık ve cimriliktir. Nefsin askerlerinden olan bu iki kavram, bireyin manevi tekâmülü noktasında yoldaki engellerdendir. Eli bağlı, cimri olmak kişiyi Hak’tan ayırır. Çünkü cömertlerin en cömerdi verdikçe çoğalacağını söyler. O nedenle Yunus, dünyayı bu kadar sevmeyi bırakmamızı öğütler; Hz. Süleyman’dan örnek vererek iktidar sahibi olunsa bile dünyanın kimseye kalmadığına dikkat çeker.

*“Süleyman milkine sahib sen isen
Bu mülk bayagıdır ya sen kanısan.”⁷*

Altıncı konu olarak dedikodu ve iftira kavramları ele alınmıştır. Dedikodu yapan kişi daima karanlıktadır. Her günü gecedir. Gözü hiçbir şeyi görmez. Bu tür kişiler sevgiden ve iyi niyetten uzaktır. Yunus’a göre, bütün sevgilerin farkına gözle varılır. Burada kastedilen baş gözü değil gönül gözüdür:

*“Kamu sevgü dadın evvel göz alur,
Anınçün hasreti gönülde kalur*

*Dimek gördüğünü gaybet bu mutlak
Ki perdelülere sabir degül hak*

*Dise görmese bühtan-ı azimdür
Buyuran böyle Kur’ân-ı Kadim’dür.”⁸*

Başkasının yaptıklarıyla ilgilenmenin kişiye bir yararı yoktur. Bunun yerine herkes kendini düzeltmeli ve eksikliklerini keşfedip tamamlamaya çalışmalıdır. İnsan ömrünün son noktasına kadar bir heykeli yontar gibi nefsini yontmalı, yola getirmeye çalışmalıdır. Yunus, kişiye kötülüğü emreden her unsurun karşısında akıla müracaat edilebileceğine değinmiştir. Aklın tavsiyesi dürüstlük olacaktır. Doğrucu bir insan, yalan ve iftiraları yıkar geçer, yolunda düz gidenin işleri de düzgün ve doğru gider.

*“Kamular togrıdır sen togruyısan
Bulınmaz togrılık sen egriyisen”⁹*

Yunus Emre bu eseriyle benlik duygusundan kurtulma yollarını türlü örneklerle göstererek temiz ahlakın temsilcisi, uygulayıcısı ve öğreticisi olmuştur. O, ruha değer verir çünkü ebedi olan ruhtur, bedeni diriltten de aydınlatan da odur. Dünya ihtiraslarıyla dolu olmanın kimseye bir faydasının dokunmayacağına ve toprakta çürümeye mahkûm olan maddi varlığımızın geçiciliğine dikkat çekmeye çalışmıştır. Bedenin dünyaya bağlılığı ile ruhun Allah’a yükselmek istemesi arasındaki çatışma insanı hayatı boyunca

etkisi altına alır. Bu çatışma kişiyi çıkmaza soksa da ruh ve akıl devreye girerek onu kurtarır. Ancak akıl, Allah’a kavuşmak için bir araçtır, amaç değildir. İnsanın verdiği en büyük savaş, kişiyi kendine köle yapan, mutlak özgürlükten yoksun bırakan nefsiyle olandır. Bir insanın nefsi üzerinde hakimiyet kurması, sadece kendinin değil çevresindeki insanların iyiliğiyle de sonuçlanır. Yani iyilikten iyilik doğar. Alçak gönüllülük ve hoşgörü bulaşıcıdır. Nefse yönelik bütün gayretlerin özünde hayata ve insana saygı vardır.

Yunus Emre’nin ortaya koyduğu düşüncelerde kişinin manevi olgunluğunu kazanması, yaratılış gayesini fark etmesi amaçlanmıştır. Bu dünyayla meşgul olan insan ne yaratıcıyı ne de başkasını tanır. Bu cihanın insanlara bağışlandığının farkında değildir.

Konuşmak ve iletişimin öneme de dikkat çeken Yunus, ağızdan çıkan her bir sözün sorumluluğunu da kişiye yüklemiştir. Dedikodu gibi enerji emici davranışlar hem çevreyi hem de kişinin kendisini büyük zarara uğratır. Dilini tutamayan, duygusunu da tutamaz. Kötülük kötülüğü doğurur. Bu nedenle dilin emniyet kemerini ihmal etmemek gerekir.

Yunus Emre’nin öz düşüncesini kavramak için öncelikle *Risâletü’n-Nushiyye* eserini mutlaka şerhli ve müzakereli şekilde okumalıdır. Her beyittin üzerinde etraflıca düşünmeli, özümsemeye çalışmalıdır. Kişinin davranış ve ilişkilerinde olgunlaşması için kendi kişiliğini tanıması gerekmektedir. Ruhun tamamını ele alan bu kıymetli

eser gerçek bir hazine değerinde olmakla birlikte büyüleyici bir anlatımla okuyucuyu etkisi altına alır.

Eserde söz konusu olan, insanı insan yapan temel kavramların hepsi soyut kavramlardır. Asıl amaç; okuyanı dış etkenlerden kurtarıp iç dünyasına, özüne çekerek, kökten bir temizlik, sorgulama, irdeleme ve temelden çözümlene yollarını göstermektir.

Yunus Emre’nin yazdığı bu nasihatname edebi anlamda da çok özel bir yere sahiptir. Bütün kavramlar, destani birer hikâye şeklinde işlenmiş, benzetme, mecaz ve kişileştirme sanatlarına başvurulmuştur. *Risâletü’n-Nushiyye* sistematik bir şekilde yazılmış manevi bir reçetedir. Tanı konulmamış hiçbir hastalığa ilaç verilmez, verilse de etki etmez. Yunus, ruhu zehirleyen etkenleri tek tek tespit ederek bilgimize sunarken hemen karşılığında panzehri de göstererek kişiyi nefsinin esaretinden kurtarmayı amaçlamıştır. Kanserli hücreyi bulmak isteyen önce içine bakmalıdır.

İnsanoğlu rehberlere, nasihatlere ihtiyaç duyan, öğrendiği bilgileri sürekli tazelemesi gereken bir varlıktır. Her an yanlışa düşebilir ve yolunu şaşırabilir. İnsanlık tarihi boyunca yol gösterici peygamberler gelip gitmiş, Allah’ın emirlerini bizlere iletmıştır. İnsanın sürekli olarak nereden gelip nereye gittiğini hatırlamaya ihtiyacı vardır. Zira çabuk unuttur. Peygamberler ve onların izinden yürüyenler, içimize yönelmemizde ve hakikati bulmamızda yardımcı olmaya

çalışmışlar, başka bir deyişle; bizi bizden çok düşünmüşlerdir.

Yunus bu eseriyle, bir kâmilin eşiğinde nasıl terbiye edildiğini anlatmıştır. Eşiğe gelmeyi, eşiğe yaslanmayı, eşik olmayı ve eşikten nasıl geçileceğini yaşayarak göstermiştir. Bu yüzdendir ki, Yunus’a “Derviş Yunus” denmiştir. *“Farsça olan ‘derviş’ sözcüğü ‘kapı eşiği’ anlamındadır, sonradan ‘yoksul, tarikata giren kişi, yol eri’ gibi karşılıklar kazanmıştır.”¹⁰* *Risâletü’n-Nushiyye*’de hikâye edilen mecazi bölüklerden hangisine ait olduğumuzu anlamının yolunu da şu sözlerle göstermiştir:

*“İmdi bilgil kim hangi
bölükdensin?”¹¹*

İnsan nihayet hangi bölüğün sözünü tutarsa o bölükten olacaktır. Gerçek huzur, nefis ordularından kurtulmak ve yaratılış sebebimizi hatırlamakla mümkün diyen Yunus Emre, tanıyı koyar, reçeteyi yazar ve istifademize sunar. İyileşmek isteyen de istemeyen de burada ortaya çıkar. Hastalık ve ilaç somutlaştırılarak bilgimize sunulsa da ilacın nasıl kullanılacağını ve dozunu insanın gönlü belirler. Gönlü Allah sevgisiyle dolu olanlar, kâinata gönül gözüyle bakanlar, her şeyde Hakkı görürler. Hakkı görenler, sırra erenlerdir. Zira bu âlem tek bir nurdan ibarettir. Kandilinin ışığını o nurdan alanlar, hiçbir surette yolda kalmazlar.

¹⁰ Taydaş, Nihat (2018): Derviş Yunus. Telgrafname Yayınları. Ankara. s. 34

¹¹ Tatçı, Mustafa (2008): Yunus Emre ile Aşk Yolculuğu. H Yayınları: İstanbul. s. 86

FATMA TÜRK

1983’te Ankara’da dünyaya geldi. İlköğrenimini bu şehirde bitirdikten sonra orta ve lise öğrenimini Almanya’nın Mannheim şehrinde tamamladı. Doktor Yardımcısı olarak meslek yaptı. Uzun yıllar koro ve tiyatro oyunculuğu ile ilgilendi. Yaklaşık on bir yıldır devlet hastanesinde özel bir şirket adına teknik asistanlık ve tıbbi ürün danışmanlığı yapmaktadır. Çocuklara ve gençlere kitap sevgisini kazandırmak adına farklı projeler üstünde çalışmaktadır. 2021 yılı YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında kitap desteği kategorisinde ödül aldı.

⁶ Tatçı, Mustafa (2008): Yunus Emre Diwan ve Risâletü’n-Nushiyye. H Yayınları: İstanbul. s. 426-428

⁷ Tatçı, Mustafa (2008): Yunus Emre Diwan ve Risâletü’n-Nushiyye. H Yayınları: İstanbul. s. 428

⁸ Tatçı, Mustafa (2008): Yunus Emre Diwan ve Risâletü’n-Nushiyye. H Yayınları: İstanbul. s. 443-444

⁹ Tatçı, Mustafa (2008): Yunus Emre Diwan ve Risâletü’n-Nushiyye. H Yayınları: İstanbul. s. 447

BİR DÜŞÜNÜR OLARAK YUNUS EMRE

EMİNE DOĞRUL

Düşünür: Genel sorunlar üzerine yeni ve kendine özgü düşünceleri olan kimse, düşünücü, mütefekkir*

Yüzyıllarca bulunduğu coğrafyada hüküm sürmüş bir saltanatın son demlerinin getirdiği vahameti, savaşları, yokluğu, güç kavgalarını ve hatta açlığı yaşayan; kavminin selameti için yollara düşmüş, buğday için üç kere ardı ardına sunulan himmeti reddetmiş, kısacası o an çözüm odaklı düşünerek Nesnel Ben’iyle, yani Ego ile cevap vermiş bir Yunus, nasıl oldu da asırlar sonra bile hâlâ adı anılan “Yunus Emre” oluverdi? Adını adının ya kul, köle olarak yakıştırdığı Taptuk bile anılmazken, nasıl oldu da yirmi birinci asırda dahi

okunan ilahileriyle göz pınarlarını doldurabilmeyi başarabiliyor?

Karanlık kendince var olamaz, o sadece ışıktan yoksunluktur denilir. Daima sevgiden dem vuran Yunus Emre’nin yaşadığı yıllar için merhametin, sevginin olmadığı yıllardı diyebilir miyiz? İlk ve tek muhabbetten bahseden, ilahi aşktan, peygamber sevgisinden bahseden oydu. O yüzden sadece o kaldı, diğerlerinin adları akıl, hafızan ve satırlardan silindi diyebilir miyiz? Zifiri karanlıklarla doluydu o anlar, karanlığın gölgesinde kilometrelerce öteden görülebilen bir mum gibi parıldadı diyebilir miyiz?

Hayır, hiç şüphesiz bu onun mısralarda andığı, övdüğü ya da hiç anmadığı, fakat aynı zaman ve coğrafyada bulunan âlim, âbit ve gönül erlerine yapılan bir haksızlık olurdu. İnceleyecek olursak eğer, ilk bakışta toplumun büyük bir çöküş, istila ve yoklukla karşı karşıya olduğunu görebilir ancak buna rağmen Yunus’un yaşadığı çağın tasavvuf ehli ve ilminin en güzel çağlarından biri olduğunu da görebiliriz. Kendisinin Mevlana’dan bahsedip onu bizzat ziyaret etmesi de bunun en büyük kanıtlarından biri değil midir zaten?

“Mevlânâ Hüdâvendigâr bize nazar kılalı

Ânın görklü nazarı gönlümüz aynasıdır.”¹

Kısacası Yunus Emre’yi bulutsuz bir gecede pırl pırl parlayan yıldızlardan biri olarak görebilir, onu zamanının ötesine taşıyan özelliğinin izlerini bu bilinçle sürmeye başlayabiliriz. Evet, o zifiri karanlıkta parıldayan yıldızlardan belki de sadece biriydi fakat zihinlerimize onu kaydetmeye değer bulan, ötekilerden ayıran en önemli şey neydi?

Tüm bu soruların cevabını ancak bize emanet ettiği hatıralarında, yani öteden bu yana ulaşan tek mirası olan kelimelerinde arayabilir ve nihayetinde bulabiliriz. Yunus Emre’yi “Bizim Yunus” yapan unsurlardan kanaatimce en önemlileri olan şu üç mihenk taşı adı adım zihinlerimizde ziyaret edelim isterim:

Bunlardan ilki ve en önemlisi Yunus’un bir halk şairi olması; **hal-**

ka, halkın ihtiyacı olan ve anlayabilecekleri şekilde hitap etmesi ve bu nedenle şiirlerinde halkın kullandığı Türkçeyi kullanmasıydı. Saraylar, tekkeler, avlular yerine adım adım, köy köy dolaşması onun halk tarafından benimsenmesini ve şiirlerinin ezberlenmesini ve dolayısıyla onun günümüz Türkçesinin mihenk taşlarını örmesini sağlamıştı. Ya da Cemal Süreya’nın mısraları ile:

“Yunus ki sütdişleriyle Türkçenin

Ne güzel biçmişti gök ekinini,

Düşman müşman girmeden araya

Dolanıp bütün yukarı illeri

Toz duman içinde yollar boyunca

Canından sızdırmıştı şiiri”²

İkinci sebep ise ilkiyle yakından ilişkili. O ki, ömrü bir çuval buğday için kilometrelerce yol kat ettikten sonra tasavvufu kesmiş birisiydi; dolayısıyla halkın sorunlarını en yakından biliyor-

du: Bir düşünür olarak haksızlığa, yolsuzluğa değinirken dilini sakınmıyor, sadece zulmeden hükümdarlara, ordulara karşı değil; kötülöklere, menfaatlerine güzel kılıflar uyduran dervişlere, tekkelere karşı dahi sözünü esirgemiyordu.

“Dosttur bizi okuyan üstümüzde sakıyan

Şimd’ üç buçuk okuyan derin danışman olur

Danışmanın câhili onamaz dervişleri

Derviş ile danışman yavlak üleşgen olur

Bir nicenin gönlüne şeytanlar dolup durur

Erenler semâ’ına onlar erişgen olur.

*

Ben dervişim diyenler haramı yemeyenler

* Türk Dil Kurumu Sözlükleri (sozluk.gov.tr).

1 Semazen Akademik - Mevlâna ve Yunus Emre

2 Süreya, Cemal (2000): *Sevda Sözleri*. Yapı Kredi Yayınları, S.95

*Haramın yenmediği ele girince imiş.*³

Kırk yıl odun taşıdığı tekkeye sadece dümdüz olan odunları seçip eğri olan odun dahi bu kapıdan giremez derken boş söz söylemiyor; yaşamı ve duruşuyla dilinin, benliğinin ne kadar uyumlu ve tutarlı olduğunu altını çiziyordu adeta. Bu edindiği eleştirici kültüründe ise kendini en sert mahkemelere çıkarıyor, her beytinde önce kendini mizana çekiyordu. Asrının en büyük düşünürlerinden biri olan Yunus Emre sadece eleştirmekle kalmıyor çözüm önerileri de sunuyor ve Selçuklu Devleti'nin küllerinden doğacak olan yeni toplum bilincinin inşası için en önemli şeyin sevgi ve ilahi aşk olduğunu hatırlatıyordu. Evet, bu onu diğerlerinden ayıran en önemli noktalardan biriydi. Edindiği meta bilinçle bir parça aş için zamanında yola çıktığı "BEN" den "BİZ" çıkarımı yapıyor, tüm insanlıkla "Biz" oluyordu. Gördüğü büyük resimde sadece belirli bir ırk veya din mensubuna seslenmiyor; "Yetmiş iki millet" tabiri altında tüm insanlığı bir rahmet çadırının altında topluyordu.

"Yetmiş iki millete bir göz ile bakmayan

*Şer'in evliyasıysa hakıykatte asidir.*⁴

Yunus'un kendi için istediği sadece tek bir şey vardı: Var olmasıyla birlikte kaybetme korkusunu da beraberinde getiren yalan dünyanın tüm nimetleri bir araya gelse de mutlak mutluluğu asla sunamayacağını an-

lamış; hırkasından tacına kadar sevdiklerine sırt çevirmiş olan Yunus, bir tek aşığı olduğu Mevla'sını istemiş, O'nu aramış, tüm kâinatta ve bilhassa vahşi doğada O'nu görmüş ve O'nu çağırmıştı:

"Dağlar ile, taşlar ile çağırayım Mevlam seni

Seherlerde kuşlar ile, çağırayım Mevlam seni

...

Bilmişim dünya hâlini, terk ettim kıyl ü kalini

*Baş açık ayak yalın, çağırayım Mevlam seni"*⁵

Belki de bu ardında bırakabilme hâli Yunus'u dünya menfaati bakımından özgür kılmış ve onu zamanının en tanınmış aşığı, düşünürü ve toplumsal sorunlara sunduğu çözümler sayesinde günümüz diliyle sosyoloğu hâline getirmişti.

Fakat zannım odur ki bizim onu daha iyi anlamak ve anlatmak için kaleme aldığımız bu satırları şimdi kendi okuma fırsatı bulsa, aynı dervişlik hırkasını sırtından attığı gibi yine tüm bu sıfatları sırtından atacak, yine aşk diyecek, ille de aşk diyecek ve eşsiz Yunus Emre olarak kalacaktı.

"Ben Ay'ımı yerde gördüm, ne isterim gökyüzünde

*Benim yüzüm yerde gerek, bana rahmet yerden yağar"*⁶

Aşık: Bir kimseye veya bir şeye karşı aşırı sevgi ve bağlılık duyan, vurgun, tutkun kimse.⁷

EMİNE DOĞRUL

~~~~~T~~~~~

1987 yılında Görele/Giresun şehrinde dünyaya geldi. İlköğrenimi burada tamamladıktan sonra 1999 yılında ailesi ile Almanya'nın Hamburg kentine yerleşti. Eğitim hayatına Uni Hagen'de Sosyoloji dalında yüksek lisans yaparak devam etmektedir. 2011 yılında Dr. Zeynel Abidin Edebiyat ödülünü kazandı. 2020 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında deneme kategorisinde ikincilik ödülü kazandı. 2021 yılında aynı yarışmada kitap desteği kategorisinde ödül aldı. Daha önce Perspektif, Sabah Ülkesi, Mekân dergilerinde makale ve denemeleri yayımlandı.

BÜŞRA KESKENDİR

BİR BEN VARDIR BENDE BENDEN İÇERÜ

MEHMET AKİF ÇELİK

Anadolu'nun yetiştirdiği en büyük arif ve aşıklarından, gönül sultanlarımızdan olan Yunus Emre Hazretleri takriben 1240-1320 yılları arasında yaşamıştır. Yunus Emre, Müslüman Anadolu'nun hak ve hakikat erlerinin başında gelir fakat doğumu, ölümü ve hayatına dair bilgiler çoğunlukla belirsizdir. Sarıköylü bir çiftçinin oğlu olduğu bilinen Yunus, babası gibi çiftçilik yaparmış. O zamanlar Moğol istilalarıyla sarsılan Selçuklu zayıflayıp çöküşün eşiğine gelmişti. Aynı zamanda büyük kıtlık, Yunus'un yaşadığı beldeyi de etkilemişti. Fakat dönemin asıl felaketi batıl fikir ve inançların, insanların gönüllerini bulandırmaya başlamasıydı.

Bu hengâme sırasında Kırşehir civarında hayırsever bir zatın ihtiyaç sahiplerine yardım ettiği bilinirmiş. Bu zat, Hak aşıklarından Hacı Bektaş-ı Velî hazretleriymiş. Yunus da ehl-i hikmet olarak tanıyan Hacı Bektaş-ı Velî'nin dergâhına giderek yardım istemeye karar vermiş. Bir seher vakti hazırlanarak aile ve efradiyla vedalaşıp yollara düşmüş. Günler süren yolculuk sonunda dergâha ulaşan Yunus, Hacı Bektaş-ı Velî'nin

huzuruna kabul edilir. Yol boyunca topladığı meyveleri heybesinden çıkarıp hediye olarak takdim eder ve kıtlık sebebiyle çektikleri sıkıntıları dile getirip buğday ister. Hacı Bektaş-ı Velî, Yunus'un tevekküllü ve manevi derinliği olan birisi olduğunu fark ettiğinden onu hemen geri göndermek yerine-dergâhta birkaç gün misafir etmek ister. Yunus bu anlayamaz ve ona verilen erzakları alıp bir an evvel köyüne dönmek ister. Hacı Bektaş-ı Velî, Yunus'un aceleciliğini fark eder ve dervişlerine Yunus'a buğday yerine himmet isteyip istemediğini sordurur. Bu sorgulama birkaç defa tekrarlanır ve Yunus ısrarlı bir şekilde aynı yanıtı verir: "Ben himmeti neyleyim? Bana buğday gerek." Bunun karşısında Hazret Yunus'a istedikleri verilerek uğurlanmasını söyler. Arzuladığını alan Yunus, günler sürecektir yolculuğuna çıkar. Ama köyüne yaklaşır yaklaşmaz üzerinde garip bir hâl zuhur eder. Sevinci söner, gönlü sıkıntıya uğrar. Pişmanlık hisseder, hata ettiğini düşünmeye başlar. Kendine: "Götürdüğüm her bir meyveye ve her bir çekirdeğine karşılık on himmet verdiler. Ben ne yaptım? Razi olmadım. Oysa himmet, pek kıymetli bir şey, âdeta manevi

zinginlik. Ben maddi olanı, tükenecek olanı istedim. Manevi olan himmet hiçbir zaman tükenmez. Pişmanlığımı dile getirirsem belki benim için Allah'tan himmet diler. Nereden dönersem kârdır." diyerek dergâha dönmeye karar verir. Yunus büyük bir pişmanlıkla dergâha varır ve gördüğü ilk dervişe: "Ne istediğimi bilemedim. Cahilliğime versin. Bana buğday gerekmezmiş, ben himmet isterim." diye yakarır. Olacakları önceden bilen Hacı Bektaş-ı Velî hazretleri, Yunus'un arzusu kendine ulaştırılınca: "O iş artık olmaz. Biz onun kilidinin anahtarını Tapduk Emre'ye verdik. Varsın, ona gitsin." diye haber gönderir.

Yunus bu yolculuğa çıkarak sadece enaniyetini ayaklar altına almayacak aynı zamanda İslam ile yoğrulmuş insanın solmuş gönlünün de tekrar yeşermesine vesile olacaktır.

Yunus aldığı işaret üzerine Tapduk Emre'nin dergâhının yolunu tutar. Uzun ve meşakkatli bir yolculuk sonunda, Sakarya Irmağı civarında bulunan dergâha ulaşır. Dervişlere kendini tanıtip isteğini bildirir. Tapduk Emre'ye haber verirler ve Yunus huzura kabul edilir. Konuşup tanışırlar. Tapduk Emre:

"Hoş geldin, safa getirdin. Senin durumun bize malum olmuştur. Hizmet et, karşılığı olan nasibini, himmeti al." der. Dikkatle Tapduk Emre'yi dinleyen Yunus, büyük bir şevkle: "Ne hizmet verilirse başımız üstünde yeri vardır." diyerek tam bir teslimiyet gösterir. Böylece Yunus, Yunus Emre olma yolunda bir adım daha atar. Yunus dergâhın oduncusu olarak görevlendirilir. Her sabah baltasını ve ipini alıp ormana gider. Akşam üzeri topladığı odunları yüklenir ve dergâhın yoluna koyulur. Yunus'un getirdiği odunlarla dergâhın ekmeği ve aşı pişer. Günü gelir taşıdığı odunlardan sırtında yaralar oluşur. Yine de yılmadan senelerce sabırla ve özenle vazifesini sürdürür. Öyle ki bir gün bile dergâha tek bir eğri odun götürmez. Bunu fark eden Tapduk Emre, Yunus'a sorar: "Be Yunus! Koca dağlarda hiç mi eğri odun kalmamış?" Yunus başını eğerek cevap verir: "Efendim, dağda eğri odun çoktur. Lakin sizin dergâhınızın kapısından odunun eğrisi bile giremez."

Yine bir sabah baltasını omuzuna takıp ormana gider ama garip bir hâl içindedir. Gözüne kestirip kesmeye kalktığı ağaç, "Aman, bana kıyma!" diye feryat eder. Yunus bu duruma hayret edip ağacı kesmekten vazgeçer. Başka bir ağaca yönelince aynı olay tekrar eder. Şaşkın bir vaziyette bulunan Yunus, dergâha eli boş dönmek istemeyip başka bir ağa-

cı kesmeye kalkışınca süregelen olay yine tekrarlanır. Telaştan perişan olan Yunus'un takati kalmaz ve kendinden geçer. Bunca velvele sonucu baltasını ve ipini kaybeden Yunus, dergâha eli boş dönmekte karardır. Biraz kuru odun toplar ve yaşadıklarının tesirinden kurtulamayıp ip zannettiği bir yılanla odunları sarıp omuzlar. Dergâha vardığında gördükleri hayretini daha da artırmıştır. Doğaüstü bu hâl sonrası ormandaki kuru odunlar arkasından gelerek kendiliğinden odunluğa yerleşmiş vaziyette bulur.

Bir defasında da Yunus, şeyhini öfkelenir. Bunun üzerine şeyhi onu dergâhın kapısından dışarı atmak ister. Hiçbir karşılık vermeden Yunus çıkmak istemese de dışarıya iteklenir ama kafası dergâhın eşiğinde kalır. Yunus, "Allah'a şükürler olsun, ey başım. Dışarı kovulmadın." diyerek sevinir. Bu hâl Tapduk Emre'yi derinden etkiler.

Her nasip vaktine esirdir. İşte Yunus Emre hazretleri de nefis tezikeyesini ve himmet nasibini bir çuval buğdayı ararken bulmuştu. Ardı arkası kesilmeyen nefis imtihanlarını başarıyla veren hazret, manevî olgunluk yolunda sabrı, tahammülü ve gayreti ile mürşidinin gözüne girmişti. Enaniyet davasından sıyrılmış olan Yunus Emre'nin Tapduk Emre'ye olan bağlılığını ve değerini çekemeyenler de olmuştu fakat Yunus Emre bunlara kulak asmazdı. O

bir kardeşinin derdine derman olmaktan manevi lezzet alır, hayra vesile olmayı kendine görev bilirdi.

Nitekim Hazreti Mevlânâ, Hacı Bektaş-ı Velî, Tapduk Emre ve Yunus Emre gibi gönül muallimlerinin gayretleriyle Anadolu sıkıntılı günleri geride bıraktı ve Osmanlı gönülleri fetheden bir cihan devleti oldu. Kurtuluşumuzun reçetesi bu gönül sultanlarımızın dilinden yüreğimize akan muhabbette gizlidir. Hakk'a güzel bir kul, topluma örnek bir Müslüman olmak dileğiyle...

Kaynakça:

- **Uslu, Mustafa** (2019): Yunus Emre-Gönlüm Düştü Bir Sevdaya. Erkam Yayınları.

MEHMET AKİF
ÇELİK

1993 yılında Berlin'de dünyaya geldi. Berlin Teknik Üniversitesi'nde Enerji Mühendisliği bölümünü okumaktadır.

YUNUS EMRE VE TABİAT

MERVE FATMA ÖREN

“Yaratılanı severim, Yaradan’dan ötürü”^{*}
Yunus Emre

Kırlarda bir ırmak gibi usulca süzüldü. Acelesi yoktu. Üstelik yalnız da değildi. Ağaçlar, çiçekler, kuşlar eşlik ediyordu sanki yürüyüşüne. O vefakâr dostu ne zaman çağırsalar, yanlarında bulurlardı. Yerlerin ve göklerin ona söyleyecekleri vardı. Ahenk içinde şırıldaarak akan ırmağa yaklaştı. Suya yansıyan suretini izledi bir süre. Elini suya daldırdı. Akıp giden her damla gönlüne düşüp çağıladı.

*Benem ol aşk bahrisi denizler
hayrân bana
Derya benim katremdir zerreler
ummân bana¹*

Yunus Emre’nin pınar başında durup tefekküre daldığını ve suya, “Ey su kandan gelirsin?” diye seslendiğini hayal ediyorum. O, “Sorunun cevabını suyla birlikte seyrederip denize doğru yolculuk yaparak çözmüştür” diyor edebiyat araştırmacısı Mustafa Tatcı.² Bir

sorusu, bir derdi vardır Yunus’un. Cevabını izleyerek görerek bulmaya çalışır. Niyazi Mısri’nin tanımıyla o, içinde bahr-ı ummânı gizleyen Âdem’dir.

*Âdemin gönlü içinde bahr-ı
ummân gizlidir
Dâima susuz gezip ummânı
bulmazsa ne güç³*

Yunus Emre kâinatla iç içedir, hatta kâinatı içinde taşıdığını bizlere gösterir. Onu—Anadolu köylüsü olarak aktaran kaynaklar göz önünde bulundurulduğunda bu durum olağandır. Yunus Emre’nin kabrinin bulunduğu rivayet edilen Eskişehir’de bir yandan onun öğretilerini bir yandan da bu bölgede ne denli sevildiğini düşündüm. Birçok kurum, park ve bölge için isim belirlenirken, ilk olarak akla “Yunus Emre” gelir. “İsminin yaşatıldığı kadar, ruhu da yaşatılıyor mu?” sorusu beni mevlevihaneye yönlendirdi. Burada Yunus

Emre ve çağdaşları hakkında yazılmış eserlerle karşılaştım. Sohbet ve söyleşilerle öğretileri burada hâlâ yaşatılmaya çalışılıyor ve o ruh hissediliyor.

Yunus Emre’nin görüşlerine birçok açıdan bakıp değerlendirmek mümkündür. Fakat eserlerini ve hayatını incelediğimizde daimî bir ilahî aşkın etkisinde olduğunu görürüz. Tabiata bakışında da bu durum değişmez. O, “dağlar ile, taşlar ile” çağırır Mevla’sını. Aşk ile bakar ve aşk ile görür. Nitekim bir şiirinde sevenlere yeryüzüne bakmayı öğretir;

*Ey aşk eri aç gözünü yeryüzüne
kılgıl nazar
Gör bu latîf çiçekleri bezenüben
Hakk’a gider⁴*

Yunus, daima bir arayışta. Dağda, taşta, denizde Hakk’ı arar. İnsanın fıtratına bağlı

⁴ Tatcı, Mustafa (2015): *Yunus Emre ile Aşk Yolculuğu: Hayatı ve Seçme Şiirleri*. h yayınları: İstanbul, S. 129

¹ a.g.e., S. 120

² Tatcı, Mustafa (2014): *İşitin Ey Yarenler*. Türk Dünyası Vakfı: Eskişehir, S. 392

³ a.g.e., S. 393

^{*} Tatcı, Mustafa (2015): *Yunus Emre ile Aşk Yolculuğu: Hayatı ve Seçme Şiirleri*. h yayınları: İstanbul

olarak, tabiat insanı kendine çeker. Yazar Mustafa Özçelik’in yorumuyla, “İçteki aşk, dışın faniliğini ötenin ebediliğine çeviren, dönüştüren bir köprüdür.”⁵ Yunus Emre’nin hayata rikkatle bakışından anlayacağımız üzere o, insanın tabiatla bütünlüğünün bilincindedir. Tabiatla öyle bir bağ kurar ki, “aşk bahrisi” olup denizlere dalar.

Her tabiat unsurunun kendine has bir manası vardır. Toprak insanın esası, su hayatın kaynağıdır. Tabiatla bulduğu hakikatler Yunus’a ayna olur, böylece kendisini tanımlar. O, şiirleriyle karanlıkları aydınlatıp hakikatleri tıpkı dolunay gibi tüm parlaklığıyla yansıtır. Bütün bulutlar bir araya gelse ay ışığının yansımaları en-gelleyebilir mi?

*Benim ışığıma bulutlar gölge
kılmaya
Hem gedilmez doluluğu nûru
yerden göğe ağız*

*Onun nûru karanlığı sürer gönül
hücrelerinden,
O karanlık ile o nûr bir hücreye
nasıl sığar?⁶*

Onun tefekkür dolu bakışı, toprağın tevazusunu gösterir kendisine. Onun için toprak olmak kibri yenmekle eşdeğerdir zira şöyle der: “Benim yüzüm yerde gerek bana rahmet yerden yağar.”⁷ Başka bir şiirinde ise tevazu ile buyurur: “Miskin Yunus erenlere tekebbür olma toprak ol. Toprakta biter küllisi gülistânı toprak ba-

na.”⁸ Yazar Mehmet Kaplan⁹, Yunus’un tabiat tasvirlerini değerlendirirken insanın su ve toprakla sabrı, tevekkülü öğrendiğini, ateş ve havayla gururun niteliğini anladiğini bildirir.

Yunus’un keskin bir duyusu vardır. Tabiat olayları, onun için aynı zamanda ölümü hatırlatan ibretlerdir. Sonbaharı tasvir ettiği dizelerinde bunu tevazu ile yansıttığı görülür.

*Rengi döner günden güne
toprağa dökülür gene
İbret durur anlayana bu ibreti ârif
duyar¹⁰*

Her mevsimi ayrı bir hikmet olarak tasvir ettiği şiirlerinde ilahî aşkı yansıtır. Kışın bitmesini gafletten uyanışa vesile olarak görürken baharı ve yaz aylarını dizelerinde eşsiz bir rahmet olarak tanımlar.

*Yine yeni hazînedan yeni hil’at
giydi cihân
Yine verildi yeni cân ot u ağaç
sesdi yine¹¹*

Fakat bunları dile getirmesindeki asıl amacını şöyle ifade eder: “Sözüm değil yaz kış için geldi mâşuka iş için. Oldu yeni bağışlamak pâdişâhın kastı yine”. Yunus’un her şeyi Hak’tan bilişini birçok şiirinde görebiliriz¹². O, “Gece ile gündüzü gökte yedi yıldızı, levhde yazılan sözü cümle vücudda”¹³ bulur.

⁸ a.g.e., S. 120

⁹ Kaplan, Mehmet (2016): *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar*. Dergâh Yayınları: İstanbul, S. 147

¹⁰ Tatcı, Mustafa (2015): *Yunus Emre ile Aşk Yolculuğu: Hayatı ve Seçme Şiirleri*. h yayınları: İstanbul, S. 129

¹¹ a.g.e., S. 295

¹² a.g.e., S. 145

¹³ a.g.e., S. 182

Yeterince hızlı koş(a)mayanı saf dışı bırakan bir çağdan bakıyoruz Yunus Emre’ye. Tabiat dile gelseydi, Yunus Emre gibi bir dost bulamadığından yakınır mıydı? Bu durumda Yunus Emre’yi nasıl değerlendirebiliriz? Sezai Karakoç, Yunus’un şiirlerindeki haykırışını çağın ve insanlığın doğum sancısı olarak görür. Tabiatla insanın yalnızlığı arasında bir bağ kurduğunu vurgular. Öyleyse bu haykırış günümüzde de yankı bulabilir. Kâinatı değerli bir kitap gibi okuyan Yunus Emre, onda kendini bulur ve aslında kendini okur. Yunus olana, tabiat aynadan başka ne olabilir?

MERVE FATMA
ÖREN

1992 yılında Berlin’de dünyaya geldi. Berlin Teknik Üniversitesi Çevre Mühendisliği alanında yüksek lisans eğitimi almaktadır. Farklı çevre koruma derneklerinde çeviri yapıyor.

YUNUS EMRE'NİN AHLÂK ANLAYIŞI

ASLIHAN İNCE

Asırlar önce Altay'dan Türkistan'a, Türkistan'dan Anadolu'nun bereketli topraklarına, Korkut Ata'dan Hoca Ahmet Yesevi'ye, Yesevi'den Hacı Bektaş-ı Veli'ye hikmetle taşınmış irfan nazarında, ulu bir meşaledir geleneğimizin gönlü. İrfan meşalesi bu hikmet döngüsünde 13. yüzyılda Tabduk'un dergâhında derviş Yunus Emre'nin gönlünde yeniden alevlenmiştir. Öyle ki Yunus'un gönlü bir milletin gönlü olmuştur. Bundandır Yunus Emre'nin 'bizim Yunus' diye anılması.

Peki, günümüzde hâlâ coğrafyalar ötesinde bile Yunus'un satırlarından gönlümüze sirayet eden o hikmetin sırrı nedir? O satırları

her okuyuşumuzda, hayretimiz Yunus'un ahlâkında filizlenir. İnsan çift kutuplu bir varlıktır, bir yanımız hayırken bir yanımız şerdir. İrademiz bu kaynaklarla şekillenirken iki yöne evirilebilir: İyilik ve kötülük. Dünya iyilik ve kötülük üzerine kurulmuştur. Bu düzlemde iyiliğin saffı ahlâk, kötülüğün saffı ise ahlâksızlıktır.

Bir topluma ahenk kazandıran ve varlığını ayakta tutan değerler silsilesi ahlâktır. Toplamlar bireylerden oluşurken toplum düzeni de bireylerin davranışlarından betimlenir.

Yunus Emre'nin ahlâk anlayışını şekillendiren ise İslamiyet'in özü ve de Türk geleneğidir. Bir değer-

ler sentezi olarak kabul edilen Yunus, aleme bakarken yaslandığı en temel değer Allah aşkıdır. Yunus'un duruşunu ve ahlâkını şekillendiren bütün unsurlar bu sevgiden yahut kendi deyimiyle bu aşktan ileri gelir. Yunus'un felsefesinde gerçek varlığın Allah olmasıyla beraber doğru bilgiye de ancak Allah'ı tanımakla ulaşılır ve nihayetinde Allah'a ulaşmanın yolu da teslimiyetten ve koşulsuz bir şekilde Allah'ı sevmekten geçer. Zira her şey Allah'ın sevgisiyle şekillenmektedir. **Bu anlamda Yunus, yaratılmışı da yaratan-dan ötürü sever ve yaratılanlara baktığında yaratanın tecellisini görür. Yunus'un düsturu, O'nun cümle yarattıklarına sevgiyle**

yaklaşmak ve O'nu incitmemek adına hoşnutluğunu gözetmek-tir.

Bir mutasavvıf olarak Yunus da 'vahdet-i vücud' yani varlığın birliği anlayışıyla hareket etmektedir. Bu düşünce, varlığın birbirinden ayrılmaz bir onura ve bu onurun da varlığı yaratmakla onurlandırarak Allah'a dayandığı anlayışından ileri gelir. İnsan, bu âleme farklı kabiliyetleriyle vahdet-i vücud anlamı içerisinde Yaratana ve yaratılmışa, bütün varlıkların nizamına hizmet etmek için Allah'ın halifesi olarak gönderilmiştir. Bu anlamda her insan, ezelden ah-dinin emanetini taşıırken bütünlükte varlığa karşı kendi sorumluluğu dairesinde hareket etmesi gerektir. Yunus'un insana verdiği değer ve anlamın büyüklüğü orantısında insana olan saygısı da çok büyüktür.

Yunusça ahlâkın en temel düsturları: Adalet, hoşgörü, merhamet,

fedakârlık, sadakat ve doğruluk gibi nice erdemler üzerine kurulmuştur. Bütün bu erdemler güzel hâl üzerine şekillenirken bir membadan oluşurlar: Temiz bir gönül.

Gönül motifi Yunus'un dizelerinde en sık rastlanılan kavramlardan biridir. Yunusça bir gönül, şahsiyetin özünde temiz ve iyi niyetli bir tutumdan daha fazlasıdır. Yunus gönlü, Allah'a giden yolun başlangıcı olarak görmektedir. Bir anlamda insanın yaradılış sırrına vâkıf kılındığı kaynaktır bu başlangıç. Böylelikle gönle verilen yüksek değer mertebesinde, onu yıkmamak da en mühim erdemlerden biri olarak filizlenir Yunus'un ahlâkında:

*"Bir kez gönül yıktın ise
Bu kıldığın namaz değil
Yetmişiki millet dahi
Elin yüzün yumaz değil"¹.*

Bir başkasının gönlünü hoş tutmanın yanı sıra diğerkâmlık faziletini de benimser Yunus:

*"Gönül Çalabın tahtı Çalab
gönüle baktı
İki cihan bedbahtı kim gönül yıkar
ise
Sen sana ne sanırsın ayruğa da
onu san
Dört kitabın mânası budur eğer
var ise"²*

Kendinden ziyade 'öteki'ne değer vermekte mahir bir duruşla empatinin de ötesinde başkalarının hakkını ve yararını gözetir. Her şeyin Allah'ın sevgisinden ileri geldiği anlamında bir başkası için gayret etmek de ibadet vasfı taşımaktadır. Ayruğa, yani 'öteki'ne biçtiği değeri asla kendine verdiği değerın altında görmemek adına ve hatta kendini diğerkâmlık anlayışında diğer insanlara karşı sorumlu gören, toplumun sosyal yapısını besleyici ve bütünleyici

¹ Mustafa, Özçelik (2010): *Bizim Yunus*, Eskişehir Valiliği Yay., Ankara

² a.g.e.

bir anlayıştır bu. Bu anlayışın yanı sıra tevekkül ve alçakgönüllülükle hoyratlığı önlemek adına ulaştığı ahlâk seviyesi o kadar yüksektir ki kendisine zararı dokunan biri için dahi iyilik istemektedir:

“Bana agu sunan kişi şehd ü şeker olsun işi
Gelsün kolay cümle işi eli irer olsun ana”³

Böyle bir anlam denizinde derviş Yunus Emre’nin fertleri birbirinden ayırması da mümkün değildir. Onun davası, insanı din, dil, ırk veyahut mezhep ayrımlarına tâbi tutmadan hoşgörü ve sevgiyle kucaklamaktır. “Gelin tanış olalım” der Yunus; bu tanışıklık muhabbeti doğurdu, muhabbet bağında sevgi yolları tutulsundu, zira ancak muhabbet, sevgi ve merhamet ahlâk anlayışında birbirini beslediği takdirde o ahengi yaşatmak mümkündür. Ayruğa kurulan gönül köprüsünde kine de yer yoktu Yunus’un ahlâkında:

“Adımız miskindir bizim
düşmanımız kindir bizim
Biz kimseye kin tutmayız
kamu âlem birdir bize”⁴,

diyerek kucaklamıştır insanları. Birlik ve dirliği yeğleyen duruşuyla bütün insanlara ihsan, ıkar, takva ve tevazu ile yaklaşım toplum içinde kavga ve fitneyi önleyerek etkili bir kişilik modeli sunmuştur.

Yunus’un ahlâk anlayışında doğruluk ilkesi de çok önemli bir fazi-

lettir; rivayet odur ki mürşidi Tapduk Emre’nin dergâhında kendi seyr-i sülukunun yolculuğuna çıktığı yıllarda, Tapduk Emre için topladığı odunları bile özenle seçmiş ve ona eğri olmayanları getirmiştir. Bu gayrette Kur’an ahlâkı ile ahlâklanmak adına nefsinin terbiye etmek için derin bir süreçten geçmiştir. Bir dervişin tasavvuf ilmi çerçevesinde tutunduğu duruş, onun kendi dünyevi yolculuğunda kâmil bir insan olabilmesini amaçlamaktadır. Kemalât bu açıklamada ahlâkta ve edepte erişilen olgunluk ve yetkinlik seviyesidir. Bu seviyeye ulaşabilmek en üst idealdir Yunus Emre için. O, ‘İnsan-ı kâmil’ olabilmeyi büyük bir ilim olarak görmektedir. Genel itibarıyla Yunus’un ilme bakışında ilim, kişiyi bir makam ya da meta sahibi yapmaz. İlim sahibi hikmet ve irfan ehli olmayı amaçlar. En büyük ilmin kendini bilmek olduğunu vurgulayan Yunus’un dizeleri eminim ki çoğumuzun ezberindedir.

Yunus Emre’nin insan anlayışı, insanı yeryüzünün efendisi olmaktan öte onu yeryüzündeki ahengin kilit taşlarından biri olarak görmektir. Bu kilit taşının varlıksal bütünlükte bireysel olarak tutunduğu davranış biçimi, yani kişilerin ahlâkı, bu ahengin tamamını şekillendirmektedir. Güzel hâl üzerine bina edilmiş bir ahenkte, kişilerin toplum içindeki varlıklarının birbirlerini incitmeyecek bir şekilde kendi aidiyetlerini bulmaları amaçlanmaktadır. Yunus şîirlerinde meramını daima sade ve samimi bir dille aktarmış

ve yine birliğe ve hoşgörüye davette bulunmuştur.

Şimdi asırlar sonra Yunus Emre’nin bu dizelerle halkla etkili bir gönül köprüsü kurduğunu görüyoruz. İçimizde bu hikmetli irfana karşı beslediğimiz büyük muhabbet ve özlem bundandır. Modern dünyada fertlerin kendi arzuları için yapacakları kişisel seçimlerde çeşitli yasal olanaklar vardır. Bu olanaklar çerçevesinde yapılan tercihlerin hangi ölçüye riayet edeceği kişisel bir tercihtir. Günden güne insan ve tabiat varlığını incitmeye yol açan bir tutumla ilerlemenin insan türüne olumlu bir ahenk kazandıramayacağı açıktır. Belki de Yunusça bir bakış, bu örselenmiş ahenge merhem gibi gelecektir.

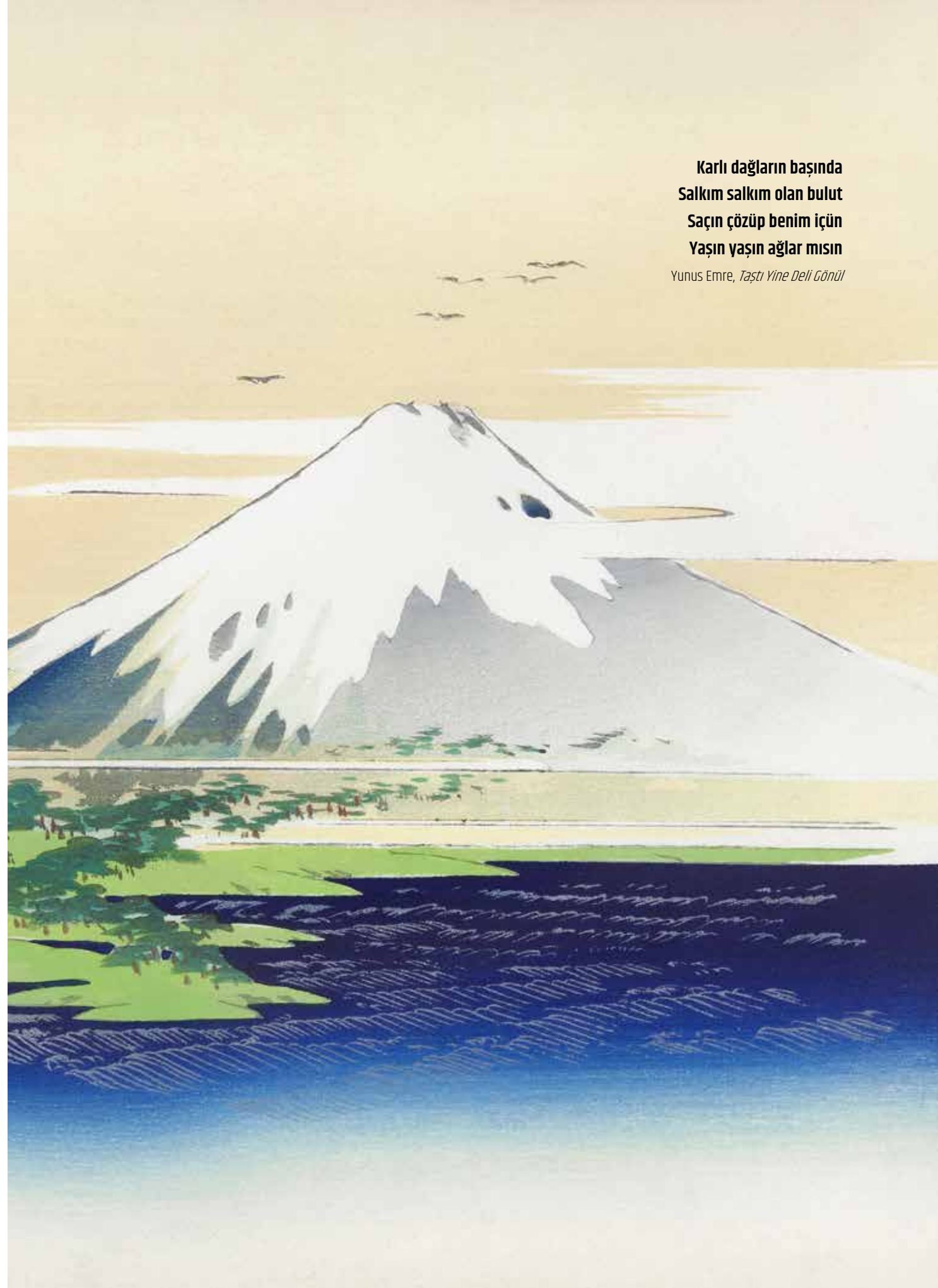

ASLIHAN İNCE

1998 yılında Almanya’nın Hamburg şehrinde dünyaya geldi. Eğitimine Hamburg Uygulamalı Bilimler Üniversitesinde Biyomedikal Mühendisliği bölümünde devam ediyor. Türk tarihine ve edebiyatına, bilhassa divan edebiyatına büyük bir ilgi duyuyor. 2021 yılı YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında şîir kategorisinde üçüncülük ödülü kazandı.

**Karlı dağların başında
Salkım salkım olan bulut
Saçın çözüp benim için
Yaşın yaşın ağlar mısın**

Yunus Emre, *Taştı Yine Deli Gönül*

3 Yüce, Hasan Hüseyin (2016): *Derviş Yunus Emre*, Yedinci Kapı Yay., İstanbul 2016
4 a.g.e.

YUNUS EMRE’NİN AYNASI

ÖMER FARUK BAĞ

Sanat nedir? Tarih boyunca bu soru çokça tartışılmış ve tek bir cevapla neticelendirilmemiştir. Sanat, din, bilim ve düşünce tüm insanların ortak duyusu olsa da yukarıdaki soru insanların içinde bulunduğu coğrafya ve zamana göre farklılıklar göstermiştir. Bir tek doğru cevabı olmayan bu soruya verilmiş veya verilecek olan her bir cevap, meselenin bir yönünü aydınlatması açısından değerlidir. Mevlânâ’nın Mesnevî’sinde anlatılan fil hikâyesine¹ atfen ifade edecek olursak; sanat kavramına sahip olmayanlar, göz gözü görmeyecek kadar karanlık olan bir odada, neresini elledi, nasıl sandırlarsa sanatı, daha sonra ona göre anlatmaya koyulmuşlar.

O odaya girenlerden bazıları, örneğin Rainer M. Rilke², sanatın başlıca işlevinin bize içerisinde bulunduğumuz şaşkınlığı göstermek olduğunu söylemişler. Bir

¹ **Mevlana Celaleddin Rûmî** (2014): *Mesnevi-i Şerif*, terc.: Veled Çelebi İzbudak, 3. ve 4. Kitab, Ankara, S. 63.
² **Rainer Maria Rilke**: Notizen zur Melodie der Dinge, XI.

anlamda sanat eseri, muhatabına bir ayna olur. Muhatabının, seyir yoluyla sanat eserine kendisini dahil edebilmesi, bu aynanın (eserin) duruluğuna bağlıdır.

Yunus Emre’nin sade ve duru bir dille söylediği ve konu itibariyle birbirine yakın üç şiirinden birisini konu edineceğim bu yazıda. Bu şiir (A) şöyle:

1. Ey bana iyi diyen benim kamudan kemter
Şöyle mücrimim yolda mücrimler benden server
2. Benim gibi mücrim kul gel iste bir dahı bul
Dilimde ‘ilm ü usûl gönlüm de dünyâ sever
3. Zâhirim iyi adda gönlüm fâsid tâ’atda
Bulunmaya Bagdâd’da bencileyin bir ‘ayyâr
4. Dışım bilîş içüm yâd dilim hoş gönlüm mürted
Yavuz işe iyi ad böyle fitne kanda var

5. Dışım göyner içim ham dirliğim budur müdâm
Yol varmadım bir kadem ‘Arş’den veririm haber
6. Hırkam suçuma perde endişem fâsid yerde
Gönlüm ayruk bâzârda dilimde sözüm esrâr
7. Kime kim öğüt verdim ol Hakk’a erdi gördüm
Bana benim öğüdüm hiç eylemedi eser
8. Takındım şeyhlik adın koydum ma’sûk tâ’atın
Verdim nefsin murâdın kanı Hakk ile bâzâr
9. Yayıldı Yûnus adı suçdur cümle tâ’ati
Çalab’um ‘inâyeti suçun geçire meğır³

Diğer iki şiirin de ilk beyitleri şöyle:

³ **Tatçı, Mustafa** (1990): Yunus Emre Di-vânı II, Tenkitli Metin. Kültür Bakanlığı Yayınları 1281, Klasik Türk Eserleri Dizisi 14, Ankara s. 56.

(B) “Ey dervîş diyen bana nem durur dervîş benim
Dervîşlik yaylasında hareketim kış benim”⁴

(C) “Sûfiyim halk içinde tesbîh elimden gitmez
Dilim ma’rifet söyler gönlüm hiç kabûl etmez”⁵

Yunus Emre bu şiirlerinde öncelikle dervîşin vasıflarını dolaylı bir şekilde anlatır. Hangi yolların insanı şaşkınlığa ve dalalete sürüklediğini, bir dervîşin nasıl olmaması gerektiğini dillendirir. Üç şiirin de ortak noktası, Yunus Emre’nin bu ikazı dolaylı bir şekilde kendi nefesine hitap ederek yapmasıdır. Örneğin birinci beytinde “benim kamudan kemter” diyerek yol erinin tevazu içinde olması gerektiğini anlatır. Yine bir başka şiirinde ifade ettiği gibi: “Er oldur alçakda dura yüksekden bakan göz değil”⁶.

“Benim gibi mücrim kul gel iste bir dahı bul
Dilimde ‘ilm ü usûl gönlüm de dünyâ sever”

İlme talip olmak elbette teşvik edilmiştir fakat örneğin Taşköprülüzâde’nin Ahlakî’l Adudiyye şerhinde dediği gibi, düşünce gücünün itidalı olan hikmet, fazilettir fakat bunun ifratı, tefriti veya nitelik yönünden sapması rezilettir. İşte dildeki ilim ve usul rezilete dönüşürse Yunus Emre’nin deyişiyle sahibine bir “göz hicâbıdır”, “kuru emektir”, “abes yere yelmektir”.

“Zâhirim iyi adda gönlüm fâsid tâ’atda
Bulunmaya Bagdâd’da bencileyin bir ‘ayyâr”

Ayyar’ın anlamı hilekâr veya iki yüzlüdür. Şöyle anlayabiliriz: Za-

4 a.g.e. s. 238.
 5 a.g.e. s. 126.
 6 a.g.e. s. 174.

hirim iyi nam salmış, fakat batınım yanlış işlerde. Bulunur mu Bağdat gibi uzak diyarlarda bile benim gibi bir ayyar?

Dördüncü ve beşinci beyitte Yunus Emre Hazretleri, yol erini bekleyen ve çok gizli bir tehlike olan riyaya yani insanın içinin bir türlü dışının başka bir türlü olmasına işaret eder. Buna şirk-i haffi yani gizli şirk de denir. Nitekim bir hadiste şöyle buyurulmuştur: Dışının parlar, içinin ham olması, yolcunun sîretine ikilik katması demek olur. Yunus Emre başka bir şiirinde de şöyle der:

“Lâ-şerîkden okursun sonra şerîk katarsın
Bire iki demeye kimden fetvâ tutarsın

Dîn ü îmân bünyâdı doğrulukla gerçeklik
Ol tamâm olmayacak neyile dîn çatarsın”⁷

Altıncı beyitte Yunus, dervîşliğin hırka ile taç gözlemek olmadığını söyler. Nitekim yukarıda bahsi geçen üç şiirin ikincisinde (B) şu şekildedir:

“Hırkam tâcım gözlerim, fâsid işler işlerim,
Her yanımdan gizlerim, binbir fâsid iş benim”

Yunus Emre yine bir başka şiirinde, dervîşin hırkasına gizlenen kötü huylara, fâsid işlere şöyle işaret eder: “Dervîşlik bir pîşedir [yani sanattır, meslektir] hırkacığı mîşedir [yani meşeliktir, bir orman gibidir] Çok cânavârlar yürür donunda dervîşlerin”⁸. Bu hırka meşeliğinde yürüten canavarlara karşı insanın ayık olması gerekir.

Her üç şiirin son beytinde Yunus, Müslümanın havf ve recâ arasında olması gerektiğini hatırlatır. Cümle taatinin suç olması havfa

7 a.g.e. s. 258.
 8 a.g.e. s. 159.

delalet iken, çalabın inayeti bir recâ haline işaret eder. Bu durum güveneceği bir amelinin olmadığından Allah’ın rahmetine sığındığını ifade eder. Diğer iki şiirin son beyitleri ise şu şekildedir:

(B) “Yûnus eydür yârenler ey gerçeğim erenler
Bu yolda olan hâller Allâh’a kalmış benim”

(C) “Yûnus eksikliğini Allah’ına arz eyle
Onun keremi çoktur sen ettiğin ol etmez”

Özetle bu şiirlerinde Yunus Emre, yol erine ölmeden önce ölmeyi öğütler. Mânâ yoluna giren fakat gönlü terbiye kabul etmeyenlere dolaylı yoldan, yani kendi nefesine hitap eden bir üslupla ayna tutar. Aynası, burada kullandığı Türkçenin sadeliği kadar duru ve berraktır. Sonrası ise muhatabın nazarındaki sahiciliğe kalır.

ÖMER FARUK BAĞ

T

1991’de Viyana’da doğdu. Lisans ve yüksek lisans eğitimini Viyana Üniversitesi Matematik bölümünde aldı. Almanca yayınlanan Derwisch dergisinin redaksiyon ekibinde bulundu. 2020 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında şiir kategorisinde birincilik ödülü kazandı.

M a s a b a ş ı

Telve Konuşmaları

Yunus Emre

Katılımcılar

ZİŞAN ÖZKAN

AYKUT KAYA

ASLIHAN İNCE

Yunus Emre'nin hayatınıza doğrudan dokunan, belki sürekli aklınıza gelen veya çocukluğunuzdan beri kulağınızda yankılanıp duran bir sözünü bizimle paylaşır mısınız?

Zişan Özkan – Avusturya

Hepimiz “sordum sarı çiçeğe” şiiri ile büyüdük, sonra büyüklerimizden nasihat dinlerken Yunus Emre’nin sözlerinden de nasibimizi aldık. “İki cihan bedbahtı kim gönül yıkar ise” dizelerini kulağımıza küpe yaptık. Yıllar sonra Bizim Yunus’un “Bîmekanım bu cihanda” şiirini Çi-nuçen Tanrıkorur’un sesinden dinledim. O gün bugündür, Yunus bize o şiirde neler söyledi çok düşündüm. Saadettin Ökten, “dünyaya geldim, gitmeye” der. Bu alemde seyir içinde olan insan, elbette burayı mesken bilmemeliydi. Yunus da latif diliyle bu cihanda mekâna ihtiyaç olmadığını söyledi, etkisi yüreklerden yıllar geçse de silinmedi.

Aykut Kaya – Almanya

Yunus Emre’nin okuduğumdan ve anlam yükleyebildiğimden beri günümüzde sıkça söz edilen ve yakın geçmişte psikanaliz kuramında geliştirilmiş bilinç ve bilinçaltı olarak tanımlanan yapıları işaret eden “Bir ben var benden içeri”dizesi aklımda en fazla yer edinen sözü olmuştur.

Aslıhan İnce - Almanya

Türkçeyi gönül dili olarak benimsemiş insanların hayatının herhangi bir evresinde Yunus’un sözleriyle karşılaşmaması neredeyse imkansızdır diye düşünüyorum. Çoğumuz onun sözlerini ezberlemiş olduğumuzu fark ettiğimizde, bunu ne zaman veya nerede yaptığımızı dahi hatırlamayız. Aklımdan çokça sözü geçse de bir dizesi vardır ki hepsinden çok farklı bir mahiyette benimsetmişti kendini. Bu dize şöyledir:

“Bana ağu sunan kişi Şehd ü şeker olsun aşı

Gelsün kolay cümle işi eli irer olsun ana”

Çok küçük yaşlardayken gözlemlediğim bir tutum vardı, o tutumdan bu dizeye evvelen bir köprü kurulduğunu düşünmüşümdür hep. Zira bazen bir şeyin sahiden benimsenebilmesi için kal dilinden çok hâl diliyle ifade edilmesi gerekiyormuş. Çocukluğumda yazları memleketimize gittiğimizde, Anadolu’yu önce ananemin kucağında tanıdım. Çoğu kez şu ifadeyi duydum onun dilinden: “İşin gücün rast gitsin.” Muhabbeti kim olursa olsun ve muhabbeti ne olursa olsun, cümlesinin sonunda hep “işin gücün rast gitsin” derdi ve hâlâ demeye devam ediyor. Çoğu kez karşısındaki kişiye kırgın veya öfkeli olmasına rağmen, böyle yaptığını gördüm. Aynı Yunus’un da söylediği gibi; Yunus nasıl ete kemiğe bürünüp Yunus diye göründüyse, sözlerinde taşıdığı irfan da insanımızın hâlinde yaşamaya devam ediyor. Bu irfanı taşıyan büyüklerimizin olması ve onlara doğrudan şahit olabilmek büyük bir mutluluk. Her şeyin hoyrat bir telâşa bulandığı bu zamanda, çok keskin veya öfkeli bir âna, erdemlerden ve sükûttan bir soluk bırakmak gibi bu söz ve de intikamsız ve ferah bir gönülle kötülüğe dahi iyilikle mukabele edebilmenin erdem nişanesi belki de.

Zişan zkan - Avusturya

Son zamanlarda Mustafa Tatcı’nın kitaplarını ve çalışmalarını takip etme şansım oldu. Kendisi Yunus Emre ile ilgili derya deniz bilgiler sunuyor bizlere, onlara, herkese. Eserleri Almanca ve farklı sekiz dilde de yayımlanmaya başladı. Yunus’u anlatabilmek için evvela onu anlamak gerekiyor. Onu anlayanları okuyarak, dinleyerek daha sağlıklı bir yol kat edilebileceğine inanıyorum. Zira Yunus yalnızca bir şair değildir, muhabbet ehlidir.

Aykut Kaya - Almanya

Almanya’da Yunus Emre ile ilgili yayımlanmış kitapların bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar az olduğunu varsayabiliriz. Yayımlanan eserler Yunus’un edebi ve felsefi kişiliğinden çok genellikle Türkçeden Almancaya çevrilen ve en bilindik olarak seçilmiş şiirlerini barındırmakta. Şiirin üslubu ve şairin fikir dünyasından yola çıkarak konu edindiği felsefi görüşler üzerine incelemeler ne yazık ki Alman akademik çevrelerince büyük oranda kayda değer görülmemiştir. Akademik anlamda bu konunun işlenmesine yol açacak çalışmalar bilhassa Türk ve Alman Üniversitelerinin Türkoloji ve İşlam Bilimi bölümlerinin ortak çalışma yürütmesiyle mümkün olmaktadır. Bunun yanı sıra Yunus Emre’nin Alman veya Avrupa toplumunun genelinin ilgisini çekmek adına müzik, film ve dizi prodüksiyonlarına konu edilmesi de oldukça önem taşımaktadır.

Yaşadığınız ülkenin dilinde Yunus Emre ile ilgili yayımlanmış veyahut sürdürülen mevcut çalışmalara örnek verebilir misiniz? Dünyanın Yunus’a kulak vermesi için neler yapılmalıdır?

Aslıhan İnce - Almanya

Bu hususta anılması gereken ve Alman edebiyatına Yunus Emre’nin lirik tercümesini kazandıran kişi Annemarie Schimmel’dir. Annemarie Schimmel, İranolog, Oryantalist ve İşlâm-Tasavvuf araştırmacısı kimliğiyle tanınan bir Alman yazar. 1991 yılında, “Yunus Emre’den seçme şiirler” isimli eserini Almanca yayımlamıştır. Kendisi Yunus Emre’nin şiirlerini Almancaya tercüme ederken bilişsel bir çalışmanın ötesinde, yine kendisinin de hayranlık beslediği Yunus felsefesini daha manevi bir biçimde yapılan bir çeviriyle aktarmıştır. Aynı zamanda Schimmel’in tasavvufi alanda çok sayıda çalışması bulunması ve farklı İşlâm mutasavvıflarına da hâkim olması, evirilerindeki anlam bütünlüğü açısından metinlerin anlaşılabilirliğına katkıda bulunmuştur. Bu alanda mevcut çalışmalar bulunsa da Yunus Emre’nin felsefesini dünyaya tanıtmak adına ses getiren ve devamlılığı olanalışmalar yapılması gerektiği çok açık. Dünyanın Yunus’a kulak vermesi için yapılması gereken en temel şey, evvelâ kendi içimizde Yunusça bir içgüdü ve anlayış beslememiz olacaktır. Akabinde bu anlayışın hâl dilimize yansmasıyla beraber farklı içeriklerde ve sanatsal çalışmalarda da Yunus’un anlatılmaya devam edilmesi gerekmektedir.

Bildiğimiz üzere farklı dillere çevrilen metinler bazı durumlarda özgünlüğünü kaybedebiliyor. Yunus Emre’nin evrensel üslubu bu bağlamda kaybolma veya yanlış anlaşılma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir mi?

Zişan zkan - Avusturya

Yunus Emre her zaman O’nu anlatmıştır. O’nu arayanlar da Yunus’u hangi dilde okusa ne demek istediğini anlar. Fakat gel gelelim Yunus’un “yaratılanı yaratandan ötürü” sevmeye hâlini hümanizmle örtüştürerek Yunus’u anlamaktan ırak hale gelmeye başladı. Yunus’un neye hizmet ettiğini anlayıp, ona göre de anlatılırsa; söz nasibini ve hakkını bulur.

Aykut Kaya - Almanya

Yunus’un şiirlerinin büyük bir kısmı halkın anlayabileceği bir yalınlık ve sadelikte olmakla birlikte Yunus Emre’nin dizelerinin temel kaygısının “söz” değil “anlam ve fikir” olduğunu vurgulamak gerekir. Başka bir değişle “Yunus’un dizeleri ve sözleri tercüme edilemez” demek, “bu sözlerin manası yoktur” demek değil midir? Yunus’un öyle dizeleri vardır ki bunların “müphem” diye nitelenmesi mümkün değildir. Bu bağlamda bazı kavramların bire bir anlamlarıyla aktarılamayacağını vurgulamak gerekir. Çevirilerde kimi zaman çelişkiye varan farklılıklar görülse de edebi metinlerin çoğu okuyucunun düşünce ve duygularına hitap eder. Onun kül-

türel çevresinde şekillenmiş hayal dünyasında resim ve imgeler çizmeye çalışır. Dolayısıyla kültürler arası dil farklılıklarından dolayı bire bir çevirilerden çok, anlam odaklı, geniş kapsamlı ve açıklamalı çevirilerin yapılması Yunus’u dünyaya duyurma açısından faydalı olacaktır.

Aslıhan İnce - Almanya

Yunus Emre gibi derin bir anlam denizinin insanlığa olan mesajını farklı dillere çevirirken metinlerin anlamlarının birebir aktarılması oldukça zordur çünkü çeviride eşdeğerlilik yoktur ve her çeviride daima bir şeyler kaybolur. Burada esas husus, derviş Yunus Emre’nin eserlerinin Türk ve İşlâmî kökenlerden oluşan tasavvuf anlayışıyla betimlenmesidir. Yabancı okurların bu metinleri kendi anlam ve kültür dairelerinde algılamaları çok doğaldır. Özellikle imge ve ağırışımaların bütün dil ve kültürlerde farklı algılanması, çeviride daha karmaşık bir zorluk boyutunu meydana getiriyor. Fakat tam olarak bu noktada, çeviride kaybolan anlamın incelenmesiyle kültürler arası farklılıkların en etkili biçimde tespit edilmesi mümkün oluyor. Böylelikle dinamik bir döngüde, eviri ve çeviride oluşan zorluklar, bu anlam aktarımını besleyecektir. Doğası gereğince şiire özgü dil, biçim ve yapılar bulunuyor. Bu yüzden çevirisinde diğer türlere nazaran dikkat edilmesi gereken daha ince ayrıntılar barındırıyor. Eserin doğru anlaşılmasını sağlamaya çalışırken yazarın dilsel, sanatsal ve de zihinsel özelliklerini de aktarabilmek gerekir. Üstelik beklenen sonuç şiirin hedef dildeki çevirisini de şiir olarak aktarabilmektir. Burada ritim de çok önemlidir. Yunus Emre’nin şiirlerinin özgünlüğünü kaybetmemesi açısından yapılabilecek en isabetli şey, Yunus’un kavramlarını olduğu şekilde yabancı dillerin terminolojisine katmaktır. Yunus’un kullandığı kavramların çoğunlukla Batı dillerinde bir karşılığı yoktur. Bu yüzden çoğu çevirmenin yaptığı gibi kavramlar özgün kullanımlarıyla ele alınıyor. Bu kullanımı Alman dilinden daha çok İngilizce çevirilerde görüyoruz; mesela ‘Elif’ (Aleph), ‘Ahi’ (‘Ahî), ‘Aşk’ (Ashk), ‘Çalab’ (Chalab), ‘Gönül’ (Gonul), ‘Hak’ (Haqq), kavramları kullanılıyor.

Zişan Özkan - Avusturya

Güzel olan, güzellik doğurur. Yunus Emre şiirleriyle birçok şaire ilham olmuştur. Kimisi muvaffak olmuş, kimisi olamamıştır. Muvaffak olanlara en büyük örneklerden birisi Niyazî Mısırî’dir. Niyazî Mısırî şiirlerini yazarken Yunus Emre’den çok ilham almıştır. Hatta “Niyazî’nin elinden, Yunus durur söyleyen” diyerek de kendi şiirlerinin de Yunus’a ait olduğunu söylemiştir. Yunus öyle bir zattır ki onu taklit edeni de hebesi dolu göndermiştir. Yunus’un derdi belliydi, Yunus’un derdi ile dertlenen de tekrar bir Yunus olmaz ama kendi sesini bulanlardan olur, tıpkı Mısırî gibi. Yunus, Bizim Yunus’tur ama en çok O’nun Yunus’udur. Bundandır ki onun şiirleriyle uğraşana da sadece şairlik yolunda değil birçok alanda büyük zenginlikler verilir.

Geçmişte birçok şair Yunus Emre gibi şiir yazmaya çalışmış fakat muvaffak olamamış. Sizce günümüz şairlerin aynı ahengi yakalaması mümkün müdür?

Aykut Kaya - Almanya

Yunus Emre Türk edebiyatının önemli temsilcilerinin başında gelmekle birlikte değindiği konular itibarıyla insanlığa hitap eden bir şair olmaktan çok daha fazlasıdır. O bir aydın, çağının tanığı ve esasen bir Anadolu halk felsefecisidir. Yunus yaşadığı toplumdaki sorunların gerçek bir gözlemcisidir. Bu bağlamda şiirlerini halkın konuştuğu dille yazdı , halktan yana oldu ve şiirlerini halk için yazdı . Bu sebeple o, kullandığı dil itibarıyla Türkçe’nin edebi bir dil haline gelmesi açısından önemli bir figürdür. Peyami Safa’nın dediği gibi, “Yunus, üç zamanın, geçmişin, şimdinin ve geleceğin de şairidir.” Günümüz şairleri de şiirlerini ve dizelerini halkın gönlünden süzüp dil ve yöntem bakımından çığır açabildikleri zaman Yunusça bir ivme kazanmış olur.

Aslıhan İnce - Almanya

Yunus’un ahengini birebir yakalamak mümkün olmasa da özünde Yunus’u taşıyan eserler okumayı yeğlerim. Sonuç itibarıyla Yunus Emre yaşadığı dönemde dil kullanımında öyle özgün bir maharet geliştirmiştir ki hem Türkçenin zaman içerisindeki gelişimine bir temel oluşturmuştur hem de bugünlere gelene dek anlaşılmasını mümkün kılmıştır. Yunus’un dizelerine olan bağlılığımız en derinde kendisinin de beslendiği irfanın hikmetini taşıyor. Bugün yazılacak olan şiirlerde o ahenge yaklaşmak istiyorsak, sonuçtan çok Yunus’un şahsiyetini belirleyen merhalelerine dikkat kesilmek eminim çok faydalı olacaktır. Böylelikle günümüz şairlerinin sağlam bir temele dayanarak kendi özgünlüklerini geliştirmeleri de mümkün olacaktır. Nihayetinde bütün eserler Yunusça da kesretten vahdete ermek adına bir gayrete tutunmaktaydı.

Şairin olayları, renk, melodi ve duyguları ele aldıktan sonra bunları şiirleştirme süreci nasıl işler veyahut işlemelidir?

Zişan Öztürk - Avusturya

Bu soruya net bir cevap vermek çok güç ama nasıl ki hamuru yoğurduktan sonra dinlendirmek önem taşıyorsa şiiri de yazdıktan sonra dinlendirmek çok mühim. Bu dinlenme süresi şiirin kaderine göre değişir. Bazen haftalarca bekler, bazen yıllar. Şair hazır olduğunda değil, şiir kendini hazır hissettiğinde okuyucusuyla buluşur. Bu süreç herkes için farklı işlemektedir. Okuduğumuz kaynaklarda şunu görüyoruz ki büyük şairler acele etmemiş.

Aslıhan İnce - Almanya

Şairin tabiatı gereği hissleri çok derindir. Herkesin hayatla ilgili farklı meseleleri vardır. Şairse meselelerden bir dünya inşa ederken kendisine sirayet eden çağrışımlardan ve imgelerden bir yol bulur aslında. Nihayetinde hepimiz bir yol yürümek zorunda değil miyiz? Şiiri yazmaktan çok şiirin geldiğine inanlardanım. Bir eşikte bütün dış etkenlerin şairi tökezletip bütün algılarını müthiş bir his yoğunluğu ve fikir hücumuna gark ettiği anda şiir varacağı yeri bulmuş ve o an özünü almış oluyor. Tam burada belki de ilham diye nitelendirdiğimiz o doğuş meydana gelir. Dilde sessiz bir terennüm, parmak uçlarında beliren hafif bir kaşıntı yahut mürekkebin kâğıda bulandığı an. Sebep sonucu doğuruyor. Burada çekilen bütün hatlar zihin ve gönül dairesi arasında uzanıyor. Şiir de kadere dahil. Sonrasında üzerine yapılan oynamalar, değişiklikler, sanatkarın dokunuşu başka bir merhaleye ulaşıyor. Şiir, şairin fikirlerinden beslenirken en çok şairin hüznü, umudu ve direnişinden meydana geliyor. İsmet Özel’in de ifade ettiği gibi, yaşamayı bilen yazmıyor. Bilmeyenlerinse derdi gittikçe büyüyor ve yaşamayı bilmeyen şiir yazıyor.

Gökyüzünde Bir Duvar

Merve Fatma Ören

Aniden gözlerini açtı. Kalbi o kadar hızlı çarpıyordu ki göğüs kafesine vurdukça çıkan ses sanki odanın duvarlarında yankılanıyordu. Bu sessiz gecede onu uyandıran neydi? Ay ışığının aydınlatığı odada gözlerini gezdirdi. Oğlunun yazdığı, her zaman yanı başında duran mektubu eline aldı. Onu okumaya başlayınca yıllar öncesine bir pencere açıldığını hissetti.

Oğlu Yusuf bir gece uyanmış gökyüzüne bakıyordu. Evin karşısında bulunan ve her gün yüzlerce kişi tarafından ziyaret edilen duvar anıtı Yusuf'un dikkatini çekmeyi yine başaramamıştı. Gecenin karanlığında gökyüzünde gördüğü yalnızca büyük bir lambaya benzettiği dolunay ve ona göz kırpan parlak yıldızlardı. Saymaya başladı. “Biiirr, ikiii, üüüç, döört, beeeş, altını, yediii, sekiiiiiz, dokuuuz, ooon, on bir, on biir, on biiir!” Odanın diğer köşesine koşarak babasının hediye ettiği resimli uzay kitabını aldı eline. Çılgılık atıp zıplarken aklındaki sorular onu sakinleştiren bir el gibi kavrayıp durdurdu. Yusuf yere oturup kitabını açtı. Sayamayacağı kadar çok yıldızın yanında renkli toplara benzeyen irili ufaklı, isimlerinin “gezegen” olduğunu öğrendiği cisimler gördü. Aralarında kabarık kıyafetlerle uçan insanlar vardı.

Gizlenerek kendisini izleyen babasını fark etmedi. Ayağa kalktı ve pencereden bakarak zıplamaya başladı. Kendisi neden uçamıyordu? Neden yıldızların yanına gidemiyordu? Orada başka nelerle karşıla-

şabileceğini düşündü. Uzayda bütün yıldızları ve gezegenleri saydığını ve onlara isimler verdiğini hayal etti. Onu düşüncelerinden sıyrın babasının sesi oldu. “Oğlum, ne yapıyorsun gecenin bu saatinde?” Yusuf kollarını olabildiğince açarak cevap verdi. “Gök... neydi? Gökyüzünde on bir yıldız ve ay gördüm babaaa.”

Saydığı yıldızlar sanki gökten inmiş, Yusuf'un gözlerinde ışıldıyordu. Babası, Yusuf'un başını okşadı ve yutkundu. “Sessiz ol oğlum, kardeşlerini uyan-dırma.” Yusuf fisildamaya başladı. “Yine uçağa binelim mi baba? Astronot olmak istiyorum. Yıldızlara gitmek istiyorum. Lüüüütfecceen!”

Oğlunun masum ricası Yakup'un yüzünde tebessüm oluşturdu: *Kendi çocukluk hayallerim artık Yusuf'uma mı emanet?* Verebileceği cevabı düşünürken hayallerinin elinden tutmak ister gibi oğlunun ellerini tuttu. “Ben senin astronot olacağına inanıyorum. Hatta yeni yıldızlar keşfedip onlara isimler vereceksin. Belki bize oradan el sallarsın. Ama bunun için önce büyümen lazım.”

“On bir olunca mı gidebilirim?”

Gülümseyerek oğluna baktı. “On bir ve daha fazla. Boyun benim boyuma gelince ama şimdi yatıp uyuyoruz. Yarın okulun var.”

Babasının son cümlesi bir bulut gibi Yusuf'un yüzünü gölgelemeye yetmişti. Omuzlarını düşürüp ses-

sizce yatağına yattı. Okulu sevse de onun için çoğu zaman sıkıcıydı. Yusuf'a göre, öğretmeni sürekli aynı konuları anlatıyordu. Daha birkaç gün önce Yakup, Yusuf'un öğretmeni Bayan Mauer ile görüşmüş ve şikayetlerini dinlemişti. Öğretmenini dinlemiyor, yaşlılarıyla oyun oynamıyordu. Böyle giderse geleceğinin parlak olmadığını vurgulamayı da unutmamıştı. Yapboza benzeyen bu durumun parçaları birbirine uymuyordu Yakup'un zihninde. Düşüncelerinin derinliğinde gezinmeye başladı. Oğlunun verdiği sessiz tepki gün boyu aklından çıkmadı.

Benim de çocukken ne çok hayalim vardı. Araç tasarlayıp uzaya çıkacaktım. Kimseye duyuramadım sesimi. Öğretmenlerime anlatınca bana güldüler ve “Senden iyi bir tamirci olur.” dediler. Bu şehrin duvarları yıkılalı uzun zaman oldu ama bazılarımıza görünmez duvarlar ördü. Ben aşamadım ama sen o duvarları yıkacaksın oğlum!

Telefonun sesiyle irkildi. Yusuf'un öğretmeniymiş arayan. Sesi her zamankinden çok farklıydı. Yakup bir mahcubiyet sezdi. Bayan Mauer özür diliyordu kendisinden. Heyecanla o gün sınıfta olanları anlatmaya başladı. Kendisi ders anlatırken Yusuf'un yine onu dinlemediğini, defterine bir şeyler yazdığını anlatıyordu. Tam Yusuf'a kızıp onu cezalandırmayı düşünürken, hızlıca defterini çekip aldığı anda gözlerine inanamamış, saniyelerce bakakalmıştı. Kendine gelince hemen diğer sayfaları karıştırmıştı. Sürekli aynı kelimeyi tekrarlıyordu: “Unfassbar,

unfassbar*!”. “Bu çocuk diğerlerinden çok farklı, onun elinden tutmalıyız.” diyordu. Yakup zihnindeki yapbozun tamamlandığını ve bütün duvarların o gün yıkıldığını hissetti.

Hava henüz aydınlanmamıştı. Yakup elindeki mektuba bir kez daha baktı. “Beni özlersen gökyüzüne bak.” diyordu Yusuf. Başını kaldırdı. Sanki gökteki bütün yıldızlar Yakup'a gülümsüyordu.

* “inanılmaz, inanılmaz”

MERVE FATMA
ÖREN

T

1992 yılında Berlin'de dünyaya geldi. Berlin Teknik Üniversitesi Çevre Mühendisliği alanında yüksek lisans eğitimi almaktadır. Farklı çevre koruma derneklerinde çeviri yapıyor.

Eli Havada

Ertuğrul Sabuncu

Mayıs. Son Cumartesi. Hoparlörden yankılanan uğultu mezbahanın duvarlarına tırmanıyor. Tutunacak yer arıyor ilkin. Tırnakları kopunca birdenbire fayanslara çakılıyor. İç çekiyor. Zamanın sabırla eskittiği çantasını açıyor. İsmi kırıntılarını bir bir toplayarak müdürün kapısına gidiyor. Üç kez tıklattırıyor çerçevesini. Böyle olması gerekiyor çünkü. Burada kapı açık bırakılınca misafir beklenmiyor. İçeriden gelen boğuk sesi kendi adına yoruyor. Odaya girince keskin bir koku müdürün ağzından süzülüp bıyıklarına karışıyor. Evinden bahsediyor gözlerini kaçırarak. “Aileniz çağırıyor.” cümlesinin geri kalanını dolgun bir dumanla savuşturuyor. Yüzünü ekşiterek sigarasını masadaki saksıda söndürüyor.

Cam bölmeli kapıdan sıyrılıp kaldırıma ayak bastığında küçük bir çocuk serçe parmağından tutuyor. Gecedden olmalı, o da korkuyor. Başını şefkatle sevdiği anda çocuk parmağını bırakıyor. Omuzları, derisi eskimiş koyu bir ceket taşıyor. Nedense kunduralarını çıkarıp koşmaya başlıyor. Yalınayak. “Evladım nereye?” diye sormak istiyor ancak hızlandıkça sesi kendine bile yetişemiyor. Yaşamak biraz daha ağırlaşıyor. Nefes alıp vermesiyle göğsündeki karartı kasvetli bir koroya dönüşüyor. Karanlıkta kırk yıl bu anı beklemiş emeklerini yutarak karnını doyuruyor.

*

Dışarıdan gelen sesleri hayra yoruyor. İçlerinden bazıları İbrahim’den bahsediyor. Bayram günlerini hatırlıyor. Ne zaman söz İbrahim’den açılrsa yüzü-

nü saksılara çeviriyor. Su uzatıyor sonra toprağın hararetine yavaşça. Hepsini yutuyor. Toprağın kazanacağını bilmeseydi geçmişi yastığının altına dizemezdi. Bunu iyi biliyor. Sevmek, nefretle yaşayanlara anlatamadığı ancak sunabildiği en güzel hüneriydi. Ne olursa olsun sevmeliydi, daima sevmeyi öğütlemeliydi. Derin bir nefesle çiçeklerine okuyup üflüyor. Ne sesler ne duman azalıyor. Pencere kenarındaki beşiği usulca sallasa hepsinin dağılacığına inanıyor. Öyle olmuyor. Dumanı savuşturarak elini beşiğe daldırıyor. Çocuğun uyanışı omuzlarına tırmanarak kulaklarına doluyor. Ağaran başını pencereden uzatıyor. Sabah serpiştirdiği ekmek kırıntılarını toplayan güvercinlere bakıyor. Emanet diyor yavrularım, yaşmağını indirerek, önce Allah’a sonra size. Açtığı eteğine çocuğunu bırakıyor. Sonra sıraya diziliyor beş güvercin. Gagalarıyla etek uçlarından tutuyor. Gözlerini kapatıyor. Kanatları kırk yıl daha yüzüne çarpıyor.

*

Bir sıcaklık daha vardı. Bayram sığağı, elleri ısıtan. Evin odalarından çıkıverip yanı başına sokulan. Ateşin çarkında bayramlar da söndü. Bir yaprak daha koptu takvimden. Yüzü kül olmuş saksılara döndü. “Kuşlar da olmasaydı.” dedi, karanlık çukurlara düşecektik Mevlüde. Gözlerini kapattı. Sarılmanın tüylü avuçlarına bıraktı yüzünü.

“Kuşlar gibi çarpıldık.” dedi, sessizce. Eli havada.

Kaldı.

ERTUĞRUL SABUNCU

~~~~~T~~~~~

1994 yılında Berlin’de doğdu. Burada lisans öğrenimini bitirdi ve halen Kamu Hukuku alanında yüksek lisans yapmaktadır. İlk şiirleri Köprü dergisinde yayımlandı. Baktığım Kadar isimli şiir kitabının yazarıdır.

Yer Elması

Betül Alpaslan

Güneşin vurduğu yüzler tuza bulandı. Buğulu gözlerin aksine gökyüzü berrak. Oğlum Doğan evin yakınındaki parkta sallanıyor. Bu havada içeride oturulmazdı. Biz de tabiatın ortasında toplandık. Bir feryat gözlerden akan yaşları hızlandırdı. Esen hafif rüzgâr kimseye ferahlık vermedi. Omuzlarda taşınan küçük bir tabut çukura indirildi ve üzeri açılmadan toprakla kapatıldı. Taze toprağın kokusu etrafa yayılırken uğultular ve dualar birbirine karıştı. Buruk yüreğine huzur arayanlar imamın Kur'an-ı Kerim tilavetine dikkat kesildi.

Arkadaşımı teselli için usulca yanına yaklaştım: “Ben her gün işe giderken bu kabristandan geçiyorum. Bundan böyle meleğine Fatiha okumadan geçmem. Çok yoruldu, evine git biraz dinlen.” dedim. Beni duymuyordu. Benden sonra teselliye gelenleri de.

Mezarlıktan sonra taziye evine gittim. Âdet üzere getirdiğim yemeği ısıtmak için ocağa koyup salondaki insanların arasına oturdum.

Yanımdakiler sohbete başladı:

“Yazık ne büyük acı.”

“Ben de çok üzüldüm, ağlamaktan gözlerim şişti.”

“Vah ki ne vah! Bir de götürmediler ya içim ona çok yandı. Kendi memleketin dururken hiç buraya cenaze gömülür mü? Fırsatını bulunca yüzüne de söyleyeceğim. Yakıştıramadım açıkçası!”

Ocakta yemek taştı. Doğan salıncaktan düştü.

“Sorma! İşte karışamıyorsun, kendi bilecekleri iş ama üzüldüm yani. Acısı olmasa söylersin de işte kadıncağızın hâli ortada. O yavrucuğu oraya bırakıp geldik ama içim hiç rahat değil.”

“Toprak topraktır hanımlar. Nereye gömülürsek gömülelim, varacağımız yer Allah'ın huzuru olacak.” dedim. Konuşmama devam edemeden telefonum çaldı, oğlum beni eve çağırıyordu.

Eve geldiğimde annem hasta yatağından doğruldu.

“Doğan iyi mi?” diye soramadan, oğlum yanıma koşup kucığıma oturdu.

“İyi o, korkmuş sadece, cenaze nasıldı?”

“Anne, o kadar kalabalıktı ki tanıdık tanımadık herkes oradaydı. Arkadaşımı görmeliydin! Kızcağız ağlamaktan yorgun düşmüş. Cenaze evi de kalabalıktı ama insanlar oraya dedikodu yapmak için toplanmış sanki. Niye buraya gömülüymüş, ayıpmış...”

“Milletin ağzı torba değil ki büzesin. Fena mı oldu, arkadaşın her istediğinde gider görür. Cuma günleri başında Kur'an okur. Kızım, bu arada sen bu sene cenaze fonunu yatırdın değil mi? Baban beni yanına bekliyor.”

Annem bugün de acımadı bana, yeterince ölümle meşgul olup üzülmemişim gibi yine konuyu kendine getirdi. Yabancı bir diyarı gezip görmüş, yanına erzakını hazırlayıp, bir limanda geminin gelmesini bekler gibiydi annem. Baş ucunda Kur'an ve elinde tesbihiyle... Konuyu değiştirmek için, “Yatırdım parayı endişe etmene gerek yok. Seni çok sevdiğin köyünden başka yere götürmem, merak etme.” dedim.

“O köy sadece benim mi?”

“Gidip kalmadığımız bir köy bizim mi?”, diye mevzuu uzattım.

“Tabii! Orada doğdum, orda yetiştim.”

“Doğru diyorsun ama ben orada doğmadım ki.”

“Seni doğuran nerede doğdu?”

Annemi daha fazla yormak istemedim. Bu sefer Doğan başladı:

“Köy mü? Mama, hani bu sene tatilde denize gidecektik? Köyde sıkılıyorum!”

“Anneannenin yanında öyle konuşma! O saksıyla da oynama, dökeceksin! Anneannen onu köyden getirdi, yer elması var içinde.”

“Ne var ya bıktım her tatilde oraya gitmekten!” diye huysuzluk etti Doğan.

“Öyle deme oğlum, orası bizim köyümüz!”

“Doğru değil mama. Ben orada doğmadım ki beni doğuran da orada doğmadı.”

“Ne çok biliyorsun sen. Sus da yat artık! Ben yarın işe gideceğim. Uğraştırma, hadi!”

Ertesi sabah işe gitmek üzere evden çıktım. Gece boyu yağmur yağdı, toprak kokusu çok ağır. Burumu parfüm kokan şalıma gömdüm. Kabristan. Küçük bir orman misali, ağaçlarla dolu. İçinde akan çeşmeler ve rengarenk çiçeklerle huzur kokan bir yer. Severim burayı. Bana bir dinginlik verir ama bugün buradan geçmek istemedim. Tam yolumu uzatacaktım ki verdiğim sözü hatırladım. Fatiha okumadan geçmeyecektim. Koşmak istedim, duamı edip, hemen çıkmak. Yine de yürüdüm, deli sanmasınlar beni. Yaklaştığımda arkadaşımı ve Lisa'yı gördüm.

Taze mezarın başındaydılar. Yanlarına gittim. Konu yine aynıydı.

Lisa bana: “Sen nereye gömüleceksin?” diye sordu.

“Memlekete, babamın yanına.” dedim.

“Sık sık gider misiniz memlekete?”

“Annem her sene gitmek ister, biz de onu yalnız bırakmayız.”

“Seviyorsunuz yani?”

“Eski tadı kalmadı ama yine de köyümüz. Çocuklar huysuzluk ediyor artık. Onlar da haklı. Herkes gibi deniz, kum, güneş istiyorlar. Köyde yaşlıları, mezarları ziyaret etmek onları çok cezbetmiyor. Horozdu, eşekti, koyundu bir yere kadar oy alıyor ama çare yok, bizi orada sene boyu bekleyenler var.”

“Aile birliğiniz ne güzel.”

“Bizde aile bağları önemlidir.”

“Peki senin çocuğun ölseydi nereye gömerdin?”

Doğan evde yer elmasını söktü, saksı yere düştü ve toprak etrafa dağıldı.

“İşe geç kalıyorum, gitmem lazım.” dedim ve çıkışa doğru koşmadım.

Kulaklığımı takıp gürültülü bir müzik açtım. Doğan'ın, “Doğru değil mama!” demesi kulağımda çınlamadı.

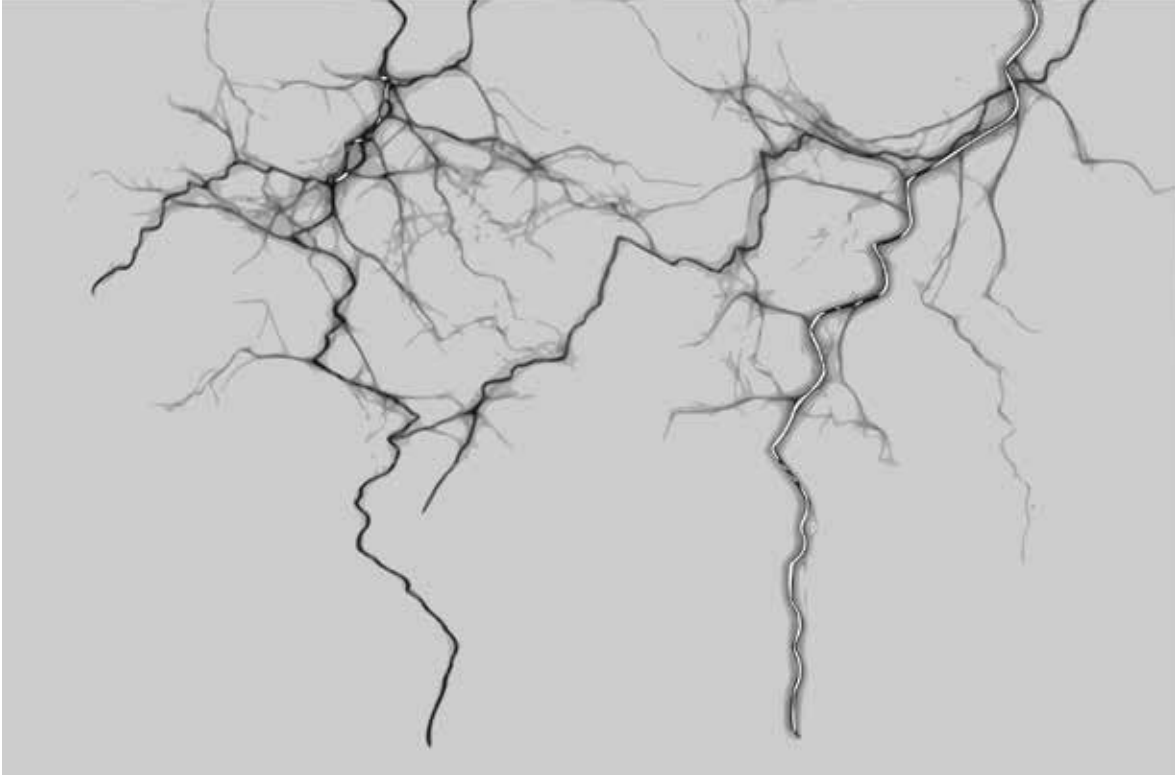

BETÜL ALPRASLAN

Viyana'da dünyaya geldi. Linz'de Ticaret Meslek Lisesini bitirdi. Johannes Kepler Üniversitesi'nde hukuk okuyor.

Sırtını Taşa Ver

Münire Eslem Bozkurt

Tren ezanı delip geçiyor. Günün son çağrısı şehre boylu boyunca uzanmış, beş duraktır açılıp kapanan kapılar ardında bize dokunmayı bekliyor. Tren hızlanıyor, o gitmiyor. Tren yol alıyor, o terk etmiyor. Aranan bir yankının sesi gibi taşıyor kapılar açıldıkça bulduğu her boşluğa. Sahi, tren ezana delikler mi açıyor?

Pencerenin içinde bir pencere daha beliriyor. Gece, pencereye bir pencere açıyor. Kara bir delikteki bir başka kara deliği izliyoruz bir şeyler umarak ezanı bile delip geçen bu demirden borunun içinden. Ne umuyoruz? “Sevgili yolcularımız, trende yüksek sesle konuşmadığınız için teşekkür ederiz. Dear passengers, thank you for...” Keşke peşinen teşekkür etmeseydiniz. Yazık oldu.

Düşüncesizce aydınlatılmış bir ara sokağa taşan çayhane taburelerini andırıyor trenin içine rastgele serpilmiş dertli yolcuları taşıyan bu eskimiş koltuk-

lar. Ve yükseliyoruz, şehir beliriyor ışıklarıyla altımızda. Tren ışıklarını kısıyor, yan taburedeki yolcular gibi o da şehre gösterdiği özeni ezana göstermiyor. Buna yapmaz dediklerimiz de dahil. Şaşırmadıklarımız acıtamaz bizi. Neye dayanamıyoruz diye sormak istiyorum. Kendi çıkardığımız yangına mı? Yankısına mı yoksa?

Ve alçalıyoruz. Tren tekrar açıyor o iğrenç beyaz ışıklarını. Hastaneleri hiç sevmiyorum.

***

Bu telaş niye? Seni sedyeye atmalarıyla yarı açık göz kapaklarını geçip doğrudan beynine sirayet eden o iğrenç beyaz ışıklandırılmalı binaya girmeniz bir oldu. Biri yüzüne yuvarlak bir şey bastırarak burnunun dibinde kocaman bir balonu pompalayıp duruyor. Diğeri elini kolunu inceliyor, sağlam bir damar yolu lazım tabii. Galiba bir iki kişi de kan

kaybetmemen için baskı uyguluyor, tam olarak kestiremiyorsun. Senden bahsediyor gibiler. “Hasta” deyip duruyorlar. Anlamıyorsun, kaza bu. Bir trenin yanlış zamanda yanlış yerde olması insanı hasta mı ediyor? Sağken yüzüne bakmayan insanlar toplanıyor koridorlarda. Bu sahte telaş niye? Kimi neye inandırmaya çalışıyorlar, kim neyi savunuyor? Sen değilsin onları buraya toplayan, ölümün yapıyor bunu. Yani kendi bozuk vicdanları. Telefonlar da düşmüyor ellerinden. Giderken bile sinirlendiriyorlar seni. Bu neyin ispat çabası? Delil toplama, şahit ol. Toplarken dağılıyorsun. Haberin yok. Toplarken dağılıyorsun! Umurunda değil.

Tekrar soruyorsun, bu tuhaf telaş niye? Sen yaşıyordun ve yine sen ölüyorsun, başkalarına ne oluyor? Her şeyi gördüğünü bilselerdi böyle olmazdı. Mukayyet olurlardı kendilerine. Bir ölüm, ölenin değil yakınlarının başına geliyormuş. Ölen değil kalan ölüyormuş.

Etrafında gittikçe büyüyen telaş odadaki en kayıtsız, en sessiz ve açık ara en cansız kişi olan seni bile içine çekmeyi başarıyor, taşıkardiye giriyorsun. Kalbin daha fazla dayanamıyor bu olanlara. Haklı. “Mavi kod! Mavi kod!” Odadaki kargaşa ve telaş yerini sesli bir sükûnete bırakıyor. Bağırın bağırıyor. Susan susuyor. Hepsinin sebebi belli. Kontrollü bir ses sükûnetle dolanıyor gergin ipler üzerinde. Ne güzel bir an bu... Ne kadar ferah, geniş, sessiz. Kalp atışlarının eksikliği mi hafifletiyor bedenini, nefes almaya ihtiyaç duymamak mı? Göğüs kafesinin sağ kısmına ve sol koltuk altına yapıştırdıkları bantlarla kalbine elektroşok uyguluyorlar. Kısa bir titremeyle sarsılıyor bedenini. Öyle filmlerdeki gibi yarım metre havaya sıçrayıp tekrar sedyeye düşmüyorsun. Abartmıyorsun. Abartmamaya o kadar alışmışsın ki ölmek bile normal geliyor. Verilen akımın kalbindeki elektrik sinyallerini etkileyerek normal kalp ritmini geri döndüreceğini umuyorlar. Seni sıfırlamaya çalışıyorlar yani. Eski, kasalı bilgisayarlar takıldığında açıp kapama düğmesine uzunca bir süre basmak gibi düşünebilirsin bu eylemi. Yahut bozulunca kapatıp açılarak tamir edilmeye çalışılan her türlü elektronik alet gibi. “Hazır! Şok!” Olmadı. Tekrar deneyecekler.

Aslında bakarsan ölüm pek de yabancı olmamalı şu koridorlarda ellerinde telefon olmadan üzülemeyenlere de sana da. Ama sen ölmeden önce ölmeyi çok yanlış anlamışsın. Kendini yine kendi ellerinle yok ediyorsun. Sana dayatılan bir intiharın gönül-

lüstüsün. Ne kalbinin durmasına ihtiyacın var ne de nefesinin kesilmesine. Bir yandan doldurup diğer yandan deliyorsun heybeni. Doldurmayı bırakmadığına şükredemiyorsun bile. Deldikçe özgürleştiğini zannediyorsun. Kendine hür iradenle açtığın deliklerden nefes aldığını zannederek zehirleniyorsun. Nefes alıyormuş gibi yok oluyorsun. Özgürleşirken kayboluyorsun. Yapay hürriyetini esas hüviyetine tercih ediyorsun. Ticarete takas helaldi, evet ama sen kendini takas ediyorsun. Sahi neye? Peki neden? Çünkü sen özgürsün. İstersen kendini de kaybedebilirsin. Yeter ki iste. Özgürsün sen, kim ne diyebilir ki?

“Bir daha. Hazır! Şok!” Maalesef.

Özgürsün sen. Kişiliğini de kendi ellerinle verirsın iki kavşak önce seni sollamalarına yine kendi hür iradenle izin verdiğin, az önünde ilerliyormuş gibi gözükmeği çok iyi başaran herkese: “Buyurun bu kimliğim, bu kredi kartım, hatta bu da sağlığım. Dilediğiniz gibi öldürebilirsiniz beni. Önce hislerimden başlayarak algı ve duyumlarım da beton dökülebilirsin. Yeter ki ilerleyelim. Gökler kolay delinmiyor, çimentoda bizim de suyumuz olsun.”

Özgür olduğun için – özgürlük dışında – tüm değer yargılarını da hiçe sayabilirsin. Zihnini de heyben gibi delerek açmalısın çünkü. Senin için artık her şey özgürlüğün ve getirisi olan modaların ardından gelir. Birinci vazifen budur; açık görüşlülük altında toparlanıp pazarlanan tüm sloganlara hizmet etmek. Bu hizmet sırasında da senin olmayan her şeye göz dikmek. Hayalleri algılarla susturmak: En temiz, en delilsiz cinayettir bu. İstisnasız her seferinde intihar süsü verilen, en kişiliksiz cinayet.

“Bir daha. Hazır! Şok!” Yanıt yok. “Kalp masajına başlıyorum.”

Ama biz özgürüz değil mi?

İstersek ölebiliriz de.

Özgürlük bunu gerektirir.

Zaten ölüyoruz demiyorum da.

Kendi intiharımızın özgürlüğü için savaşıyoruz.

Haydi ölmeye!

Bizden hiçbir şey kalmasın geriye...

“Nabız yok...”

“Kalp masajına devam ediyorum!”

Biz kimiz diyebilirsin şimdi. Kime yönelttiğini bilmediğin sorular asarsın sana ait olmayan seyyar duvarlara. Ağzına ekşi bir tat gelir. Savrulmanın getirdiği mide bulantısının ağızda bıraktığı ekşi bir tat. Ellerinde bir kuruluk. Eller ne der bilmeyen elsizler kuruluğu. Tenin çatlamıştır, belli belirsiz sızıntılar hâlinde kan kaybedersin. Monitörde görülen kan kaybını yanlış yaralara yorar etrafında yürüyen beyaz önlükler. Kendi kendine düğümlenen inatçı organlar gibi üzerine yapışan yüzeysellikler tutar seni. Kurtulmak için çırpılmazsın. Ne dağılmak siner içine ne de toparlanabilirsin. Yavaşça süzülmeyi beklersin en havadar şeritlerinden. Gittikçe silikleşirsin, bakışlar delip geçer seni. Saydamlığın kaçışın olur ve görünmez olmaya alışırın. Bunun en büyük özgürlük olduğunu anladığında yok olmak isteyebilirsin. İstesene de olamazsın. Yoksun ki varlığının getirdiği isteklerle uğraşsın. Uyansan da yoksun. Yokluğunla boğuşursun.

“Kalp masajına ara veriyorum... Hazır! Şok!”

Seni belli aralıklarla sarsan elektroşoklar ve bedeninin çeşitli yerlerindeki sinirler vasıtasıyla önce beynine oradan da zihnine ulaşan sinyaller olmasa varlığından şüphe etmemen için tek bir sebebin dahi kalmaz. Olmamanın rahatlığı ve yine olmamanın sancısını çekersin. Kocaman bir yanılgının içinde kaybolmuş olmanın – seni uyandırmayı hedefleyen – sancısını. Uyanıp olmadığının farkına varmak tek çözüm. Varmak mı tek çözüm?

Uyanmak için bir ses arar ve duyarsın.

El ve ayaklarında aynı anda başlayan bir çekim hissedersin. Parmak uçlarına doğru uzayan bir çekim. Parmaklarını avuçlarının içine saklayarak çekimi durdurmaya çalışırsın. Dışarıdakiler ellerini hareket ettirdiğin için rahatlarlar. Sen sevinip sevinmemekte kararsızsındır. Daha değil diyen bir fısıltı döner parmak uçlarından bileklerine, oradan da gövdeneye. Gövdende gezinen sese kulak verirsın:

Sen tutmayı bilirsin tutulmayı değil. Yoluna bak. Havadasın, tabure bitti. Kaldır başını, başın dik olsun, göğe bak. Başkaldırmadan bak göğe. Ve yere bak, başkaldırarak bak yere. Sen tutmayı bilirsin, tutulmak sana göre değil. Kavramayı bilirsin sen, anlaşılmasan da olur. Sen seni kavrayana bak. Onu anla ve bir tek bunun için çabala. Bugünü hem unut hem unutma. Hem sev hem sevmek. Hem bul hem arama. Üşüyerek yanmayı ve üşüyüp yandığını hatırla ama sebebini hatırlama. O dağıtmakla dos-

doğru edendir, seni dosdoğru eden de senden gitmeyendir. Kalıcı olanda kal, geçici olandan geç. Savunma. Dalgalar geldikleri yerde durmaz unutma. Dağıtacak zannettiğin dalga kumlu zemini düzeltir de gider, abartma. *Sırtını taşla vermek* kolay, sese aldanıp konuşma.

***

Tren tekrar açıyor ışıklarını. İğrenç beyaz ışıklar hastaneleri hiç sevmediğimi hatırlatıyor. Işık durmadan büyümeye devam ediyor. An diye tarif edemeyeceğim kadar kısa bir zaman diliminde trenin ve görüş alanımın tamamını dolduruyor ışık. Onu takip eden muhteşem bir çarpışma. Gürültünün içinde dağılan ezan sesleri. Ve yutulduk. Belki de boğulduk. Ses mi yuttu bizi, ışık mı boğdu? Bilmiyorum. Ama yok olduk.

Ben zaten ölmemiş miydim?

“Son bir kez daha. Hazır! Şok!”

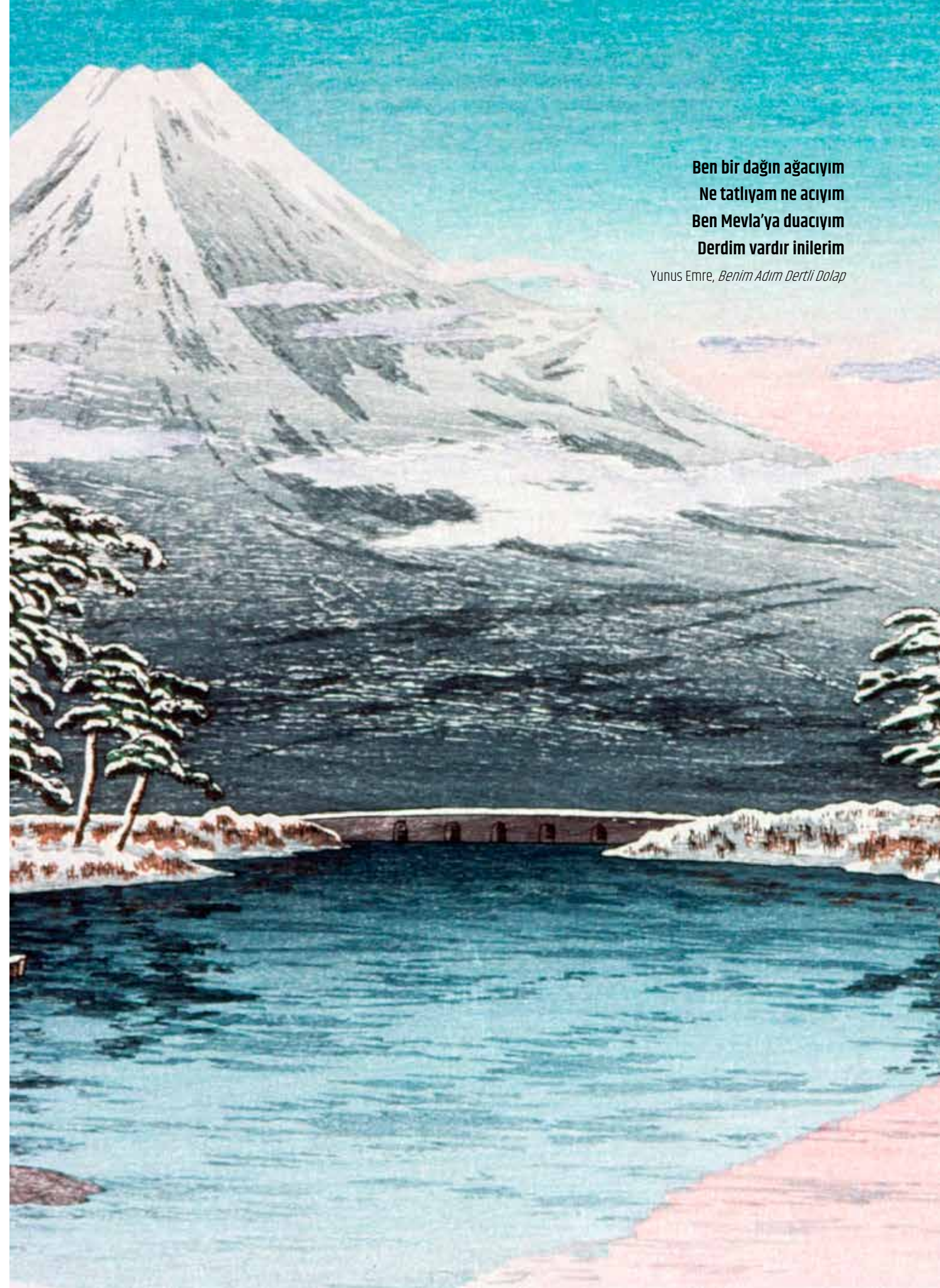
MÜRE
ESLEM BOZKURT

T

1996'da Almanya'nın Sindelfingen şehrinde doğdu. Eğitimine 2016 yılından bu yana Würzburg Üniversitesi Tıp Fakültesinde devam ediyor. Anatomi Fakültesinde asistanlık yaptı ve Anatomi dersleri veriyor. 2020 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında öykü kategorisinde ikincilik ödülü kazandı. 2021 yılında aynı yarışmada kitap desteği kategorisinde ödül aldı.

Ben bir dağın ağacıyım
Ne tatlıyam ne acıyım
Ben Mevla'ya duacıyım
Derdim vardır inilerim

Yunus Emre, *Benim Adım Dertli Dolap*

Takvim Yaprakları

Mihriban Harbi

Yine balkonun kapısını açtı, terliklerini giydi ve her gün yaptığı gibi güllerinin yanına gitti. Belki de güne başlamak için tek sebebiydi güller. Bütün kış onların açmasını beklemişti. Şimdi yanlarına gitmese, onlarla konuşmasa, onlara ihtiyacı olanı vermese boşuna mı beklemiş olacaktı?

Misafirler gelip gider, altın günleri yapılı, fiskos masası hiç boş durmazdı. Dünyevi meşgale işte. Bütün bunlar ona anlamsız geldiğinden her zamanki gibi köşesine çekilip güllerini düşünmeye başlardı. Çay bardakları boşalınca, kaşıklar bardağa vurulur ona alttan alttan çay doldurması gerektiğini hatırlatırdı. Bu tıpkı bir rüyanın en güzel, en heyecanlı noktasına gelince saatin çalması gibiydi. İsyansız ve sessizce kalkar, çay bardaklarına tavşan kanı çayı doldurup tekrar yerine, kitaplığının önündeki sedire otururdu. Belki de burası “*Dünyada kendini en çok nerede huzurlu hissediyorsun?*” sorusuna vereceği cevabıydı.

O sabah yine güllerinin yanına gidip onları uzun uzun seyretmiş, kokularını içine çekmişti. Günlük muhtaç olduğu besin ihtiyacını sanki o güller karşılıyordu. Nazardan biraz çekiniyordu. Misafirliğe

gelenlerin güllerini görmesinden, onlara “Ne güzel açmışlar!” demelerinden hiç hoşlanmazdı. Onları sadece kendine saklamak isterdi çünkü içlerinde taşıdıkları fitnenin güllerini solduracağını düşünürdü. Belki de bu yüzden onlar gelince bir bekçi gibi hep balkon kapısının önünde otururdu. Bir istiridye için incisi ne ise onun için de gülleri onu ifade ediyordu. Tüm ruh hali balkonda açan bu narin canlılara bağlıydı. Bu bağlılığın, belki de bağımlılığın kaynağı meçhuldü. Kaç kez buna bir cevap aradıysa da bulamadı. Buna gerek olduğunu da düşünmüyordu. *Neden insanlar hep her şeye bir neden bulmak zorunda hissederler? Bazı şeyler sebepsiz olamaz mı? Yoksa bu meçhuliyet insanoğlunu tatmin etmiyor mu? Peki ya bilgi? Bildiğimizi düşündüğümüz her şeyi biliyor muyuz gerçekten? Yoksa birilerinin fikrini mi benimsiyoruz sadece?* Kafasında yine birikmişti sorular. *Bilsek arayış içinde olur muyuz?* - Yine bir soru. Bazen zapt edemiyordu bu durumu. Durmadan sorular, sorular... En azından onu yaşadığı mevcut dünyadan uzaklaştırıyorlardı, kötü mü? Çok konuşmadığı için iki dudağı arasından çıkan kelimeleri saymaya bir elin parmakları yeterdi. Bazen durduk yere, “Ben bu dünyaya ait değilim.” diyordu. Dışarıdan bakınca durduk yere gibi gözü-

kebilirdi ama o kafasında kendi kendiyile bir diyalog halinde olduğundan bu cümle tam da yerindeydi. Evet, o bu dünyaya ait değildi. Bu insanlara, bu telaşa, bu suniliğe ait değildi. *O mu bu dünya için yaratılmamıştı yoksa etrafındakiler mi bu dünyayı kavramamıştı?* Buğulu bir hava kaplamıştı yine ruhunu. Aslında bu ruh hali olmasa eksik bile kalırdı. Et ile kemik gibi bu durgunluk ona yakışıyordu. Bu minvalde yaşamayı tercih etmişti belli ki ya da hayat şartları mı onu buna mahkûm etmişti? Konuşmuyordu ki bilinsin. Sormuyorlardı ki konuşsun. İçli dışlı olduğu tek canlılar balkonda açan gülleriydi. Gel gör ki onlar bile hayatına öylesine girmemişti. Dert ortağını kendisi toprağa ekmiş, besleyip büyüttü. Şimdi de onları her canlıdan daha çok seviyordu. Etrafını saran insan kalabalığı onu buna mahkûm etmişti.

Bu sabah kalktığında kokusundan anlamıştı güllerin; bir farklılık, bir tuhaflık vardı. Yok hayır, kokusunda değil, güllerin yaprakları büzülmüştü. Evet, yapraklarından anlamıştı. Yapraklar banyodan çıkmış parmaklar gibi buruşmuştu. “*Acaba eve gelen misafirlerden biri yine çok mu imrendi güllerime?*” diye düşünürken, epeydir evlerine o değerli gün misafirlerinin teşrif etmediği aklına geldi. O halde bu durumun sebebi korktuğu kem gözler değildi. O düşünürken güller teker teker, tane tane yapraklarını dökmeye başlamıştı bile. Ne de zarifti dökülmeleri. Buna karşı hiçbir şey yapamıyordu güllerin arkadaşısı. Elinden hiçbir şey gelmiyordu. İzliyordu öylece.

“Bazı illerdeki hava durumuyla, gecenin en düşük ve yarın günün en yüksek sıcaklığı şöyle olacak: Çanakkale 9 °C – 15 °C; Tekirdağ 8 °C – 15 °C; Kırklareli 8 °C – 17 °C; Sakarya 10 °C 17 °C; Yalova 9 °C - 18 °C .” *Ne bu soğuk? Küresel ısınma yaz ortasında bu düşük dereceleri gösterecek kadar ilerlemiş miydi?* diye kendi kendine sorduğu an gözü beyaz duvarda asılı duran, yaprakları kısmen yere düşmüş takvime takıldı. Yaz ortası değildi, ekim ayıydı. Resmen başlamıştı sonbahar. O anlamamıştı ama gülleri anlamıştı mevsimin değiştiğini. Zarafet içinde, isyana başvurmadan usul usul dünyanın düzenine ayak uydurmuşlardı.

MİHRİBAN HARBİ

T

2000 yılında Ludwigsburg’da doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı. Stuttgart Üniversitesi’nde Lise Öğretmenliği okuyor.

Pencere

Zeynep Zuhall Kılınç

*Sular hep aktı geçti
Kurudu vakti geçti
Nice han, nice sultan
Tahtı bıraktı geçti
Dünya bir penceredir
Her gelen baktı geçti¹*

Gözlerimi kapatıp, “Keşke hiç ameliyat olmasaydım.” dedim. Sanki bu cümle tekrarlandıkça, olan olmamışa dönecekmiş gibi birkaç defa daha söyledim.

Gözlerimi açıp başımı kaldırdım. Yattığım yerden kalkmak çok zordu. Yer çekimi dünyadaki her yerden daha kuvvetliymiş gibiydi bu yatakta. Salonun ortasında, sigortadan gelen bir hastane yatağı, baş kısmında tutunup kalkabilmek için yüzüme doğru sarkan kauçuktan bir tutamak ve bu kadar konforun içinde yattığı yerden doğrulmaya çalışan ben...

“Zamanı geri döndüremezsin.” dedi annem. “Niye şikâyet ediyorsun ki, önünde sonunda bu ameliyatı olmak zorundaydın. Hem bak, dışarısı buz gibi soğuk, yağmur da yağıyor. Önümüzdeki hafta kar bekleniyor, kışın ameliyat olmakla çok iyi ettin.” dedi.

Teselli cümlelerinin birbiri ardınca dizilişi sihirli bir değnek gibidir. Hele bir de inanılarak söylendiler

mi efsunlanır insan. Annemin kışla ilgili tesellisi bir süre beni idare etti.

İki günlük bir iyileşme süreci, beklenmedik bir komplikasyonla iki ay yatağa bağımlı hale getirdi beni. Hayal meyal hatırlıyorum, narkozun etkisi azalınca, gözlerimin puslu bakışlarında doktorun silüeti belirmişti ve söylediklerini uzaktan duymaya çalışmışım. Sanki doktor başka bir âlemden bana sesleniyordu. Uzaklardan bana, “Beklenmedik bir durumla karşılaştık. Bu sebeple iyileşme süreci biraz daha uzayacak maalesef. Sekiz hafta yürüyemeyeceksiniz...” diyordu. Bunu söylerken sesi giderek boğuklaşıyordu.

Evde pencerenin önüne koydular yatağımı. Perdelerin açılmasıyla sanki hayatımın bir sayfası da kenarı itildi. Yeni bir sayfa vardı önümde artık ama bir önceki sayfa kenardaydı. Yani dünle bugün, birbiri ardınca değil, yan yana duruyorlardı. Hangi ânda

yaşamak istersen oraya yönelebilirdin. Geçmişteki benle gelecek arasında gidip geliyordum.

Yatağa mahkûm olup birilerine muhtaç olmak insanın gururuna dokunuyordu. Çilehanede kırk gün çile çeken dervişler gibiydim.

Uyudum. Bir gün iki gün derken, artık doğru düzgün uykum da gelmez oldu. Yorulmadığım için beynim uyuma hakkım olmadığına karar vermişti demek ki. Bu yüzden gecelerin ne kadar uzun olabileceğini gördüm ve uzun gecelerin varlığına inandım.

Kış uzadıkça uzuyordu. O uzadıkça dizimdeki ağrıların süresi de uzuyordu. Sanki bir olup hayata öyle devam ediyorduk. Şubatın soğuğu, martın soğukla sıcak arası gergitleri, beni mevsimlere mahkûm etmişti böylece.

Kırk günü geçen bir çilem vardı. Karanlık bir mağaradan kırk birinci gün çıkan bir derviştim artık. İstemediğim şeylere maruz kalıp sabır otunu dişlerimin arasında bütün acılığına rağmen çiğniyordum. Bundan sonra ne gelse giderdi gönül hanemden. Geçip giderdi her şey...

Tutunduğum sağlam dallar bir bir çatırdıyor, çatırdadıkça kalbim inciniyordu. Her şeyin bir vakti vardı; çocukluğun, gençliğin ve ihtiyarlığın.

Pencereden yağın ilk kar tanesine şahit oldum sonra. Yılın ilk karını görmek bana nasipmiş demek ki diye geçirdim içimden, keşke dışarı çıkıp karda biraz yürüyebilseydim.

O sırada annem, sanki içimi okumuşçasına “Haydi!” dedi, “Gidiyoruz!”

“Nereye?” dedim. “Bu soğukta ve bu haldeyken nereye gidebilirim?”

Tekerlekli sandalyemi hazırlamış ve battaniyeleri istiflemiş, “Üşümezsin, seni sıkı sıkı saracağım.” dedi.

Yüzümdeki rahatlama kocaman bir tebessüme dönüşmüş olacak ki, “Sen hep gül, olur mu?” diyerek yattığım yerden kalkmama yardım etti. “Olur anne.” dedim ve gülümsemeye devam ettim.

Dışarı çıktığımızda kar nazlı nazlı yağıyordu. Yerde beyaz ve ince bir örtü oluşmuştu bile. Tekerlekli sandalyeye oturduktan sonra annem beni iyice sardı. Üşüyordum ama bunu ona söylemeye çekiniyordum. Üşüsem de bu an beni ısıtıyordu. Annemin eli omuzumda olunca...

O üzülmesin diye titreyen çenemi sıkıca kapadım. Gülmeye devam ettim. Her şey bir yana, annemle bu anımız bir yanaydı.

Bembeyaz yeryüzünde bir tek ikimiz vardık sanki. Kar yağdıkça varlığımız da aklanıyordu. Çilehaneden çıkmıştık ikimiz de. Terden sırlıslık olmuş, bütün günahlardan tevbe etmiş ve çilenin her türlü-sünü görmüş gibiydik.

Sandalyenin tekerleklerinin karda çıkardığı seslerin bana bu kadar huzur vereceğini hiç tahmin etmedim. Kendimi bu sese bıraktım.

Mahallede dolaşıyorduk. Annem sandalyeyi itiyor, bir yandan da elini omuzumdan çekmiyordu.

Eve döndüğümüzde kapının önüne kar iyice biriktiği için tekerlekli sandalyem ilerlemekte zorlandı. Annem ayağa kalkmama yardım edip iki elime koltuk değneklerini sıkıştırdıktan sonra, “Haydi şimdi yavaş yavaş yürü.” dedi.

Şaşkın ama mutluydum. Nasıl yapacağımı bilmiyordum.

“Seni tutuyorum.” dedi.

Sağ ayağımı kaldırıp bütün ağırlığımı sol ayağıma verdiğimde dizimde bir acı hissettim. Ama aldırmadım çünkü sonunda yürüyebilecektim.

Bir iki yalpalamadan sonra koltuk değnekleri en sıkı dostlarımmış gibi onlara sarıldım.

ZEYNEP ZUHAL KILINÇ

~~~~~T~~~~~

1991’de Belçika’nın Genk şehrinde doğdu. İlkokul ve liseyi burada tamamladı. 2017 yılında İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 2019 yılında Belçika’da Diyanet İşleri Brüksel’e bağlı yurtdışı görevlisi olarak göreve başladı. 2020 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında kitap desteği kategorisinde ödül aldı. Mavi Defter isimli kitabın yazarıdır.

¹ Yunus Emre

Harflerin Son Kararı

Ecem Tuba Hızarcı

Nefesi kesilmemiş, yaşam tanımayan bir ad dolaşıyordu evrende; bir baba ise toprağa değmemiş bir isim arıyordu gökyüzünde. Bu denli büyük bir diyarda sahibi olmayan bir isim olmalıydı mutlaka. Arıyordu, çocuğunu koruyacak bir ad, çocuğu çağrıldığında korkusuz adımlar atabileceği bir dünya.

Yok muydu bir isim? Kimseye verilmeyen bir isim.

Asırlarca aranan, harfleriyle korunak sağlayan bir isim, babanın bu evrende tek dileği idi. Küçük bir varlık yakında dünyada ilk nefesini alacaktı. O nefes tükenmesine izin veremezdi. Neredeydi verilmeyen tüm bu adlar?

Yorgundu ama yürümeye devam etmeliydi, bir görevi vardı. Üç mevsimdir arıyordu, harflerin sayısı önemsizdi, yeter ki yan yana durdurdıklarında bir koruma kalkanı oluştursunlar. Kılıç kadar keskin, haykırdığında tüm kötülükleri uzaklara itecek bir harf uyumu. Neredeydi bu? Elinde bir harita vardı, sırt çantasındaysa karanlığa mahkûm olmuş isimlerin listesi. Haritanın her köşesini karalamasına az kalmıştı, dünyada ilerledikçe veremeyeceği kimlik-

leri buluyordu. Vermesi gereken isim bir türlü karşısına çıkmıyordu. İlk başlarda bir duygu adı vermek istemişti doğacak çocuğuna ancak o isimler de çoktan toprağa karışmıştı.

Vakit ilerledikçe rüzgâr: “*Ya bulamazsan?*” sorusunu kulaklarına fısıldıyor, adamın etrafında korku kasırgası dönüyordu.

Oyuncak bir tekneye bastı adam, üzerinde kırmızı lekeler vardı. Babanın ayağı hiç sızlamadı ancak kalbinde acı bir çizgi oluştu. Kaç küçük beden dalgalarla kıyıya vurmuştu? Daha iki saatliğine bile dünyanın kokusunu alamamış canlar, üzerlerine çöken karanlık gri, tozlu gökyüzü ve o korkunç seslerden kaçamadan yıkılan çocuklar. Canavarların acımadığı o isimlerden başka ad yok muydu bu dünyada? Babanın bir isme ihtiyacı vardı, birkaç gün sonra gözlerini açacak bebeğe bir isim. Acı ve dehşeti tanımayan bir isim. Etrafında dönen uçurtmalar teker teker gökyüzünden yere çakılıyor, dünyanın renkleri soluyordu.

Masumlar nehrinde küçücük kefenler boğuluyor, babanın adımları hızlanıyordu. Bir isim bulamazsa

bu nehirde sevdiğinin kanı akacaktı. Hüzün yollarında çatlaklar oluşturmuştu, rüzgâr bile umutsuzluğun kokusunu taşıyordu. Kimse hâlâ bulamamıştı hazinelerde saklanan sahipsiz isimleri. Kaç anne, kaç baba yürümüşü buralarda ondan önce hiç bilmiyordu. Adlardan korkanlar çocuklarına bazen isim vermiyormuş ama nafîle, isimsizlerin yolunu da kötülük kesiyordu. Harfler korurdu, uyumlu harfleri taşıyan bir ad olduğu sürece ruhu korunurdu. Daha önce kimse ona insanlar yerine uyumsuz harflerden korkmayı öğretmemişti. Kendi ismini taşıyan onlarca insandan kaçtı karanlıktan kurtulmuştu? Kimi elleriyle kötülüğü kavrar kimi korkuyla göz göze gelirdi.

Baba anladı. Yoktu *hiçbir* isim. Yağmur binlerce küçük mezarın üzerine tereddütle yağıyordu. Baba gözlerini daha fazla açık tutamadı; mezarların üzerinde kazılan isimleri görünce bir dehşet kapanına düştü, tüm umutlu arayışları bir tabutla gömüldü.

Sarmaşıklar topraktakileri sarmaya devam ederken, harfler tenine saplanıyordu. Adam onları tek tek vücudundan çıkardı. Neydi bu acı? Adam yalvardı, sadece bir isim istiyordu ama artık harfler bile bir araya gelmek istemiyordu.

Anne yaşlı gözlerle avucunda tuttuğu cam küresinin içindeki ağlayan adama baktı. Dehşete kapılan ve umudunu kaybeden babanın yolculuğu sona ermişti. O an küreyi kırmak istedi anne, neredeyse kendi umudu da sönecekti. Kendi yolculuğu henüz bitmemişti, daha birkaç ayı vardı. Küreye kar yağmadan bir isim bulmalıydı. Eğer yoksa bu evrende bir tek isim, harfleri hiç olmadığı gibi birbirlerine dikerdi. Sesli ve sessiz harfleri özenle seçmeliydi, bir adın ezgisi ruhun ikizi olurdu. Kendi ismine benzememeliydi, çocuğu kederden uzak durmalıydı. Güneşten korkmayan kötülük bu yeni isimden kaçacaktı. Evet, evet anne bunu başaracaktı. Küreyi bırakmadan dışarıya çıktı, insanlar ona üzüntü ve alayla bakıyor, eşiyle imkânsız bir yola çıktıklarına inanıyordu. Oysa küre çatlamadığı sürece her şey mümkündü.

Kadın sokakta karşılaştığı insanların isimlerini soru ve melodileri hoşuna giden isimleri bir eliyle not aldı. Diğer eliyle de küreyi sıkıca tutarak karnına bastırıyordu. Uzun bir ad bulursa çocuğunu daha iyi koruyabilirdi, bunu ispatlayacak kimse yoktu ama anne buna inanmak istedi. Karnındaki çocuğun tam

da kürenin olduğu yere tekme attığını hissedince ürperdi. Çocuğun bulunduğu yere kendi elleriyle dokunmak şimdiden koruyamadığı bebeğe haksızlık olurdu, geceyi hissetmiş hiçbir el dokunamazdı bu masuma.

Eşi dizlerinin üzerine çökmüş, kürenin içinden hüznü dolu bakışlarıyla kadını izliyordu. Anne öfkeleni, *daha umut vardı*. Bir ağacın dibine oturdu ve yeni harfleri yan yana koydu. Saatlerce denedi, her seferinde okunmayan veya var olan isimlerle karşı karşıya geldi. Koruyucu bir uyum bulmak bu kadar zor olmamalıydı, bir masumu korumak bu denli imkânsızlıkta boğulmalarına sebep olmamalıydı.

Anne küreyi sallayıp eşinden yardım istedi. Baba hiçbir tepki vermedi çünkü o gömülen tüm isimleri görmüştü ve başka seçenekleri olmadığını biliyordu. Artık acıya mahkûm isimlerden birini seçmeyi göze almalıydılar. Mezar taşlarına kazılı isimlerden kaçış yoktu. Annenin kalp atışları hızlandı, harfler artık yerlerinden kımıldamıyordu. Öfkeyle küreyi çalkaladı, binlerce kırık harf babanın üzerine yağmaya başladı.

Küre çatladı, kar yağdı, annenin düzenlediği adın müziği sessizliği seçti. Harfler son kararını vermişti, yeni bir ad veremeyeceklerdi. Evrende güvenli hiçbir isim yoktu.

ECEM TUBA HIZARCI

~~~~~T~~~~~

1998’de Mont-Saint-Martin’de (Fransa) doğdu. İlk ve orta öğrenimini Longwy şehrinde, Notre-Dame des Récollets okulunda tamamladı. Lorraine Üniversitesi’nde Psikoloji eğitimi almaktadır. 2020 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında kitap desteği kategorisinde ödül almıştır. Arafta Uçan Kelebekler kitabının yazarıdır.

Anakalypsos'un Dev Baba'sı

M. Furkan Uzun

İkeyi dış dünyadan ayıran bir duvar vardı. Yüzlerce yıllık geçmişi olduğu için herkes onun varlığına alışmıştı. Öyle ki bu duvar dünyanın sonu gibi algılanır, ötesi hiç kimse tarafından tahayyül edilmezdi.

Sonra falanca yüzyılın başında bir yıldız kayıp yeryüzüne 'merak' adlı bir duygu bahsetti. Seher vaktinde sapanıyla kuş avına çıkan Anakalypsos, yıldızların bıraktığı o duyguyu keşfeden tek çocuk olmuştu. İliklerine kadar işleyen değişik bir histi bu. Artık keşifler yapıyordu. Yakaladığı bildircinleri eve götürüp yemekle kalmıyor, kanatlarını da inceliyordu. Güneşin ısınıp merak ediyor, onu zihninde ufak bir ateş topu haline getirip avucunun içine alıyordu. Elinin yandığını fark edince topu tekrar gökyüzüne fırlatıyor, insanogluna muhtaç olduğu aydınlığı iade ediyordu.

Evdekileri merakıyla iyice bunaltmıştı artık.

- Anne? dedi bir gün. Bir şey soracağım da...

- Yine mi oğlum? Hadi, sor bakalım.

- Sen bazen bize kızıp, dövmeye kalkıyorsun ya hani...

- Evet?

- Ama biz senden daha hızlı olduğumuz için yetişemeyip aramızdan terlik fırlatıyorsun...

Anne gözlerini devirerek,

- Fırlatıyorum oğlum, ee? diye cevap verdi.

- O terliği her defasında ıskalamadan nasıl isabet ettiriyorsun, gerçekten çok merak ediyorum.

Sorusuna ciddi bir cevap bekleyen çocuk, annesinin kıkırdamasıyla karşı karşıya kaldı.

- Anneler öyledir yavrum. Tuttururlar. Hadi şimdi akıllı çocuk ol da git oyna biraz. Terliğimin tadına bakmak istemezsin değil mi? diye cevap verdi.

Sonra başka bir gün babasıyla konuşurken,

- Baba? diye sordu. Sen bana kızdığında neden halının desenlerini inceliyorum?

- Çünkü babalar kızarken çocuklar yere bakar, diye cevap verdi.

- Neden yere bakarlar? Dışarıya baksalar ya...

Baba ya sabır çekerek,

- Yere bakmak suçluluk duygusundandır da ondan oğlum dedi.

- Suç ne ki?

- Yüz kızartıcı şeyler yapmak.

- Ama ben eve geç gelince yüzüm kızarmıyor.

- Of Anakalypsos, kızdırıyorsun beni ama!

- Baba yüzün kızardı, sen şimdi suç mu işlemiş oldun?

Duydukları karşısında öfkelenen adam,

- Eşek sıpası! Yürü git odana! diyerek kaçıyordu soralardan.

***

Anakalypsos o gün anne babasından istediği cevapları alamayacağından emin olmuştu çünkü sorulardan mütemadiyen kaçıyorlardı ama 'merak' duygusu onu kendine esir etmişti bir kere. Dur durak bilmeden kendine soru icat ediyor, çocuk aklıyla bulabildiği cevaplarla huzura eriyordu.

Bir gün tavşanların hızını merak ettiği için bir tanesinin peşine takılmıştı. Uzun soluklu bir kovalamacanın ardından o meşhur duvarın önünde buldu kendini. İşte o an merakların en büyüğü ve en efsunlusu cezbettti onu. Tavşan çoktan kaçıp gitmişti ama Anakalypsos'un umurunda değildi. Duvara odaklanmıştı. Zihnini kurcalayan tek soru:

Acaba ardında ne vardı?

***

Artık her gün duvarın yanına gidiyor, keşifler yapıyordu. Her şeyin zamanla olgunlaşacağını anlamak için çok küçüktü daha. Bu yüzden bir an evvel diğer tarafa ulaşmanın yollarını aradı.

Birinci Gün:

Anakalypsos devasa duvarı baştan aşağı süzdü. Bak bak bitmiyordu. Kafasını kaldırdıkça yapıya sıra sıra tuğlalar ekleniyormuş gibi hissetti. Başta ürktü biraz. Sonraları bu korkunun yerini derin bir saygı aldı.

Tanıdığı en uzun varlık olan babasının on katı falan olabilirdi. Bu yüzden duvara 'Dev Baba' ismini vermeyi uygun buldu.

İkinci Gün:

Duvarı yakın bir dost gibi görmeye başladı. Onunla konuşuyor, dertleşiyordu.

"Ötende ne var Dev Baba? Kocaman oyuncaklar mı? Dağlar, taşlar mı? Yoksa devasa ejderhalar mı?" diye sorduktan sonra kulağını duvara dayıyordu. Ama hissettiği sadece derin bir soğukluk duygusuydu.

"Yarın tekrar geleceğim," deyip ona bir buse tevdi etti. Bir cesedi öpmekten farksız bir şeydi bu.

Üçüncü Gün:

Çocuk işe koyuldu. Duvarı aşmanın iki yolu vardı. Ya tırmanıp karşıya atlayacak ya da derin bir kuyu kazıp altından geçecekti. İkinci fikrinden vazgeçmesi saniyeler sürdü. Dev Baba'nın semaya uzanan elleri kadar, yerin yedi kat dibine kök salan ayakları da olmalıydı. Bundan emindi. O yüzden tırmanmanın kazmaktan daha mantıklı olacağını düşünüp sırtıttı. "Yarın gökyüzüne merdiven kuracağım," dedikten sonra Dev Baba'yla vedalaşıp evin yolunu tuttu.

Dördüncü Gün:

Gizlice bütün oyuncaklarını babasının el arabasına doldurup duvarın dibine taşıdı. Onlardan kule yapmak niyetindeydi. Küp şeklindeki oyuncaklarıyla zemini inşa edip, diğerlerini üst üste yığdı. En uzun oyuncağını sona saklamıştı. Kulenin zirvesine vincini yerleştirmek için can havliyle yukarı tırmanırken tepe taklak oldu. Bir anda kendini yerde bulmuştu. Böylelikle dördüncü günün kalan kısmını, ağlayıp soyulmuş dizine pansuman yaparak geçirdi.

Beşinci Gün:

Anakalypsos'un elbette pes etmeye niyeti yoktu. Duvarı aşmanın bir yolu olmalıydı. Beynini zorluyor, hayali seyahatlere çıkıp çözüm yolları arıyordu. O güne kadar zorlanıp başaramadığı şeylerin üstesinden nasıl geldiğini anımsamaya çalıştı.

Düşündü...

Düşündü...

Saniyeler dakikalara, dakikalar saatlere dönüştü.

Ama sonunda buldu! Dev Baba'yı aşmanın tek bir yolu vardı.

Yarın bambaşka bir günün sabahına uyanıp duvarı aşacaktı.

6. Gün:

Erkenden uyanan Anakalypsos'un zafere olan inancı tamdı.

"Hayırlı günler Dev Baba," deyip ona el salladı. "Umarım iyisindir. Çünkü ben çok mutluyum. Bana şans dile olur mu?"

...

Duvara iyice yaklaştı. Derin bir nefes alıp gözlerini kapattı. Önce içine gömüldüğü derin karanlığı gökyüzüne dönüştürdü. Sonra ihtişamlı bir kuşun uçuşunu anımsadı. Heybetini hatırlayıp kanatlarını göz önüne getirdi.

Ve çocuk, kartal olduğunu hayal etti.

M. FURKAN
UZUN

T

1994 yılında Almanya'nın Aalen şehrinde doğdu. Aalen Üniversitesi Makina Mühendisliği'nde lisansını ve aynı bölümde yüksek lisansını bitirdi. 2020 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında öykü kategorisinde birincilik ödülünü kazandı.

1002. Gece

Yasemin Kelkit

iki gündür açtı. Son çare olarak ayağında-ki ayakkabıları denize atmaya karar verdi. Kahverengi, kirli spor ayakkabıları bir ipe bağladı ve bir hışımla denize fırlattı. Bir müddet bekledi, ip sallandı ve bir umutla ayakkabıyı kendine doğru çekti. Umduğu elbette iri, eti bol bir balıktı. Bu civarda yüzerken ara ara balıklarla karşılaşırđı ama eline geçen bir cam şişe oldu. Bugün de karnını doyuramazsa yarına çıkamayacağından emindi. Bu yüzden daha da endişelendi. Ancak açlığın verdiği bir hâl ile cam şişeyi usulca inceledi ve birden heyecanlandı. O da ne? Bu dibe vurmuş cam şişenin içinde hasar görmemiş, yırtılmamış bir kâğıt parçası vardı. Dikkatli bir şekilde camı kırdı. Kâğıdı eline alıp inceledi. Belli ki dolma kalemle ve özenle yazılmış bir not vardı. Önemli oluşu mürekkebin renginden belliydi: Kırmızı. Bir an, en son ne zaman kitap okuduğunu düşündü. Ah, günler vardı ki elinden kitap düşürmediği ve günler oldu ki eline kitap geçmediği. Bu sıralar hayatı olması gereken- den daha korkulu geçiyordu. Yani işte bildiğimiz ölüm kalım meseleleri.

Bir martının çığlığıyla kendine geldi. Masmavi gökyüzünde süzölen ufak, beyaz tüylü, sarı gagalı bir martı. Bir defasında, geldiği başkentin o bilindik sokaklarını dolaşırken- hayret etmişti: Herkes karganın sesinden şikâyetçiyken, kimse martının sesini sorgulamıyordu. Ama insanlar böyleydi! Elllerine gülün dikenini batmaya görsün, mor sümbülleri, papatyaları unuturlardı. Bir yeniye daha yeltenmezlerdi. Ayakkabıyı tekrar denize atacak cesareti bulamadı kendinde. Hem zaten saat sekize geliyor olmalıydı. Bunu artık güneşin büründüğü renklerden anlayabiliyordu: Bir yaz akşamı güneş önce altın sarısına boyanır, sonra gök sakince diğer renklere yer verirdi. Lakin, bunca zamandır bu insan geçmez adada olmasına rağmen, şüpheli huyundan hiçbir şey kaybetmemişti. Yani saat gerçekten sekiz civarıydı, değil mi? Turuncuya aldanmamak için; gözlerini denizin ve göğün mavisinden, geldiği yere doğru çevirdi. Nasıl olduğuna anlam veremese de adanın ortasında yetişen yaseminler her defasında içini ferahlatıyordu. Narin beyaz çiçeklere aykırı düşen kalın, yeşil yapraklar.

Tanrım, bir ölünün son düşünceleri bunlar mı olacaktı? Hiç böyle hayal etmemişti. Daha anlamlı, daha ihtişamlı olmalıydı!

Açlığın verdiği yorgunlukla gözlerini kapattı.

**

Sağ, sağ, sol, sağ, sağ.

Sağ, sağ, sol, sağ, sağ.

Sağ, sağ, sol, sağ, sağ.

Gün boyu bir başına yürüdü. Döndüğünde bizzat kraliçe tarafından çekileceği sorguyu, belki de yıl sonuna dek alacağı cezayı hiç düşünmeden yürüdü. Ne ilk ne de sondu nasıl olsa. Niyeti bu biçimlendirilmiş hayat ritminden kaçmak değil de sıyrılmaktı bir nevi. Akşama doğru gün batımını izlemek için sönmüş bir pastayı andıran kum dağının yamacına doğru oturdu. Gökyüzündeki renkler bir festivalden kalmaydı sanki. Ve sessizlik- işte bunun için her şeyi göze almaya değirdi. “Hayat yalnızca bir şeyler yiyip, hizmet edip, ölmek için çok kısa.” diye geçirdi aklından. Hele ki yalnız ölmek için.

Birden yer büyük bir uğultuyla hiç olmadığı kadar sarsıldı. Dağın tepesindeki kum tanecikleri hızlıca ona doğru yuvarlandı. İlk anda denize baktı ama deniz az evvel olduğu gibi sötlimandı. Dalgalarda herhangi bir şiddetlenme sezmedi. Sonra gözlerini kısıp etrafına bakındı. Adanın diğer ucunda baygın yatan adamı gördü. İki metre boylarında, güneşten teni yanmış, kıvrıcık saçlı, kırmızı şortlu, çelimsiz bir adamdı. Simsiyah teni ve biçimsiz bacaklarıyla ne kadar da farklıydı kendinden. Demek efsane gerçektir. Adaya bir insan gelmişti. Yanına gitmeye karar verdi.

Sağ, sağ, sol, sağ, sağ.

Sağ, sağ, sol, sağ, sağ.

Sağ, sağ, sol, sağ, sağ.

Bulutlar ayın ışığını ara ara karartsa da kıyıya vuran dalgalara olan mesafesine göre yönünü iyi kötü seçebiliyordu. Yaklaşmış olmalıydı. Teninin sıcaklığını ta oradan duyabiliyordu. Ona dokunduğunda tahmin ettiğinden de yüksek bir yanma hissetti. Denizden bir avuç su aldı ağzına, adamın alnından aşağı bıraktı. Bir daha. Bir daha. Dakikalar geçti, adam hiçbir tepki göstermedi. Ölmediğini biliyordu. Kalbinin olduğu bölge düzenli bir şekilde yükselip alçalıyordu. Bu defa suyu sol kulağından içeri akıttı. Dudaklarına ulaşmak hem uzak hem de tehlikeliydi. Adamın nefesi onu kim bilir nerelere uçurabilirdi...

İrkildi. Yine boyundan büyük işlere kalkışmıştı, iyi mi! İsteddiğine ulaşmış olmalıydı ki adam sol elini yavaşça kulağına getirdi. “Tamam” dedi içinden, “...gözlerini açsın gideceğim.”

***

Rüzgârsız bir geceydi. Uzunca bir müddet gökyüzünü izledi. Henüz ayağa kalkacak gücü yoktu. Kulağını kaşıdığı parmağına baktı – demek ölüm şimdilik onu değil de simsiyah bir karıncayı tercih etmişti. Doğru ya, bu işlerin büyüğü küçüğü olmazdı. Bir yıldız ışığını kimden alırdı? Çocukluğundan beri dilek tutmayı sevmezdi. İnsanlar batıla, mantıkla açıklanamayana, gözle görülemeyene bir anlam atfetmeye ne kadar da meraklıydı. Neydi o bir aranan? Hani o buldukça kaybedilen, buldukça kaybedilen. Durdu ve tekrarladı: *Buldukça kaybedilen?* Bir umut. Elini kumlara sürdü – güneşin sıcaklığı henüz geçmemişti. Avucuna aldıklarını usulca süzdü. On yedi bin kırk beş, on yedi bin kırk altı, on yedi bin kırk yedi. Hayat yalnız ölmek için çok kısa değil miydi? Bir yıldız kaydı. On yedi bin kırk sekiz. Kırmızı mürekkepli notu hatırladı:

‘*Bir hûma-yı zevki bin sayyâd-ı gam takib eder. Böyle bir mevhuma bilmem neden halk üftâdedir.*’*

Sakince ayağa kalktı. Kahverengi, kirli spor ayakkabılarını var gücüyle denize fırlattı.

*Anonim

YASEMİN
KELKİT

T

1990 yılında Almanya’nın Bielefeld şehrinde doğdu. Uluslararası Ticaret üzerine lisans eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul’da global bir İT danışmanlık şirketinin İnsan Kaynakları departmanında çalıştı. Tekrar Bielefeld’e dönen Kelkit, yaklaşık dört senedir aynı şirkette sistem ve süreç danışmanlığı yapmaktadır. 2020 yılında YTB Türk Diasporası Medya Ödülleri yarışmasının senaryo kategorisinde üçüncülük ödüllü kazandı.

Tren Durana Kadar

Elif Neslihan Güney

Güneşin yakıcılığı asfaltı çatlatarak derecedeydi. Bunaltıcı havadan kaçmak için ilk gelen trene atladı. Nasıl olsa birkaç istasyon sonra inip eve giden trene binebilirim diye düşündü. Dışarıya göre daha soğuk olan vagona, ilk bulduğu yeri kaçırma korkusuyla- hızlıca kapıp oturdu. Elindeki çantasını dizlerinin üstüne yerleştirdi. Kravatını birazcık gevşetti. Cebinden çıkardığı mendille alnında biriken ter damlalarını sildi.

Eve gitmeden birkaç işini halletmek için dizüstü bilgisayarını açtı, e-postaları okudu. Hepsini tek tek cevaplamak zorundaydı. İşini eve varmadan bitirmeli, üç durak sonra inmeli, diğer treni beklemeliydi. Eve vardığında çocukların ödevleriyle ilgilenmesi, yarına bir sunum hazırlaması, karşılaşabileceği tüm soruları önceden hesaplaması gerekiyordu...

Düzen çok önemliydi onun için. Kendini her ayrıştırıy planlamaktan alıkoyamadı. Bu esnada alnındaki teri silmeyi unuttu. Ter şakaklarından yanağına, yanağından çenesine, çenesinden boğazına, arkasından iz bıraka bıraka aktı. Fark etmedi. Gözleri bilgisayarın ekranına kilitlenmiş, elleri sabırsızlıkla e-postayı cevaplamaktaydı. Bugün erken çıkmasına bile sevinememişti. İş çoktu. Yetiştirmesi, planlaması gereken o kadar çok şey vardı ki. Kalp atışları hızlandı. Elleri sabırsızca bilgisayarın tuşlarına dokundu. Nefes alıp vermesi de hızlandı. Bu işleri yetiştirmesi gerekiyordu. Yazdığı ve düşündüğü söz-cüklerin içinde kayboluyordu. Gözleri bilgisayarın ekranından başka hiçbir şey görmüyor, kulakları tuş

sesleri dışında hiçbir şey duymuyordu. Tren durana kadar parmaklarını tuşlardan ayırmadı.

Sarı saçlı kadın karşısında oturan takım elbiseli beyaz saçlı adamı izliyordu. Adam elindeki işlere kendini o kadar kaptırmıştı ki alnındaki teri bile fark etmiyordu. Bilgisayarına bir şeyler yazmakla meşguldü. İçinden bir ah çekti kadın. Tam tamına beş ay önce onun da bir işi vardı. Harıl harıl çalışıyordu. Hatta tıpkı bu adam gibi trende bilgisayarını çıkarıp yarım bıraktığı yerden devam ediyordu. Hayatı ne kadar da düzenliydi. Şimdiyse her şey anlamsızlaşmış ve içinden çıkılmaz hâle gelmişti. Saçları bile karmakarışıktı. Sabah kalktığında taramayı ihmal etmişti. Sadece bir at kuyruğu yapıp yüzünü ılık suyla yıkayıp çıkmıştı evden. Makyajsız işine gitmeyen kadın, iş bulma kurumuna dağınık, hatta pasaklı bir hâlde gidiyordu. Yüzündeki güneş lekelerini kapatmamış, kurumuş cildine bir krem dahi sürmemişti. Ojesiz tırnakları bakımsız görünüyordu. Dudakları soluk bir renkteydi. Kendini hiç bu kadar çirkin hissetmemişti.

Durakların yazılı olduğu ekrana baktı. Gözlüğünü yanına almadığından harfleri tam seçemedi. Üstünde durmadı. İneceği durağı kaçırsa da bir şey olmazdı sonuçta. Derin bir nefes aldı ve en iyi yapabileceği şeyin camdan dışarıya bakmak olduğuna karar verdi. Dışarıyı izlemek yerine camdaki yansımaya odaklandı. Çirkin suratını gördü. Boş boş bakan gözler. Hedefsiz, öylesine yaşayan biriydi işte. Sarışın kadın tren durana kadar kendinden iğrendi.

Siyah saçlı genç adam endişeli gözlerle camdan dışarıya bakıyordu. Doktorun dedikleri kulağından çıkmıyordu. Ölümçül olmasa da süründüren bir hastalıklmış. Tedavisi var ama yok sayılır. Bir şeyler deneyeceklermiş işte. Sonuç ne olur bilemezmiş. Belki iyi gelirmiş, belki de hiç faydasını göremezmiş. O zaman mı? O zaman geldiğinde düşünürlermiş bir yol. Bu doktorlar da hiçbir halt bilmiyor diye düşündü genç adam.

Gözlerini camdan oflayıp puflayarak ayırdı. Zaten manzara izleyecek durumda değildi. Öylece vagona bakıp durdu. Ekranı okumaya çalışan sarı saçlı kadını gördü. Acaba bu trene bu kadın ne zaman binmişti diye düşündü. Hiç fark etmemiş olmasına şaşırdı. Bu zamanda böyle sade, makyajsız, doğal güzellikte çok az kadın var diye geçirdi zihninden. Saçlarını basitçe toplamıştı. Gözleri büyük ve kahverengiydi. Kadın uzaklara genç adam da kadının gözlerine dalıp gitmişti. Sarı saçlı kadın dönüp de ona bakmazdı, bundan emindi. Ne demişti doktor, “Beslenmene dikkat et! Yoksa...” Tren durana kadar genç adam kara kara düşünmeyi sürdürdü.

Trende bir de ressam vardı. Çok güzel bir an yakaladığını düşündü ve bunu hızlıca zihnine kazımak istedi. Hemen çantasından çizim defterini çıkarıp kurşun kalemle kimse fark etmeden çizim yapmaya koyuldu. Karşısında oturan genç adamın gözlerinden başladı önce. Çaprazında oturan sarışın kadına attığı bakışı yakalamıştı. Buradan bir resim çıkardı işte. Resmin ismi bile belliydi zihninde.

‘Genç Adamın Umutsuz Bakışları’

Adamın oturuşunda bir güvensizlik vardı sanki. Endişeli gibiydi. Çok düşünen bir tip olduğu her hâlden belliydi. Çekingenklik desen o da vardı. Bu duyguları bir şekilde çizimine yansıtmalıydı ama nasıl? Adamın ellerine baktı. Elleri şiş, birbirine kenetlenmişti. İşte bu, diye düşündü. Kendini güvende hissetmediğinden ellerini birbirine kenetlemiş. Hızlıca onları da çizdi.

Karşısındaki adam hâlâ kadına bakmaktaydı. Görünüşe göre bu durum kadının hiç umurunda değildi. Kendini beğenmiş birine benziyordu zaten. Genç ressam kadını da çizsem mi diye düşündü. Yok yok o işi bozabilirdi. Karşısındaki adam tek başına bir resimdi zaten. Dizüstü bilgisayarına aceleyle bir şeyler yazmaya çalışan adamdan rahatsız olsa da çizimine devam etti. Kimsenin fark etmemesi işine gelmişti. Herkes kendi dünyasında, ressamın evreninde kendi yörüngelerinde dönen birer gezegene dönüştüklerinden haberleri yoktu. Ressam onu izleyen bir çift gözden habersiz kurşun kalemle çizim defterinde kaybolmuştu. Daha eseri bitmeden tren durdu.

ELİF NESLİHAN
GÜNEY

T

1992’de Münih’te doğdu. İlk ve orta öğrenimini Münih’te tamamladı. Ludwig-Maximilians-Universität München’de Orta Doğu Uzmanlığı ile Almanca Dil Öğretimi Fakültesini bitirdi. Şimdilerde aynı üniversitede Bilişsel ve Kültürel Dil Bilimi alanında yüksek lisans yapıyor. YTB Türkçe Ödülleri 2020 Kitap Desteği Kategorisinde ödüle layık görüldü. Bir Bardak Su yazarın ilk kitabı.

Kitap Koleksiyoncusu

Esra Hanım Akdeniz

Yaşlı adam bit pazarında ele geçirdiği kitapları bez torbasından özenle çıkarıp masasına koydu. Ganimetleriyle ilgili tüm bilgileri listeye geçirmeliydi. Yazar ismi, başlık, hangi baskı olduğu, yayınevi ve tarihi, içerik, sayfa sayısı, varsa çevirmeni, kitabın orijinal ismi...

Tüm bu prosedürü, yeni kitaplarını koleksiyona ekleme töreni gibi görüyordu. Bu bilgileri not ettikten sonra Patrick kitapların sayfalarını tek tek inceler, onarılması gereken yerleri tespit edip sayfanın hasarına göre yara bandı keserdi. Bunları onarma imkânı vardı, fakat bazı izlerden nefret ederdi. Çıkarılması imkânsız olan kahve lekeleri ve dolma kalemle yazılmış notlar. Asla o notları okumazdı. Zaten kitapları da okuduğu görülmemişti. O kitapları sadece biriktirirdi. Üç katlı evinde, kasabanın kütüphanesinden daha fazla kitap vardı. Her köşeyi kaplayan kitaplıklar evin duvarlarını temsil ediyordu. Bölüm bölüm raflar, odalar, her yer kitaplara ayrılmıştı. Patrick onları boylarına, tarihlerine, renk uyumlarına göre dizerdi. Özel odalarda orijinal dille eserler, yanlarında da çevirileri vardı.

Patrick o sabah da uyanır uyanmaz evin tüm katlarını dolaşıp kitaplarını selamlamıştı. En beğendiği kapak resimlerini uzun uzun seyredip gülümsemişti. Hepsile derin bir sevgi bağı vardı. Onlar yaşlı adamın evlatlarıydı. Saçlarını okşar gibi sayfalarına dokunur, kapaklarını severdi. Etrafa yayılan kurumuş yaprak kokusunu derin derin teneffüs eder, bu kokuyu bastırarak başka bir esans asla kullanmazdı.

Koleksiyonundaki binlerce kitabı, hikâyelerin başlıklarını, bir öykünün hangi sayfada başlayıp hangi sayfada bittiğini, hepsini tek tek bilirdi.

Dolaştığı rafların arasından birkaç kitap seçip en sevdiği koltuğuna geçti. Zaten ezbere bildiği tüm bilgileri tekrar kontrol etti. Öykü başlıklarını okudukça, zihni o başlıkla ilgili hikâyeyi tamamlıyordu.

Ettiği yemine sadık kalarak asla yazarın yazdığı öyküyü okumazdı. Merakına yenik düşerse kendini şiddetle kınar ve ikaz ederdi.

Günlük ritüelini tamamladıktan sonra kitapları ait oldukları yere koymak üzere raflara yöneldi. Kitabın birinden küçük bir not düştü. Patrick çok şaşırılmıştı. Defalarca kontrol ettiği sayfaların arasında nasıl kalmıştı bu not? Kâğıdı almak için eğildi. Asla notları okumayan gözleri daha hızlı davranmıştı. Onları yazının üzerinden çekmeye çalıştıkça gözleri daha da hızlı hareket ediyordu. Çok geç kalmıştı, başını yana doğru çevirmesi hiçbir işe yaramamıştı. “İşte bu yüzden okumuyorum böyle şeyleri,” deyip elindeki notu buruşturup çöpe attı. Fakat bu olanları değiştirmiyordu. Kelimeler artık Patrick’in kafasını istila etmişti. O gece uykusuz kalan yaşlı adam daha fazla dayanamadı, kalkıp çöpteki notu çıkardı. Buruşuk kâğıdı eliyle düzeltip koltuğuna oturdu. Defalarca, sesli sesli okudu notu: “Dünyada her şeyin hakkı vardır. Kitapların hakkı okunmaktır. Hakkını alamayan küser ve gider.” Başını sallayarak, tekrar

tekrar okuyordu. “Küser ve gider. Ne demek gider?” diye cevabını bilmediği sorular soruyordu kendine.

Bu korkunç ve uykusuz geceden sonra her zaman ki gibi tüm katları dolaşıp kitaplarına baktı, onlarla konuştu, kapaklarını okşadı. Solgun olduklarını gördü. Kapak resimlerinin o parlak, canlı renkleri eskimiş gibiydi. Kuruntularından silkelenerек seçtiği kitapların içeriklerini okumaya gitti. İçerik listesini açan Patrick gözlerini kısarak tekrar tekrar okumaya çalıştı. “Aman Tanrım, neler oluyor böyle?” diyerek ayağa kalktı. Kalbi deli gibi atıyordu. Raflara koştu ve çıkardığı kitapları tek tek incelemeye başladı. Hızla onlarca kitap daha çıkardı. “Olamaz, olamaz!” diye bağırıyordu. Ezbere bildiği bütün başlıklar birbirine karışmıştı. Yazarın öyküleri iç içe geçmişti. Hikâyeleri okumasa da başlıkları adı gibi biliyordu. Kendini sakinleştirmekte güçlük çekti. Bu uykusuzluğun vermiş olduğu bir kafa karışıklığı olmalıydı. Kendini zorla ikna edip yatmaya gitti.

Güneşin son ışıklarıyla uyanan yaşlı adam, kitaplarını üzgün ve huzursuz bir şekilde süzüyordu. Rafların aydınlatmalarını açarak sakince kitapların arasında dolandı. Havada bilmediği bir koku vardı. Kuru yaprak kokusu yerini anlamsız bir kokuya bırakmıştı. Neler olduğunu anlayamıyordu. Kitaplıklardan birinin önünde durdu. En üst rafa uzanıp bir kitap seçti. Kalbi duracakmış gibi atıyor, nefes almakta zorluk çekiyordu. Gözleri dolmuştu. Niye böyle hissettiğine anlam veremedi. Neydi korktuğu şey? Elindeki kitabı okşadı, kokusunu içine çekti ve tüm cesaretini toplayıp açtı. Gözleri yuvalarından fırladı. “Boş, bomboş!” diye haykırdı. Elindeki kitap yere düştü. Patrick delirmişçesine raflardan bir kitap çıkarıyor, içine bakıyor, yazıların silinmiş olduğunu görüp kahroluyordu. Yüzlerce kitap yer-

deydi. Artık koşuşturmaktan yorulmuş, dizlerinin üstüne çökmüştü. Hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordu. Kapak resimleri yorgun ve hasta yüzleri anımsatıyordu. Gittikçe buharlaşan resimler, Patrick’in acısını kamçılıyor, onu ateşlere atıyordu. Sonra raflar sallanmaya başladı. Kitaplar ölü bedenler gibi teker teker zemine düşüyordu. Yerde bir zavallı gibi oturan Patrick yaşlı ve çaresiz gözlerle olanları izliyordu. Şiddetli bir depremi andıran sarsıntıyla tüm kitaplar yerlerini terk etti. Patrick koca bir kitap yığının altında kaldı. Ilık gözyaşları yanaklarından akarak kitaplara damlıyordu. Onu hapsedmiş kitaplarına: “Özür dilerim,” diye fısıldadı mahçup bir sesle. Kitap yığınının altında ezilirken, son defa kuru yaprak kokusunu çekti içine.

ESRA HANIM
AKDENİZ

T

1990 yılında Münih’te dünyaya geldi. Okul öncesi öğretmenliği okudu. Uzun süre profesyonel olarak Tekvando ile ilgilendi. İki çocuk annesi. Münih devlet okulunda öğretmen olarak çalışıyor.

Yabancılar Dairesi

Fatma Türk

Dilim damağıma yapışmıştı. Ağustos güneşi bizi ışığa boğuyordu. Yabancılar dairesinin giriş katında sıramızın gelmesini bekliyorduk. İçim içime sığmıyor, giderek ağırlaşan omuzlarımın altında bir pestil gibi ezildiğimi hissediyordum. Dudaklarımın arasından çıkacak her bir söz, ailemin kaderini yönlendirecekti. Yüz on beş numaralı odanın kapısı hiç açılmasın istiyordum. Söyleyeceğim cümleleri içimden tekrarlamalı, kesinlikle en ufak bir hata bile yapmamalıydım. O an dönüp anneme baktım. Yüzü sapsarı olmuş, kaşları yay gibi gerilmiş, endişe koca bir kaya kütlesi gibi yüzüne yerleşmişti. Babam ise bir antrenör gibi taktik veren ses tonuyla:

“Annen dışarıda bekleyecek. Ben konuşulanları fazla anlamıyormuş gibi yapıp, zaman kazanmaya çalışacağım. O esnada ne cevap vereceğimizi tasarlıyorsunuz,” diyerek kendince bir yol bulmaya çalışıyordu.

Olur anlamında başımı salladım. Nefes almak hiç bu kadar güç olmamıştı. Oksijenin nefes borumdan ciğerlerime ulaşması her zamankinden daha hızlı-

dı sanki. Aldığım nefes, verdiğime yetişemiyordu. “Yalan söylemeden yalancı olduk, bütün kapılar suratımıza kapandı. Sığındık şuraya ama belli kovacaklar bizi! Gurbetçinin köyü mü olurmuş zaten, masal hepsi...” diye dert yanan annemden çekip almak istedim gözlerimi. Tam o sırada yüz on beş numaralı odanın kapısı açıldı. İçeriden Yugoslav olduğunu düşündüğüm bir aile çıktı. Evet sıra bize geliyordu, birazdan soyadımız bu uzun koridorda yankılanacak, ailemizin fermanı yüz on beş numaralı odadan çıkacaktı. İlk defa o gün soyadıma kulaklarımı tıkamak istedim.

Annem: “Bildğim bütün sureleri okudum, Allah vere de o kolsuz memura düşmesek, eğer dosya yine onun eline geçerse kesin yandık! İnşallah kadın memur alır sizi odaya.” dedi.

Annem haklıydı. Kolsuz diye adlandırdığı memur, tek kolu olmayan ve sanki bunun acısını biz yabancılardan çıkarmaya çalışan gaddar, sevimsiz, buz gibi adamın tekiydi. Sanki mimiklerini aldırması; suratına iki göz, bir ağız, bir de burun taktırmış da gerisine gerek duymamış, robot gibi duygusuz bir

adamdı. Kapı tekrar açıldı ve bu kez ismimiz okundu. Babam derin bir nefes alarak oturduğu yerden kalktı ve beklenti dolu bakışlarla başını kaldırdı. Onu dua ederken hiç görmemiştım. Daha doğrusu babamın bu kadar zayıf ve çaresiz olduğunu hiç görmemiştım. Ben de içimden bildiğim bütün duaları okudum. İçimden ama çok sesli, sanırım o güne dek yaptığım en gürültülü duaydı.

Ve içerideydik. Bizim girmemizle birlikte kadın memur dışarı çıktı. Çıkarken de bizi kolsuzun vicdanına bıraktı. Tabii onun bundan haberi yoktu. “Ne vardı sanki biraz daha kalsaydı da bizim dosyaya o baksaydı!” Bu düşünce sesli olarak söylenmese de hem babamın hem de benim zihnimden bir alt yazı gibi geçmişti. Şans kanatları olan bir kuştı, ne zaman nereye konacağını kimse bilemezdi. Evet, birazdan soru yağmuruna tutulacaktım ve korkarım ki o sağanaktan beni kimse koruyamayacaktı. Yarın nerede yaşayacağımız, bugün ne söyleyeceğimize bağlıydı.

Aile birleşimindeki kanun koyucular fazlasıyla acımasız ve tek taraflıydı. Çocukların hislerini hesaba katmadan kararlar alıyor, kimseyi umursamıyorlardı. Sözde “aile birleşimi” olan, tam tersine “aile bölücülüğü”ydü ve işin kötüsü bu durum kimseyi rahatsız etmiyordu. Neymiş efendim! Annemle babamın ikinci kez nikâhlanmaları yeterince inandırıcı değilmiş. Bir bityeniği arıyor, işkillendikçe deş-

yor, yaşadığımız ülkeyi bir açık hava hapishanesine çeviriyorlardı. Arada kalan çocukların ruhlarında açılan boşluklar ve kalıcı hasarlardan bihaber, yalnızca uyulması gereken yasaları ve bitmek bilmeyen evrakların akıbetini gözetiyorlardı. Yabancılar dairesine atanan soğuk memurlar; insan ruhuna uzak, son derece mesafeli ve dairenin adına yakışır şekilde yabancıydı.

Kaldığımız evi, eşyalarımızı, komşularımızı, hatta bütün çevreyi araştırıyorlardı. Yeterince inandırıcı olmak için neredeyse üç ay boyunca her gün düzenli olarak karşımızda oturan Alman komşumuzdan süt satın almıştık. Schöl-ler ailesinde birkaç inek, keçi ve bir çiftlikte olması gereken diğer bütün hayvanlar mevcuttu. Fazla konuşmazlardı: Diğer Almanlar gibi oldukça mesafeli ancak bir o kadar da insicamlı şahsiyetlerdi. Olası bir şahitlik durumunda, lehimize konuşmaları için arayış hep sıcak tuttuk. Bazen mutfak-

ta litrelerce süt birikirdi. Mutfağa her girdiğimde süttten ırmaklar geçerci gözümün önünden, bembeyaz ve pirüpak. Geçmiş o ırmakta yıkanır, ardından pamuklara sarmalanırdı. Her gece bir bardak sütle temize çekerdik günü. Bir sonraki günün temelleri böyle atılırdı. Soğuk bariton sesiyle birden irkildim, memur babama bakarak:

“Neden yeniden evlendiniz?” diye sordu.

Konuya kendine yakışır bir şekilde giriş yapmıştı. Dümdüz, yalın ve kısa. Babam, aramızdaki anlaşmaya sadık bir şekilde bana döndü ve ne demem gerektiğini söyledi. Babamın söylediklerini bir kenara itip:

“Yeniden evlenmenin iyi bir fikir olduğunu düşündükleri için evlendiler.” dedim. İnsanların özel hayatlarına bu denli karışılması beni rahatsız etmişti. Memur bu ifademden pek hoşlanmadı ve art arda bombardımanına başladı:

“Kaldığınız evin neden bir telefon hattı yok? Bu şehirde kalıcı değil misiniz yoksa?” diye sordu talepkâr bir tutumla.

“Birkaç telefon ve internet şirketiyle görüştük, birisinde karar kılıp, açtıracamız hattı,” diye karşılık verdim.

Babamın sözlerini olduğu gibi çeviriyordum, tabii öncesinde memurunkileri de özenle babama aktarıyordum. Memur:

“Çocukları neden okula yazdırmadınız? Başka şehirde mi okula gidecekler? Evinize hâlâ tam olarak yerleşmediğinize göre başka planlarınız mı var!” diyerek can sıkıcı iddialarını bir bir savuruyordu.

Nitekim kolsuz haklıydı. Tek isteğimiz oturma iznimizin uzatılması ve vakit kaybetmeden kanunların biz yabancılar için daha esnek olduğu bir eyalete geçmekti. Sessizliğin her şeyi ele geçirdiği anlarda, nefeslerimi sayıyordum. Sanki ciğerlerime inmeden geri dönüyorlardı.

Böylesine soğuk bir odada ortalığı ısıtıcı sözler söylemek, öyle kolay bir iş değildi. İnsan şu dairesinin stresinden kanser bile olabilirdi. Yalnızca bir saat içinde hastalıkların nasıl nüks edebileceğini keşfetmişim. Babamın işi kolaydı, memur ne dese anlamıyormuş gibi yapıp pası bana atıyordu: Etkili tüyolar verse de sonuç olarak belirleyici olan benim ağızımdan çıkan sözcüklerdi. Ya şaşırıp yanlış veya eksik bir şeyler söylesem, her şey o an bitecek miydi?

Üçümüzün arasında geçen bu zorlu paslaşma bütün yoğunluğuyla devam ederken kendimi bir sorğu odasında gibi hissediyordum. Eksik olan şey, tepemde sallanan sarı bir ampuldü. Babam ve memurun arasında bitmek bilmeyen mekikler dokuyor, ufaldıkça ufalıyordum. Yorulmuşum. Demek otuz yaşında bir insanın omuzları yer çekimine karşı koyamazdı. Kafası kırk beş derecelik bir açıyla yana kayar, dudak kıvrımları aşağı çekilirdi. Bir an önce silkelenip, yirmi yaşına geri dönmek istedim. Tam o sırada babam omzuyla beni hafifçe sarstı.

Her şeyin kurallara uygun olduğunu ispatlamak için o odada akla kararı seçtim. Kolsuz, dosyaya sağlam hazırlanmıştı. Akla gelebilecek bütün tezlerini hunharca masaya yatırıyor, bense o tezleri çürütmek için her geçen saniye bir sene daha yaşıyordum. Kolsuza göre annemle babamın nikâhı sahteydi. Her şey Almanya’ya gelmek için planlanmış bir kurguydu. Birazdan oturma iznini uzatmadığını söyleyip: “Üzgünüm, buraya kadarmış.” diyecekti. Babamın sözde Almanca bilmiyor oluşu memuru fazlasıyla sinirlendirmişti. Sanırım yolun sonuna gelmiştik. Kolsuzu fikrinden döndürmeye gücüm yetmemişti. İçimden, keşke çocukları okula yazdırsaydık diye geçirdim. Tam o sırada yaz tatili aklıma geldi. Babamla istişare etmeden, yeni bir kıta keşfetmiş kapitan heyecanı ile memura dönüp:

“Kardeşlerimin okul kaydını yaz tatili sebebiyle yapmadık. Eylül’ün ilk haftasını bekledik. Bir de oturma izni olmadan kayıt yapmazlar diye düşündük.” dedim.

Kolsuz, yüzünde daha önce hiç görmediğim bir ifadeyle, dönen sandalyesini dosyaların olduğu dolaba doğru çevirdi. İki bacağı da sapasağlam olmasına rağmen kalkıp yürümek yerine tekerlekli büro sandalyesiyle hareket etmeyi tercih etmişti. Demek bazı engeller yeni tembellikleri de beraberinde getiriyordu. Yirmi metre karelik odada sandalyesiyle

bir uçtan diğer uca gidip gelen memura bakıyordum. Memur o sırada hem kolsuz hem de ayaksızdı. Yarım bir adamdı. Elindeki dosyayı incelemiyordu, en ufak bir ayrıntısını atlamaksızın âdeta hatmediyordu. Babam da ben de çaresiz, kolsuzun dudaklarının arasından çıkacak kararı bekliyorduk. Geldiğimiz yollar uzun, çukur doluydu. Geçmişe dönerek iyice dibe batmanın sırası değildi. Tekrar kendime geldim...

Kolsuz, masa ve dosya dolabı arasındaki turunu nihayet tamamlamış olmalı ki elindeki dosyayla bize döndü:

“Oturma süresini bir sene uzatıyorum.” dedi. Çukura kaçmış mavi gözlerini bana dikerek:

“Bunu sırf senin için yapıyorum!” diye ekledi.

Duyduklarımıza inanamıyorduk! Acaba yanlış mı işitmiştik! Tekrar sorsak yine aynı cümleyi söyler miydi? Önünü arkasını kurcalamak şu an için hiç iyi bir fikir değildi. Zaten buna takatimiz ve cesaretimiz de yoktu. Memurun, bu beklenmedik karardan cayma ihtimalinin zerresi bile bizi yerle bir etmeye yeterdi. Bir an önce işlemlerin bitmesini istedik. Birkaç saniye önce bu soğuk odada sıcacık bir mucize gerçekleşmişti. Aydınlığa açılan kapı ile aramdaki mesafe yalnızca beş adımdan ibaretti. Pasaportları alıp çıkmak için can atıyorduk, kim bilir annem nasıl sevinecekti. Kolsuz:

“Okul kaydını hemen yaptırın ve ulaşılabilir olun!” dedi.

Pasaportları elimize tutuştururken gözlerime bakıp:

“Hayatın boyunca istediğini alma konusunda hep böyle kararlı ve istikrarlı ol,” diyerek noktayı koydu.

Bu nasihat dolu cümlemin peşine düşecek değildim. Tek gayem odadan bir an önce çıkmak, güneşe kavuşmaktı. Önümüzde Berlin Duvarı gibi duran kapıdan çıkabilme özgürlüğüne erişmiştik. Cezasını çekmiş, bedelini ödemiş mahkûmlar gibi elimizdeki pasaportlarla hürriyet naraları atmanın tam zamanıydı ama bunu eve sakladım.

İnanamıyordum, çıkış biletlerimiz elimizdeydi. Sevinçli haberi anneme vermek, onun kalbine oturan kaya parçasını uçurumdan yuvarlamak, şu dünyada başıma gelebilecek en kahramanca hareketti. İşlemler bitmiş, mühürler vurulmuş, imzalar atılmıştı. Bir masalın ortasında gibiydim. Ve odadan çıktık, tıpkı bir tünelden çıkar gibi. Babam önde, bense hemen arkasından yürüyordum. Her adımda

sırtımdaki kambur küçülüyordu. Annem bizi görünce telaşla ayağa kalktı. Ameliyathane kapısında haber bekleyen bir hasta yakını gibi görünüyordu. Göz göze geldik. Yüzünün rengi aynıydı ama beni görmesiyle yüzündeki endişe ve korku ifadelerine bir yenisi daha eklenmişti: “Şaşkınlık!” Sanki az önce kazandığımız zaferin artık bir önemi yoktu. Endişe ifadesi tahtını bu yeni duyguya; şaşkınlığa bırakmıştı. Üstünde durmadım ve tam şanlı müjdeyi verecekken annem:

“Duam kabul olmuş, olmuş belli ama kızımın saçları da bu uğurda solmuş!” diyerek beni görünmez bir enkazın altına itti ve masalın çatısı bir anda çöktü.

FATMA TÜRK

1983'te Ankara'da dünyaya geldi. İlköğrenimini bu şehirde bitirdikten sonra orta ve lise öğrenimini Almanya'nın Mannheim şehrinde tamamladı. Doktor Yardımcısı olarak meslek yaptı. Uzun yıllar koro ve tiyatro oyunculuğu ile ilgilendi. Yaklaşık on bir yıldır devlet hastanesinde özel bir şirket adına teknik asistanlık ve tıbbi ürün danışmanlığı yapmaktadır. Çocuklara ve gençlere kitap sevgisini kazandırmak adına farklı projeler üstünde çalışmaktadır. 2021 yılı YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında kitap desteği kategorisinde ödül aldı.

Yasemin Kelkit

ANADİLİ SESSİZLİK

I.

Adem bütün yenileri tüketti
 Ve başlangıçta hece vardı.
 Tanrıyı gören o dinsiz köpek kadar
 Hissizdi Batman’da bir çocuk.
 His sister still calls him Heath.
 Kemirilmiş bütün kemiklerde yazan o bir sesi sallandırdı
 Cümle, çiğnenirken ezildi içinde:
 “Hav’dan Hakk’a yürüyenler gürûhu hiçbir zaman seveemezmiş.”
 Asırlar sonra bir adam yeniden haykırdı:
 Bu var ya bu!
 Tam anlamıyla bir sükût suikasti
 Sükût suik...
 Sü.

II.

Ya Rab,
 Biliyorum, beni anlaşılmaq için yaratmadın!

Ki bölündü
 Tam orta yerinden
 Söz.
 Göğü delen kelimesizliklerde avuç avuç toprakla dolaşırken
 Ellerimi bir tümceye bulamış
 Ama suffle verecek kimse bulamamıştım.
 Yine de hep bir ağızdan söylenecek olsak –
 Yani, hep bir ağızdan çıkar ya duymak istemediklerimiz –
 İşte kıvrılıp geliyor diller arasında dolaşan:
 C’est l’histoire de la vie,
 Je suis née et je vais mourir ici.
 Şair burada diyor ki:
 “Pardon, ama bu nefes şimdi kimin nefesi?”
 // Böyle çeviri mi olur ulan?!
 diyecek halim yok tabi
 Yine de:
 Halden hale çevrilenler arasına
 benim de kalbim dahil değil miydi?
 Nasıl oldu da
 böyle kaskatı kesildi
 Bu atar damarlar kütleli.

III.

Yetmez.
 Ne istediğini bilmeyen 90+’ın elindeki çok külahlı dondurma damlıyor
 Göz taşlarım hiç bu kadar renklenmemişti
 Şimdi en çok da tüm kıvrımlarıyla kızıl.
 İşşşte tam o anda görüyorum:
 Ki’yi ama’yla çarpmışlar!
 İnanabiliyor musun?
 Oysa içinden çıkılmayacak her objektife takılırken, o Allah’sız köpek dahil,
 Hiç kimse beni böyle çekemezdi!
 Bakıyorum da... –
 Çok fazla uzaklaşmış olamam,
 satırlar hala sıcak, oralarda bir yerlerde geziniyor olmalı ruhum.
 Peki ya sonra?
 Hiç düşünmezler mi dediğinde
 Yani üç kelime bir işlemle mi gidiyordu
 dört yanlış ile bir doğru
 Tamam, konumuza dönelim
 Tamam, ama önce yar bana bir u.
 Pssst...
 Hani, sinemanın parmak uçlarıyla
 Dudak okunarıyla anlatılanı vardı ya –
 Hazırsan
 Gelsin bakalım sonumuz:
 Fe eyne tezhebun?
 Voilà!
 Yarışmacı arkadaşlara başarılar dilerim.
 Dur
 Bir saniye
 Bir saniye
 Bir saniye
 Biraz daha düşüneyim.
 Duy
 Bütün jokerlerin tükendiği o güne dair umudum:
 Artsın eksilmesin dedikleri yerde
 Sıfırlanıp, gömülmeliyim,
 Her ne kadar gömleğimin ceplerine sığmayacağımı bilsem de
 bu değirmenin demlenmiş iki harflisini de yanımda götürmeliyim:
 Âh.

Aslıhan İnce

EKSİK TESELLİ

durgundur şimdi giyilmemiş postalları o kurtuluş erlerinin
kükremeyen vakitlerin aslanın ağzında solduğu
yüreklerin âh u figanla dolduğu
mahzeninde yükselmeyen haykırışlar
yarının gökyüzünü berrak mavilere boyamayan kuru durgunluklar

bir seherde gurbetin ücrasında düşer yüreğime ulaşmaz ellerin koru
adımlar tutmaz tutulmaz
dağ gibi dikilmeyip yiten çağlara figanım
hangi mazlumun âhında gölgem
yol bilmez bir yabancının çaresizliğinde adımlarım

kollar budanmış
berhava edilmiş saatleri işte o en kudretli çağların

görünür mü ki taş duvarlarda
ne şiddette omurgamızı kırdığı bu meramın

bir duâ ile yürekten
sen eyle selâmım
yürekten bir zehir tokmağı şimdi öfkeli âhım
sen selâm eyle yine de
ilişsin Müslüman yüreklere önüne eğilmiş başımdan bir selâmım

uzak diyarlarda mayıs tomurcuğunun neşesini sinesine sarmaya utanan başımla
dahi yüzü âh u pak çocukların göz bebeklerindeki coşkun aksinde neşenin
hüzne dalan yüreğimle
sen yine de bir selâm eyle
el yetişmez kubbelere...

Fırat Werger

LA'ANA لعن

isa çivilerine takılmış bir dünya yaşıyor kalbim
rüyamda bana yazılmış duman mektubunu okurken
sabah uyandığımda gerçek olamayacak kadar
güzel olduğuna sarılmak doğmuştu gece. insan üfürüğüyle
şişirilmiş bir balonunun özgürlüğünü tartışacak değilim
kuşsal uçuşu yasaklamak kadar şoven bir mevsim olur
(sapanla vurmak onlara hayat felsefesi aşıyor)

hiçbir kutsal kitapta yer almayan ayetlere ilgim böyle başladı
düşünmekten alıkoymak için zihnimde ısıldayan fotoğrafı;
şeytan bacağını ikiye ayırmış beni beklerken
plonje bir bakışla bahtıma ne çıkar bilmeden
üstüne atladığım meşhur sahne
belki de kılıç kılıca geliriz ateş ortasında aşk bilenirken
(canımın çektiği ferik elmasına benzemiyor hiç)

dans açıklarında beni aramaya koyulmuş bir çift beyaz pabuç
vals darbelerine elverişli olmayan dağınık ruhumla
inancı olmayan kayıp bir haritanın şapkasından tavşan çıkamazdım
çabuk pişen aşk bir şişe şarap miktarının akşamı kadardır ancak
rastgele yüzüme konuşurken gözlerini kaçırın rüzgâr
sırtımda atlar kendini kırbaçlar
(hep bir farkımız olduğunu biliyordum)

hangi dans kurtarır şimdi beni lanetin şarkılarından
artık kudurmuş olanların yankısı susulmuyor
dünya karşılaştığım sen dönüyordun içimde
daha fazla yetişmek uğruna çiğnediğim yol
geriye döndükçe acıyan tekerleğin kırılmış günlüğüne el yazması
oysa birbirimizi terbiye etmenin en feodal tatlısıydı aşk
(evde kalmış deli öykücü bir kadın kanına karıştıysam eğer)

Arapça la'ana لعن “beddua etti, lanetledi” fiilinin mastarıdır.

FIRAT WERGER 1988'de Mardin'de doğdu. 2004 yılından bu yana Almanya'nın birçok şehrinde kendine yer bulmaya çalıştı, şu an Bremen'de ikamet ediyor. Marangoz. Mektuplar ve şiirlerle daha güzel bir dünya adına kaleminde dualar okudu. Güney, Akatalpa, Cazkedisi, Aydos, Eliz, Asi, Şehir, Artemis ve daha birçok dergi, fanzin, e-dergilerde şiirleri yayımlandı.

Heinrich Heine

GÖKYÜZÜ GRİ VE HAFTA İÇİ HER GÜN

(Türkçesi: Fatma Türk)

Gökyüzü gri ve hafta içi her gün!
Şehir bile hâlâ aynı!
Ve hâlâ aptal ve ağlamaklı
Elbe'ye yansıyor.

Uzun burunlular, daha sıkıcı
Her zamanki gibi mi sümkürececek,
Ve bu hâlâ riyakârca eğilip duruyor,
Ya da kabarıyor, gururla genişleyerek.

Güzel güney! Nasıl ibadet ederim
Senin cennetine, senin Tanrılarına,
Bu insan süprüntüleriyle
Karşılaştığımdan bu yana ve bu hava!

Talib Ensar Dutak

İSKELE

Bilenmiş dillerin sözünü var sayanlar
Işıkların içinde perdeyi çekenler
Ben odama hazırlıksız geldim
Pazar tezgahına geç kalan teyze
Üzerimde o yorgunluk

Senin hesabın deftere yazıldı
Tüm borçları kaldırmayacak kadar sayfasız kaldı
Adın yazılana kadar sevdin yaz akşamlarını
Yaşamı toprak edene kadar
Hayatı nefese çevirene kadar

Meslek edindik garların kokusunu
Bir bakışta akın akın gençler, şu yaşlı dünya
Haziranın başı; elli üç gün beklemişti
Sonunda arttı iskelenin huzuru
Ters yerde oturup izledik yanlışla doğru

Henüz yeni yerleşirken,
Kaç kişi ölmüştü sahi?
Seslerin enkazı, adaleti hoş gördü
Gecenin içine bakıp kaybolan
Karanlığı kötü sandı

Sular asıl o zaman durgundur, göremedin
Geminin adı Sedef, bin yıl geçse tanırım
Sedef içimde uzaklara giderken, korkan tek benim
Korkum gider diye korkan
Kader diye bağladığımız sarıkların iradesi

TALİB ENSAR DUTAK 1999 yılında Almanya'nın Herne şehrinde dünyaya geldi. İlk, orta ve lise öğrenimini burada tamamladı. Ardından Bochum Üniversitesi'nde Uluslararası İşletme ve Yönetim bölümünde lisans eğitimine başladı.

SümeYra KılıÇaslan

SARARMIŞAK

Dostuma ithafen

Ham halini Badehşan'da
Kim bilir
La'l'in kıymetini ciğer kanına batırmadan

Bırak, dokundukça ıslak tahtaya
İçine içine yürüsün nem
Kurumasın yaşı

İşaretle orta arasında aksın sararmış kanı
Parmaklıkları aratsın
Koyu sarı zindanı
Sarı güle öyle ziyan oldu, öyle ziyan ki

Kaldır sen başını

Furkan'ı açıp
Hazanlardan alıp geldiğim son kırk sarı
Ay'ın miladına
Kaldırın kadehleri

SÜMEYRA KILIÇASLAN Fransa'nın Alpes dağlarında, 1999 yılında doğdu. Troyes şehrinde malzeme ve makine mühendisliği okuyor.

Seyyid Yıldız

KOĞUŞ

Gecenin ziftine bürünmüş parlıyor buruşuk hayaller
Sessizliği sensizliğe benzer gökyüzünün yatak gıcırtaı
Duvarlara yaslanmış bir tedirginlik var içimde
İmsakla beraber, ölecek ay sızıntıları

Pencere kenarındaki peteklerle pençeleşiyor gördüklerim
Dağmık çamaşırların asıldığı uzak yerlerde akıllarda doğuş
Yastık altında bekliyor çözülecek ağır bavullar
Gelmenle beraber, boşalacak bu koğuş

SEYYİD YILDIZ 1998 doğumlu. Bielefeld Üniversitesi'nde Biyoloji Bilişimi ve Genetik bölümünde eğitimine devam ediyor. Bağlama ve ney enstrümanları çalıyor.

Melike Dinç

WİLL – KOM – MEN

Yolculuklar bilirim, çıkarken son hamleler kısı kıvrak
çöker dizlerine kelebek ağırlığında bir yorgunluk
üstüne dolu vagonlar siner, etrafta mütevazilik
eşlik eder bir iflah olunmaz Varmak duası.

Yolculuklar bilirim, hikâyelerin özüne sebep
konar pencere yanına oturmanın bereketine anılar
vesiledir bakakalmak öter bozkırlardan mırıldanmalar
‘Yolun sonu görünüyor’ seslenir kulaklıklarına

Yolculuklar bilirim, nice dönmelere sayılı
ne avuç el’lerde tutunmuş, ne el avuç kalmalara gebe
bir kürkçü dükkânı başlık altına bağlı felsefe
çalar yol boyunca Düm Tek Tek gurbet vuruşları

Yolculuklar bilirim, vuslat gibi bir kelime
niyetle başlayan bir yol, iki diyar arası, üç hece
sınırlar aşarken ekranlarda hallice
Bir kırık ebeveyn anadilinden telefon konuşması:
Seni Bahnhof’da bekliyorum.
Hoş gel dim

MELİKE DİNÇ 1995 yılında Almanya’nın Offenbach am Main şehrinde dünyaya geldi. Darmstadt Teknik Üniversitesi Mimarlık bölümünden mezun oldu. Okullarda danışman olarak görev almak adına eğitimine Meslek Pedagojisi bölümünde devam ediyor. Farklı okul ve kurumlarda eğitimci olarak çalışıyor. Şiir kitapları, bendir enstrümanı ve fotoğraf makinesi en sadık arkadaşları.

Demet Nebilir

NÂR

Nârla saldırdım kireç tutmuş kalplere.
Meydan okuyan cesurlar var mı ?
Meçhul; övündüğümüz kılıç ve yay.
Sessizliğe bürünmüş dudaklar,
donmuş gözlere saldırdım nârla.

Uyuşuk kalplere çuval çuval şifa taşı.
Yeryüzünde gam çeken kardeşi,
düşünmek istemedi ne acı.
Dört nala giderken gaflet kervanı,
şifa taşı tozlanmış ruhlara atlarla.

Zehri yerken tutan eller, kurşuni renklerden arımır mı ?
Dirildiğinde zemine çakılan iri gövdeler
ve uçarken özgürlüğe doğru korkuyla.
Kaçış olmayan durakta kabullenin; geç kaldınız.

DEMET NEBİLİR 1992’de Almanya’nın Kassel şehrinde doğdu. Frankfurt Üniversitesi Sosyal Hizmetler bölümü mezunu. Gençlik Dairesinde çalışıyor.

Büşra Kızıl

ÖLÜLER

Dünya durdu ve biz ağladık
 Dört vakit mekik dokuduk
 Onlar gidenlere
 Ben onlardan dökülenlere
 Hüzünle donatılmış şimdi içim
 Buhran olmuş yer gök
 Bihaberim göçebe ruhlardan
 Gözümden düşüyorlar
 Arkasından su döktüklerim
 Kalp kırıntıları topluyoruz havadan
 Hangi acılarla mayalandı ellerimiz
 Biz yetindiklerimize neden
 Yetmiyoruz?

BÜŞRA KIZIL 1995 doğumlu. Anvers Üniversitesi'nde Veterinerlik okuyor. Okumak ve yazmanın yanı sıra, fotoğraf çekmeyi, çizim yapmayı ve piyano çalmayı seviyor.

Melisa Akdoğan

SÜRÜKLENMİŞ RUHLAR

Kanatlanıp gidenleri biliyorum ;
 Belirsizliğin yarattığı tedirginliği,
 Onunla başa çıkamayan evlatları
 Ve rüzgârın yaldıran sesini.

Asude kalan evleri biliyorum ;
 Uğultulu varlıkları,
 Güneşsiz kutuları
 Ve gücenmiş pencereleri.
 Biliyorum doktorun giremediği branda bezli evleri
 Ve biçare terk ettiği çocukları.
 Biliyorum geçmişe ışınlanmanın yöntemini ;
 Tek kullanımlık biletleri : kokuları, sözleri...
 Ve bunun ötesine geçmeye yemin etmişleri.

Gözyaşı dökmemeye mecbur edilmiş
 Güvenli kolları biliyorum.
 Fariyip huzurlu bir yaşama adım atmışları görüyorum.
 Yoktan var etmeyi içselleştirmek
 Hiç bu kadar imkânsızlaştırılmamıştı;
 Zorlaştırılmış yaşantılardan üşüyorum.

MELİSA AKDOĞAN 1998 yılında Fransa'nın Oyonnax şehrinde dünyaya geldi. Lyon'da bulunan IAE School of Management Yüksek Okulunun işletme bölümünde eğitimine devam ediyor. Türk edebiyatına büyük bir ilgi duyuyor.

Aykut Kaya

ANADİL BAHÇESİ

Gaspralı İsmail Bey'e...

Anne, vazgeçemem dilinden.
İnsan vazgeçebilir mi topraktan, sudan, nefesten?
Bahar geldi, güneş yurdumun üstüne doğarken,
Bir avuç tohum yeşerir çorak dilimden.
Kırılmış dallar, cıvı cıvı yeşil tomurcuklar açar,
Duyulur çocuğun ilk kıpırtıları ana rahminden.
Arife gecesinden kutlu bir bayram sabahına,
Yapraklar, meyveler, çiçekler saçarım her yana.
İçimde yeşeren bu bahçe senin elinden.

Anne, vazgeçemem dilinden.
İnsan vazgeçebilir mi vatandan, memleketten?
Yeşerir bir dal, bir ağaç, bir fidan,
Olgunlaşır da meyveler gibi hür insan.
Sana bir hatıra, bir armağan ülkenden,
İncirler, zeytinler, portakallar, narlar,
Gelir kökleri kilometrelerce derinden,
Duyulur sesleri antik çağların ötesinden.

Anne, vazgeçemem dilinden.
İnsan vazgeçebilir mi cumhuriyetten, hürriyetten?
Bir avuç tohumdan olan bu bahçe senin elinden.
Düşe kalka, sere serpile bir çocuk oynar içimde,
Duymasalar da bu çocuk yeşeren ağaçların gölgesinden
Bahçeye çıkıp şiirler okur, şarkılar söyler içinden,
Haber verircesine yaşanacak en güzel günlerden.

Omuz omuza, el ele,
Hasretli gönüllerle bir ülke yarattık kendimize,
Kelimelerle, cümlelerle,
Noktalarla, virgüllerle,
Memleketten uzakta, bir uzak memlekette.

Anne, vazgeçemem dilinden.
Anne vazgeçemem,
Anne,
An,
A,
B,
C,
...

AYKUT KAYA 1992 yılında Almanya'nın Marburg şehrinde dünyaya geldi. Giessen Justus Liebig Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun oldu. Eğitim hayatının bir kısmını Türkiye, İsviçre ve Alman Akademik Değişim Servisi tarafından sağlanan burs ile Güney Kore'de geçirdi. 2018 yılında akademik ve sosyal gönüllülük alanlarındaki başarılarından dolayı Emil von Behring & Wilhelm Conrad Röntgen Vakfı'ndan bir sene boyunca teşvik bursu almaya uygun görüldü. 2019 yılında YTB tarafından takdim edilen Prof. Dr. Fuat Sezgin Üstün Başarı Ödülüne layık görüldü. Çeşitli Almanca ve Türkçe dergi ve gazetelerde yazıları yayımlandı. 2020 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında şiir kategorisinde ödüle layık görüldü. St. Josefs Giessen Hastanesinde hekim olarak görev yapıyor.

ŞİİR GÜZELDİR

Büşra Akyüz Tunç

 *kuruz öyle ya da böyle,
Sağda solda önümüze çıkan,
Ya da kimi zaman özenle seçilen,
Kimi zaman arkadaş tavsiyesi,
Belki de çoğu zaman rastgele...*

Kaçımız bunca okumuşluğun, okunulanın ve okunulasının arasında şiire yer veriyoruz? Ya şiir nedir? Kaç şiir biliyoruz? Kaç şair tanıyoruz?

Şiir Voltaire'e göre: "Az sözcükle çok şey söyleme sanatıdır." Atilla İlhan'a göre ise: "Heyecanla aklın dengesini içerir. Heyecan, duygusal düzeydeki izlenimleri yoğunlaştırırsa akıl bilgi düzeyindeki verileri şiire katar." Mallarmé şiiri "sözcüklerin dini" olarak tanımlar. Haydar Ergülen ise, "şiir; bir nefestir, öyleyse doğal bir şeydir. Bu anlamda da şiir, insanın yalın halidir" şeklinde tanımlamada bulunur.

Fakat, bunların tam aksine Bülent Özcan bir tanımlamaya girmeksizin şiirin tanımlanamaz bir şey olduğunu savunur. "Şiiri tanımlamaya çalışmak gökyüzüne merdiven kurmaya benzer," der. Kim bilir belki de haklıdır, imkânsızdır şiiri belli bir kalıba koymak. Hatta bir ihtimal boşa kürek çekmektir şiiri tanımlamaya çalışmak, bir nevi el kol bağlamak, sınırlar çizmektir.

Hiç şüphesiz aşk, şiirde çok yaşam bulmuştur. Aşk, şiiri beslemiş, şiir belki de en çok aşka ev sahipliği yapmıştır. Sevgiliye ulaşır umuduyla ele alınıp kâğıda vurulan kalem, dile gelen kelimeler. İşte bu konuda Küçük İskender şu ifadelerde bulunmuştur: "Aşk ve şiir aynı harfle başlayan iki kelimedir; şiir harflerin yerini değiştirdiğinden aşk başka okunur." Bu

konuda Cemal Süreya'nın da naçizane bir görüşü vardır; "Bence şiir ve aşk; bunların ikisi de gayrimeşrudur. Meşru duruma gelince ikisi de biter. Mutluluğun şiiri yazılamaz. Masallarda bile sevgililer birleşince masallar biter. Şiir, temizler ve artırır. Kendisi de biraz kirlidir. Son derece temiz duygularla şiir yazarlar bence bir temizlik işlemi yapıyorlardı o kadar. Şiir duygularla değil sözcüklerle yazılır."

Şiir aşka, sevgiye yazıldığı kadar kedere, hüznü, anneye, babaya, savaşa, barışa, devrime vs. birçok şeye de yazılmıştır. Şiir bu uğurda duygularımızın sesi, ruhumuzun aynası ve en yalın yanımızın dışı vurumudur. Hayata bakışımıza farklılık katan, yenileyen, dinlendiren, düşündüren ve yorgun ruhlarımıza umut fısıldayan şeydir. Uyaklarla kazanılan bir zafer, barışa götüren bir ittifaktır.

Şiir, dildeki en büyük tasarruftur da bir bakıma. Sayfalar dolusu yazılanın yanında iki dizeyle bile ifade kazanabilir. Anlatı sanatının fiyakalı beyefendisidir. Ayrıca "şiir, dilin çiçeğidir"¹ de. Çünkü zihnimizde yeni anlam alanları açabilir. Her dilde kendi kaide ve hususiyetlerini belirleyendir. Dili güzelleştirdiği gibi dilin güzelliklerini de gözler önüne serendir.

Şiir kimi zaman kendimizi anlattığımız, kendimizi bulduğumuz ya da kendimizden bulduğumuzdur. Bu bakımdan bir nevi bir felsefedir aslında şiir. Şairin yazdığı kadarıyla kalmayan, hatta belki yaz-

1 söz: Ahmet Hamdi Tanpınar

dığı aşan, herkesin hayatında vuku bulan bir şeydir şiir. Manalar hazinesidir. Sözcüklerin birbirinin ardına dizilmesinden öte, geleneksel yapıya muhalefet, olanı olduğu gibi anlatma çabası gütmeyen bir yapıya sahiptir; gizem peşindedir şiir.

Ahmet Haşım, "Bir şiirin anlamı başka bir anlam olmaya elverişli oldukça her okuyan ona kendi hayatının da anlamını verir ve böylelikle şiir herkesin istediği yolda anlayacağı ve bundan ötürü de sonsuz duyarlılıkları içine alabilecek bir genişliği vardır," der. Valery'nin de bu konuda söyleyecekleri vardır: "Şiirlerime ne anlam verilirse anlamları odur. Benim onlardan çıkardığım anlam bana göredir, kimse onlara başka anlamlar vermesine engel olmaz."

Bu iki şairin yorumlarından yola çıkarak, şiir bir nevi bir sırdır da diyebiliriz. Hem insanın yeterince açıklık getiremediği sadece şaire özgü olan hem de her bir okurla şairin arasında kalan özel bir şey. Şiir, şairin içinden geçenleri okura aktarabilmenin ötesinde, okurda bir ruh hali yaratmak ya da bir izlenim bırakmak amacını gütmüştür.

Şiir, kimi şaire göre belki de kelimelerle güzel biçimler kurma sanatı, kimine göre söz ile musiki arasında bir lisan, dahası mutlak hakikat arama işidir. Şiir, dilin şifreli kapısıdır; şifreyi bulanlar şiire ulaşır ve şiirin tadına varırlar. Şiirin güzelliğine ise çoğu kez şifreyi çözme anında erişilir. Aslında şiir, insanoğlunun içinde var olan iyiye, doğruya ve güzele ulaşma isteğinin bir sonucudur. Şiirsiz yerde insan sevgisi yetersiz kalabilir, hatta insanlar korkunç bir duygusuzluğun pençesine düşebilirler. Şiir yaşadığımız dünyanın güzelliklerine yeni güzellikler katabilecek nitelikte, yaşamı bizim için daha renkli ve daha anlamlı kılabilir. Şiirle daha iyi bir dünya düzeni oluşturabilir; çirkinliklerden, kötülüklerden uzaklaşabilir veya rahatsızlığını duyduğumuz bir yükten kurtulabiliriz.

Ayrıca, şiir; felsefe olduğu kadar matematiktir de. Zira hiçbir şiir rastgele yazılmaz. Olanaksız olanı betimleyen mi, bilgi vermeyen bir şey olarak görüldüğü için eksilen mi, tarifsiz coşkular ya da hüznün seviyesinde çıkışlar oluşturduğu için artan mı yoksa insanın kelime cambazlığında gösterdiği marifetle çarpan mıdır şiir? Şairin bir dayanağı, işlevsel bir düzeni vardır. Bir kere geldi mi o tutamaz

kendini elleri titrer kaleme kâğıda sarılır. "Kolayca okunabilen bir şiirin kolayca yazıldığını mı sanıyorsunuz?" diyerek sitem eder okura Orhan Veli.

Şairler de illaki anlatamadıkları, anlaşılmadıkları hissine kapılmışlardır zamanla ki buna en iyi örnek belki de Cahit Zarifoğlu'dur. Fakat kim hayıflanmaz ki bundan sebep hepimiz de mevcut "anlatmak" ve "anlaşılmak" ihtiyacı. Ama Nazan Bekiroğlu'nun da söylediği gibi "Hiç anlatamayacağız." Yalnız devamı da çok güzeldir ki bir nevi Nazan Bekiroğlu'nun şiir üzerine görüşü niteliğindedir: "İyi ki de anlatamayacağız. Anlatamamaktan doğuyor çünkü şiir. Anlatamadıkça canı acıyor şairin. Canı acıdıkça şiir geliyor. Öyleyse şaire edilebilecek en iyi dua, bir bedduadır aslında: Acınız dinmesin efendim ve anlatamayasınız. Çünkü en iyi o zaman anlatırsınız."

Şayet hiç şiir okumadıysanız ya da hiç şiir ezberlemediyseniz bir şiiri dinlemenin hazzını almadıysanız geçmiş olsun, kaybınız büyük. Ben hep şairlerin bulunduğu masaya onlarla oturup, onların hep bir ağızdan seslendirdiği şiirlere parmak şaklatarak onlar gibi ritim tuttum. Şiiri yaşadım, şiir beni yaşattı. Sözü, şiir; neyin ne olduğu ya da ne olmadığı tartışamayacak kadar somut, bir kalıba sokulamayacak kadar da soyut bir şeydir. Her şeyden önce çok güzeldir ve güzellik getiren bir şeydir. Octavia Paz'ın da dediği gibi "Dünyayı değiştirebilecek güçte bir eylemdir şiir, doğası gereği devrimcidir, insan yaratıcılığının göz kamaştırıcı kanıtıdır."

Şiir okuyun, şiirle kalın sevgili okur.

BÜŞRA AKYÜZ TUNÇ

1995 Konya doğumlu. Ortaokul ve liseyi Fransa'da okudu. Paris'te Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Enstitüsünde (INALCO) Türkoloji bölümünde lisans eğitimini tamamladı. 2019 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında deneme kategorisinde birincilik ödülü kazandı.

KELEBEK ETKİSİ

Mehmet Bolat

Bir zamanlar bir elçi ülkesinin kaderini belirleyecek olan mühim bir mektubu padişahına yetiştirmek üzere, heyecanla yola koyulmuş. Ne var ki yokuşlu yolda atı dengesini kaybedince ikisi de düşüp yaralanmış. Karşı yoldan geçen köylü bu olaya şahit olduğu halde “Benim işim başımdan aşkın, birazdan kalkar” demiş. Yaralı adam ayağa kalkamamış, oracıkta ölmüş. Kendi ölümünden çok padişahına yetiştiremediği habere üzülmüştü.

Birkaç gün içinde, padişahın malikânesi düşmanlar tarafından işgal edilmiş, bütün şehir ateş altına verilmiş. Ölenler arasında yaralı adama yardım etmeyen köylü de varmış.

Köylünün yardım etmemesiyle bütün bir ülkenin işgal edilmesi hatta kendi ölümüne zemin hazırlamış olması arasındaki bağlantı belki biz modern çağ insanına biraz abartılı biraz da olanaksız gelebilir ama tam da bu aksiyon-reaksiyon zinciri ve bu zincirin her halkasının birbiriyle bağlantılı olmasını Amerikan Meteorolog Edward N. Lorenz butterfly effect yani “Kelebek etkisi” adı altında tanımlamış.

Kelebek etkisi aslen Kaos Teorisi’nden türemiş ve non-linear (doğrusal olmayan) fiziksel gerçekleri açıklamayı amaçlamaktadır. Kaynağı kaos olan bir evrenin içinde anlam ve bağlantı arayışı olarak da adlandırılabilir. Bu yüzden de, kelebek etkisinin

ağırlığını hissettirmek ve anlamının altını çizmek için ve küçük değişikliklerin öngörülmez sonuçları doğurabileceği gerçeğini vurgulamak için şu ünlü örnekle verilmiştir: Amazon ormanlarında bir kelebeğin kanat çırpması, ABD’de fırtına kopmasına neden olabilir.

Günlük hayatımızda yakınımızda veya uzağımızda nice olaylara şahit oluyoruz. Çoğuna da belki bencil “Bana ne” tavrıyla kayıtsız kalmayı tercih ediyoruz. Öyle ya, orta sınıf bir memurun evinin anahtarını kaybetmesi, dul bir kadının iş bulamaması, mülteci gencin yırtık ayakkabısı bizi neden ilgilendirsin? Oysaki bilseydik küçük bir jestimizin başka insanların hayatında nelere yol açabileceğini, belki de bu haberlere karşı daha duyarlı olurduk.

Şöyle bir senaryoyu göz önüne getirelim: Bir seyyar satıcıya iki lira bahşiş veriyoruz, bu kazançla satıcı, kızının aylardır istediği Barbie oyuncağı alabiliyor; bonkör kız da maddi durumları daha kötü olan okul arkadaşına eski oyuncağını hediye ediyormuş. Ortada bir mutlu baba iki de sevinçli kız çocuğu var. Bu olay akımının aktörü de anlık bir cömertlikle bahşiş veren biziz. Olayın sadece somut unsurlarla sınırlandırılmaması gerekiyor. Aksiyon zincirini sadece para gibi somut şeylerin tetiklemediği, belki bir gülümseme, bir güzel söz, bir selam da ön göremeyeceğimiz büyük sonuçlar doğurabilecek

Edward Lorenz’in aksiyon-reaksiyon evreninin merhalelerindendir.

Hiç olmadığı kadar iletişim imkânlarına sahip olduğumuz çağda, bir tuş vasıtasıyla dünyanın diğer ucuna dokunabileceğimiz sarsıcı gerçeklik, “Bana ne” anlayışından sıyrılıp çevremiz üzerindeki etkimizin farkına varıp, dünyanın diğer ucunda bir insanın mutluluğuna sebep olabilir miyiz sorusunun hayatımızda daha önemli bir yer alması gerektiği gerçeğini düşünmeye davet ediyor. İşte kendimize sıkça hatırlatmamız gereken gerçek de budur. Biz, bizi bireyselliğin eşliğinde bırakan global dünyada nelere sebep olabiliyoruz? Bireyselliğin çağında, aldığımız kararların tetikleyeceği sonuçlarını kestirmemiz neredeyse imkânsız olsa da hepimizin aksiyon-reaksiyon zincirinin halkaları olduğumuz bilincinde hayatımızı sürdürebilir miyiz? Evrenin kaosunu dert edinmemiz, kelebek etkisinin altında yaşamamız, ihtimal ki kendi içimizdeki kaosu dindirebilmenin bir yöntemidir.

Kelebek etkisinin bizi nerede ve ne zaman bulacağını bilemeyiz fakat hayatın sürprizleri arasında, kaderin cilvesinin başrolünde olduğu bilincinde olabiliriz. Bir gün ömür biçtiğimiz kelebeklerden belki de alacağımız en büyük feyiz, kelebek etkisini bireyselliğe itilmiş hayatımızın her anında hatırlamak olacaktır.

MEHMET BOLAT

~~~~~T~~~~~

1994’te Almanya’nın Krefeld şehrinde dünyaya geldi. Duisburg-Essen Üniversitesi’nde İngilizce ve Fransızca Öğretmenliği lisansını ve yüksek lisansını tamamladı. 2019 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında öykü kategorisinde üçüncülük ödülü kazandı. İngilizce ve Fransızca öğretmenliği yapıyor. Türk, Alman ve dünya edebiyatına büyük bir ilgi duyuyor.

AVRUPA'DAKİ TÜRKLER İÇİN VATAN KAVRAMI

Rumeysa Öztürk

i kinci Dünya Savaşı sonrasında kalkınma programlarını hayata geçirmek isteyen devletlerin en önemli eksiği iş gücüydü. Bu açığı kapatmak adına yapılan programlar sonucunda başta Almanya olmak üzere Avrupa'nın birçok ülkesine doğru yola çıkanların arasında Türkler de vardı. Böylece Türkiye ile Almanya arasında “İşgücü Alımı Antlaşması”, 30 Ekim 1961’de imzalandı. O tarihte çok az kişi, bu antlaşmanın iki ülkeyi ve milyonlarca insanı birçok yönden ilgilendirecek büyük bir adım olduğunu farkındaydı. En öz tabiriyle bir işçi göçüydü bu. Antlaşmaya göre, Almanya’ya, “misafir işçi” olarak davet edilen Türkler, en fazla iki yıl çalışıp memleketlerine geri dönecek ve bu uzun misafirlik boyunca ailelerini yanlarına almayacaklardı. Peki bu senaryoya bugün baktığımızda hangisi daha eğreti duruyor? Misafirlerin işçi olarak çalıştırılması mı, misafirlerini ailesiz davet eden ev sahibi mi? Anadolu’nun çalışkan ve dirayetli insanların belki bir traktör parası biriktirebilmek, belki düğün parasını denkleştirmek, belki memlekete para gönderebilmek, belki de sadece ekmek parası için kahrını çekmeye razı oldukları bir gariplik haliydi

bu. Fakat, daha iyi bir gelecek hayali, karşılaşılabilecek tüm zorlukları göğüslemeyi göze aldırıyordu.

İstanbul’un Tophane semtinde bulunan İş ve İşçi Bulma Kurumu binasında Almanya’ya göç için bir büro tahsis edildikten sonra, başvurular buradan alınır, mesleki imtihanlar ve sağlık muayeneleri bu büro aracılığıyla yapılırdı. “Misafire” uygulanacak türden olmayan bu muayenelerde, çıplak bedenlere bakılarak Alman sanayisinin büyük çarkları ve dişlileri arasında ezilmeyecek, dayanıklı ve sağlıklı “işçiler” seçilirdi.¹

Farklı bir ülke bir yana, farklı bir şehir görmemiş Anadolu insanlarına İstanbul bile ağır ve uzak gelirken şimdi adını daha önce hiç duymadıkları, haritada yerini bilmedikleri yaban ellere gideceklerdi. Heyecanlıydılar, biraz da tedirgindiler. Karışık duygularla vedalaştılar sevdikleriyle, evleriyle, yurtlarıyla, topraklarıyla... Sirkeci Tren İstasyonu’na geldiklerinde bavullarında hayalleri, korkuları, umutları, önlerindeyse gidilecek yollar, aşılabacak günler, tü-

¹ Gökhan Duman, 11. Peron. Bir Yanı Memleket Bir Yanı Gurbet, s.8-9, 2019, İstanbul

ketilecek
ömürler
vardı. Giden-
leri uğurlamakla
vazifeli olan Türk
memurlarının, “Attığın
her adımı ülkeni, bayrağını,
şeref ve namusunu düşünerek at. Vak-
tinde git. Bilmediğini sormaktan çekinme. Tembel-
lik etme. Verilen işi zamanında ve muntazam bitir.
Aileni, evini unutma. Sürekli mektup yaz, kendini
merak ettirme...” diye devam eden uzun öğütleriyle
memleketin gurbet elde temsilcileri olarak yola çık-
tılar.² İki gece üç gün süren tren yolculuğu... Daha
şimdiden ceketlerinin iç cebine defalarca girip çı-
kan o tek fotoğrafın zamanla kenarları kıvrılacak,
ortasından kırık çizgiler geçecek, biraz da rengi so-
lacaktı. Fotoğraf bile yorulacaktı bu misafirlikten.
Hasretlik onu da aşındıracaktı.

*Sirkeci den tren gider
Vagon gider derdim gider*

² A.g.e., s. 17

*Gurbet
elde bir ba-
şıma
Varım yoğun alır
gider³*

Tren yol aldıkça geride ka-
lıyordu her şey, herkes... Anne,
baba, eş, akraba, dostlar, anılar, sevgiler, alış-
kanlıklar... Kısacası vatan uzaktaydı artık. Münih
Tren istasyonunun 11 numaralı peronunda yeni bir
hayat başlıyordu Türk işçiler için; geldiklerinde
bandoyla, çiçeklerle karşılandılar. Buradan aşağı-
ya, Sevkîyat Merkezine indiler. Evrakları çoktan
hazırlanmış, kimin nereye gideceği çoktan belirlen-
mişti. Dağıtımlar başlıyordu şimdi. Köln, Duisburg,
Frankfurt, Berlin, Bonn ve diğer şehirler “misafirle-
rini” bekliyordu. Bir otomobil fabrikasında, demir
atölyesinde ya da bir kömür madeninde giyilmeyi
bekleyen tulumlar da çoktandır onları giyecek iş-
çilerin yolunu gözlüyordu. Türk işçilerin kafasında

³ <https://www.flashlyrics.com/lyrics/ibrahim-sadri/sirkeci-den-tren-gider-54>

hep aynı sorular: Nerede çalışıp nerede konaklayacaklardı?

Münih Demiryolu İşletmeleri’nde çalışacak işçiler için eski tren vagonları yatakhaneye dönüştürülmüştü. Köln’deki Ford fabrikasında çalışacak işçilerin konaklanması için savaş zamanından kalma sekiz-on kişilik işçi yurtları tahsis edilmişti. Banyo ve tuvaletleri ortaklaşa kullanacaklardı. Demirden bir karyola ve bir dolap onların buradaki mahremi olacaktı. Bavullar açıldığında memleket kokusu yayılacaktı odaya. Boğazlar düğümlenecekti. Bavullar ya dolabın üstüne ya da her gün göz göze gelecekleri bir yere konulacaktı. Çünkü bavul, bir göçmenin geri dönüş umudu demektir.

Peki ne yiyip ne içeceklerdi? Ya haram bir şey boğazlarından geçerse? Ya aç kalıp güçsüz düşerlerse? Buranın suyu içilir miydi? Tüm bunları, pazar yerini, en yakın bakkalı öğreneceklerdi. Fabrikada, yemekhanede yer yer Türk yemekleri de çıkmaya başlayacaktı. İlerleyen zamanda Türklerden birkaç işlerini bırakıp bir köşede küçük bir dükkân açacaktı. Burada sadece yiyecek değil, plaklar, kasetler, filmler de satılacaktı. Lokanta açan bile olacaktı bir köşe başına. Özledikleri vatana benzeteceklerdi gurbet elleri...

Bu memlekette cami yoktu. Ezan sesi de duyulmuyordu. Ezan sesi, vatan sesiymiş meğer. Vatan, İslam’ın hâkim olduğu, yaşandığı yermiş. Şimdilik yurttan uygun görülen bir odada kılacaklardı namazlarını. Yanında kurmalı saat getirenler, sabah vaktinde kalkmak için onu Almanya saatine göre ayarlayacak, ancak kolundaki saate hiç dokunmayacaktı. O, hep Türkiye saatini, eşinin, anasının, babasının saatini gösterecekti.

Uykusuz bir gecenin ardından ilk iş günü... Fabrika kuralları, çalışma saatleri, mesailer, ücretler, giriş çıkışlar, izinler vs. tek tek anlatılıyor, tercüman da bunları çeviriyordu. Göçmen işçiler, Alman sanayisinin en alt tabakasındaki işçilerin başına geçiriliyordu. Halihazırda madenin en derin ayağında çalışan Alman işçi, bir anda İtalyan, İspanyol, Yugoslav, Yunan ve Türk işçilerin usta ya da ustabaşı olarak bir üst sınıfa çıkarılıyordu. Alman ustabaşları, misafir işçilere mesleğin inceliklerini öğretecekti ki, bir an önce onlar da bantlardaki yerini alacaktı.

Onlardan tek istenen şey çalışmalarıydı. Öyle de yaptılar. Yıllarca büyük bir gayretle, azimle çalıştılar. Fabrikalarda, maden ocaklarında, hastanelerde, restoranlarda ve daha birçok yerde alın terlerini akıttılar.

Geride bıraktıklarından en çok özlenilen kimdi, neydi? Sevdiklerine telefon açmak her zaman mümkün olmuyordu. Başta mektuplar, sonra da doldurulan kasetler gurbetin yükünü biraz olsun hafifletiyordu. Yurttaki posta günleri bayram günü oluyordu. Kimi zaman radyodan dinledikleri, kimi zaman da kendilerinin söylediği şiirler, şarkılar, türküler yarenlik ediyordu onlara.

*Ayrı düştüm vatanımdan yurdumdan
Sermayem yok servetim yok elimden
Bilinmiyor yoksulların dilinden
Almanya’ya mecbur ettin
Yoksulluk beni beni
Fakirlik beni beni yoksulluk beni beni⁴*

İlk yıllar hiç de kolay geçmemişti. Ağır ve zor şartlar altında çalışma ve barınmanın ötesinde, dil, din ve kültür farklılıkları bu garipliği, yalnızlığı ve hasretliği derinleştiriyordu. Ama nasıl olsa kalıcı değillerdi. Yeni bir ülkeye yerleşmenin beraberinde getirdiği sosyal ve kültürel sorunları aşmalarını sağlayan güç biraz da bu düşünceden besleniyordu. Türk göçmenler, en fazla iki sene sonra Türkiye’ye döneceklerini düşünerek gurbet yolunu tutmuştu. İki senenin ardından dönenler oldu, fakat birçoğu için bu böyle olmadı. Üstelik hiçbir şey İstanbul’dan kalan trenlerin sayısının artmasına da mâni olamadı. Trenler yüzbinlerce Türk işçisini Avusturya, Belçika, Hollanda, Fransa, İsveç ve daha uzak memleketlerin madenlerine, fabrikalarına, atölyelerine taşımaya devam etti.

1964’te Almanya’da, kısa sürede diğer ülkelerde Türk işçiler için iki yıllık sınırlama kaldırılıp artık eşler ve çocukların da getirilmesine izin verilince Türk işçilerinin yazgıları değişmiş oldu. Bu ilk yıllarda çocukların hiçbirini ya da bir kısmını getirmeyip memlekette dedelerinin evlerine bıraktılar. Anneleri, çocuklarından ayırmıştı gurbet. Yazdan yaza görüşüp hediyelerle gönül almaya çalıştılar. Bir süre sonra elbette çocuklarını yanlarına alanlar da oldu. Ancak anne-babaların çocuklarına dini ve kültürel değerlerini öğretmeye ayıracak zamanları olmuyordu. Karı-koca fabrikada çalışıyor, hafta sonları da ek işlere gidiyorlardı. Amaçları bir an önce hayatlarını kurtarıp Türkiye’ye geri dönmekti. Ancak yıllar geçtikçe dönüş yolu uzamıştı. Bir ülkeden başka bir ülkeye savrulup durdukları için “bavul çocukları” diye adlandırılan yavruların, anne

⁴ <https://www.sevilensarkisozleri.com/yuksel-ozkasap-alman-yaya-mecbur-ettin-sarki-sozleri-598044>

babaları tüm gün çalıştıkları için evin anahtarını bir ipe bağlayıp boynuna astığından bir diğer isimleri de “anahtar çocuklar” oldu.⁵ Onlar, bu dönemde biraz da kendi başına yetiştiler. Evde Türk kültürü, okulda ise bulundukları ülkenin kültürü yaşanıyordu. Dil ve uyum problemleri sebebiyle bazı çocuklar iki kültür arasında bocaladılar. Bu yüzden ne yazık ki ikinci nesilde kayıp gidenler de oldu.

Genelde şehrin arka mahallelerinde geçici bir zaman için evler tutuluyor ve her biri de az çok birbirine benziyordu. 1973 yılında tüm Avrupa’da ekonomik krizin baş göstermesiyle artan işsizlik, pahalılık sebebi göçmenlerin üzerine yıkılıyordu. Bu süreçte Almanya’nın işçi alımını durdurması, 1983-84’lerde çıkarılan geri dönüşü teşvik yasası yüzbinlerce Türk ailenin geri dönmesini sağlasa da çok daha fazlası Almanya’da ve diğer Avrupa ülkelerinde kalmayı tercih etti. Bir süre sonra göçmenlerin yoğun olduğu semtler “getto” diye anılacaktı. Misafirlikle başlayan göç yolculuğu, gettolarda devam ediyordu. İkinci Dünya Savaşı’nın acı hatıralarını anımsatan getto kelimesinin göçmenler için kullanılması, bir süre sonra Avrupa’da oluşan ayrımcı ve ırkçı hareketlerin ayak sesleriydi belki de.⁶

Yıllar geçiyor, yeni nesiller burada gözlerini açıyordu dünyaya. Şüphesiz en büyük zorluk, kendi öz değerlerine sahip çıkan bir nesil yetiştirebilmektir. Türk göçmenler hep bunun mücadelesini verdi. Binbir emekle kurdukları sivil toplum kuruluşlarında, mescitlerde bir araya gelip kültürel etkinliklerle milli ve manevi değerlerini korumaya, gelecek kuşaklara aktarmaya gayret ettiler. Bakkallar, lokantalar, kahvehaneler, mağazalar ve iş yerleri açtıkça gurbete kalıcı olarak yerleşenlerin sayısı giderek arttı.

Misafir Türk işçiler, memleketlerini, sevdiklerini arkalarında bırakarak çıktıkları bu yolun sonunda; yirmi-otuz yılı, hatta yarım asrı burada tüketeceklerini akıllarının ucundan bile geçirmemişlerdi. Daha iyi ve saygın bir geri dönüş umuduyla var gücüyle çalışırken, gelecek çoktan geçmişte kalmıştı. Anavatanları artık yalnızca yaz aylarında birkaç haftalığına gidilen bir yer olmuştu. Her gün ırkçılığa, düşmanlığa bir şekilde maruz kalsalar da ömürleri gurbette geçecekti. Yaşadıkları yer, belki de hayata gözlerini yumacakları ikinci memleketleri olmuştu.

⁵ Gökhan Duman, 11. Peron. *Bir Yanı Memleket Bir Yanı Gurbet*, s. 100, 2019, İstanbul
⁶ <https://diasporaturk.org/ke%C5%9Ffet#5c80a206-693e-4c34-8441-bb303066829b>

RUMEYSA
ÖZTÜRK

T

1994’te Viyana’da dünyaya geldi. Viyana Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Aynı zamanda Goethe Enstitüsünde Yabancı Dil Almanca Öğretimi kursunu başarıyla tamamladı. 2019’da YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında öykü kategorisinde üçüncülük ödülü kazandı. 2020’de Stefan Zweig’in “Amerigo. Die Geschichte eines historischen Irrtums” adlı eserini Türkçeye çevirdi.

GÖNÜLLER YAPMAYA GELENLERİN DİYARINA YOLCULUK

Yavuz Coşkun

Bismillah deyip beyan ederek hikmet söyleyip, talep edenlere inci, cevher saçtım ben işte”

İnsanın hayalleri vardır; bazen yüreğinde, fikrinde bazen de dilinde mekân tutan. Onlardan birini hayata geçirmenin verdiği mutlulukla yazıyorum bu cümleleri. Düşündükçe neşeyle dolarak, özlemle yâd ederek dile getiriyorum bu duyguları. Gündelik dertlerden ruhen ve bedenlen uzaklaşıp ırak diyarlara gitmek, İpek Yolunu keşfetmek, ata topraklarını görmek, çocukluğumda ve üniversite yıllarımda hayallerimi süslerdi hep. Zorlu sınav dönemlerinde seyahat planları yapmak, strese karşı sığındığım bir liman olmuştur daima. İki kitap arasında haritayı açıp ülkeler arası mesafeleri, uçak biletlerini inceleyerek, hatta bazen o ülkelerin sokaklarını izleyerek zaman geçirmiştir. İşte bu seyahat, o günlerden kalan bir âlem-i hayal. On günlük Orta Asya yolculuğunun tohumları hep bu zor dönemlerde atıldı.

Ata yurdu olarak kabul ettiğimiz bir coğrafyaya gitmek, oralandaki tarihi ve mübarek mekânları ziyaret etmek her Türk gencinin hayalidir diye düşünüyorum. Üstelik yetmiş beş yıllık Sovyet döneminde turizme kapalı olan Orta Asya’nın Türk cumhuriyetlerine toplum olarak hepimiz hasret kalmıştık. Bu hicranın sona ermesiyle birlikte 1991’de bağım-

sızlıktan sonra peyderpey artan seyahatler ve ziyaretler artık kolaylıkla düzenlenebiliyor.

Turizm firmalarının gözdelelerinden biri hâline gelen bu bölgede, turizm sektörünün gelişmesi için olağanüstü bir çaba var. Buna örnek olarak Orta Asya’daki ilk durağım olan Türkistan Uluslararası Havalimanı’nı gösterebiliriz. Zira, Türkistan Kazakistan’ın güneybatı bölgesinde kalıyor. Başkent Nur Sultan ve Almatı’ya epey uzak bir konumda. Dolayısıyla ulaşım konusunda çok zahmetli dönemler yaşamış bir şehir. 2020’de açılan havalimanından önce Türkiye’den Türkistan’a ulaşım 24 saatten fazla sürüyordu. Bir Türk firması tarafından inşa edilen ve hizmete sunulan yeni havalimanı sayesinde bu süre İstanbul’dan direkt uçuşlarla sadece 4 saat 50 dakika. Bu da turizm açısından bölgeye büyük bir katkı sağlayacak gibi gözüküyor.

Orta Asya iki bin yıldan beri çeşitli kültürlerin, dinlerin ve milletlerin vatanı olmuş bir bölge. Dolayısıyla olağanüstü tarihiyle büyük bir kültürel zenginlik sunuyor bizlere. Hazırlık esnasında nereden başlamak gerekir, nasıl bir rota mantıklı olur diye düşünürken, bölgenin ev sahipliği yaptığı hazineleri sıralayıp ona göre hareket etmek cazip geldi. Seyahat ettiğim ülkelerde ilk olarak bölgenin manevi büyüklerini ziyaret etmeyi hedeflerim hep. Bu sebeple, listenin başına gönül rahatlığıyla Türklerin Müs-

luman oluşu ve Anadolu’nun İslam’ı kabul etmesi sürecinde etkili olmuş en önemli şahsiyetlerden biri olan Ahmed Yesevî’yi koydum. Orta Asya’nın, hatta Türk dünyasının ruhani lideri, yüzyıllarca ülkemiz insanının manevî ve tarihi kimliğinin dokunmasında; kardeş ülke, akraba ulus ve topluluklarda ortak paydaların oluşmasında son derece müessir olan gönül sultanının huzuruna kabul edilmeyi niyet ederek başlayacak bu serüveni, İpek yolunun ilim dolu deryasıyla devam ettirmeyi arzu ettim.

Belirttiğim gibi ilk durağımız Yesevî diyarı Türkistan oldu. Paris’ten başlayan yolculuk toplamda on iki saat sürdü. İstanbul’da heyecanlı geçen iki saatlik aktarma sonrası beş saatlik gece yolculuğu için havalanıyoruz. İki yüz kişilik bir THY uçağıyla Karadeniz semalarında, çoğunluğu genç Kazak olan yolcularla devam ediyoruz. Türkçe konuşan sayısı oldukça az. Uçakta anonslar Türkçe ve İngilizce dışında Rusça da yapılıyor. Pencere kenarında kısa bir okumadan sonra daldığım uykudan üç saat sonra, gündeğümüne uyanıyorum. Türkiye saatine göre ayarlanmış saatim gece yarısını gösterirken yuvarlak pencereden içeri sızan kızıl gün ışığını ve

bulutların arasından görünen ıssız yeryüzünü keşfediyorum. Önümdeki koltuğa yerleştirilmiş ekrandaki haritaya bakınca Orta Asya’nın en büyük çölü olan Kızıl Kum’un üzerinden geçtiğimizi anlıyorum. Orta Asya’nın iki büyük nehri (Seyhun ve Ceyhun) arasında yer alan Kızıl Kum Çölü dünyanın en büyük çölleri arasında yer alıyor. Gün ışığının gittikçe gözümü aldığı dakikalarda, bir zamanlar dünyanın en büyük dördüncü gölü olan Aral Gölü’nün ürpertici hikâyesi aklıma geliyor. Sovyetler Birliği’nin altmışlı yıllarda hayata geçirdiği hatalı projeler sonucu, göl suyunun tarım ürünleri yetiştirmek amacıyla kullanılmasıyla Aral Gölü küçülmeye başlamış ve bugün artık Kızıl Kum Çölü’nün bir parçası haline gelmiş.

Üç saatlik zaman farkı dolayısıyla gün iyice aydınlanınca pilotun inişe geçiş anonsunu yine üç dilde dinledikten sonra, kemerimi takarak meraklı bir şekilde dışarıyı izliyorum. Varınca çekeceğim fotoğrafları, edeceğim duaları ve keşfedeceğim hikâyeleri düşünürken Türkistan uzakta çölün ortasında beliyor. Heyecanlı bir şekilde türbe ve camileri

seçmeye, şehrin yapısını çözmeye, haritada çizdiğim güzergâhı havadan teftiş etmeye çalışıyorum.

Şehre on beş kilometre kadar uzaklıktaki havalimanına kırk dakika erken varıyoruz. İstanbul Havalimanı'na nazaran oldukça küçük olan Türkistan Havalimanı bir hayli modern ve temiz görünüyor. Pasaport kontrolünde yorgun gözükken, sert ve soğuk ifadeli bir memur var. Rusça bir şeyler sorduktan sonra, bavulumu alacağım salona geçiyorum. Türkiye'den gelen, her biri sahibinin karakterine ışık tutan bavullarımızı aldıktan sonra gümrük görevlilerinin kasvetli ve ürpertici üslubuna aldırış etmeden dışarı çıkıyorum. Burada beni karşılamaya gelen arkadaşımın tuttuğu taksitle şehir merkezine doğru yola koyuluyoruz. Sovyet döneminden kalma Rus markalı eski bir taksitle yeni yapılmış çift şeritli otoyola geçiyoruz. Yol boyunca Kiril alfabesiyle yazılmış Türkistan reklamları beliriyor. Şehir merkezine yaklaştıkça Türk markalı reklam panolarının bulunduğu onlarca inşaat beliriyor. Şehre doğru ilerledikçe harıl harıl çalışan işçilerin yerini, yerel mimari üslubuyla yeni yapılmış restoran, oteller ve devlet daireleri alıyor. Kalacağım otelin

bulunduğu bölgeye ulaşıyoruz. Kum rengiyle kuşatılmış ve bölgenin mimari hassasiyetine uygun bir şekilde kurulmuş kocaman bir mahallenin kapısına geliyoruz. Eski şehrin göbeğine suni bir tarih kurulmuş âdetâ.

Mart 2021 tarihinde gerçekleşen Türk Konseyi zirvesi sonrasında “Türk Dünyası’nın manevi başkenti” ilan edildiğinden beri şehirde seferberlik ilan edilmiş. Üstelik Güney Kazakistan bölgesinin başkenti olarak belirlenen Türkistan’a Cumhurbaşkanının özel isteği üzerine çok kısa süre içerisinde oteller, alışveriş merkezleri, müzeler ve çok sayıda idare merkezleri yapılmış. Gelmeden önce seyrettiğim, iki yıl öncesine ait olan görüntülerde kalacağım otelin arazisi bomboş görünüyordu. Şimdiyse devasa bir alışveriş ve eğlence merkezi karşılıyor bizleri. İçinde çoğunlukla Türk markalarının bulunduğu giyim mağazaları, modern bir tiyatro salonu, iki adet beş yıldızlı otel ve Venedik’i aratmayan suni kanallar yapılmış. İnşası sadece bir buçuk yıl süren bu “Karavan Saray”da (Kervansaray) her akşam gösteriler düzenleniyor. Şehrin çekiciliğini arttırmak için yapılan proje komşu bölgelerden çok

sayıda insanı çekiyor. Mimari yapı şehrin dokusuna o kadar uygun ki sanki günümüzden geçmişe bir yolculuğa çıkıyorsunuz. Türkistan’ın çöl iklimini yansıtan, âdetâ kumdan yapılmış hissi veren binalar ve o binaları süsleyen kubbeler yükseliyor gökyüzüne. Yine Emir Timur döneminden kalma mimari eserlerde gördüğümüz mavi beyaz çiniler bu kumdan yapılmış hissi veren yapıyı süsleyen tek detay.

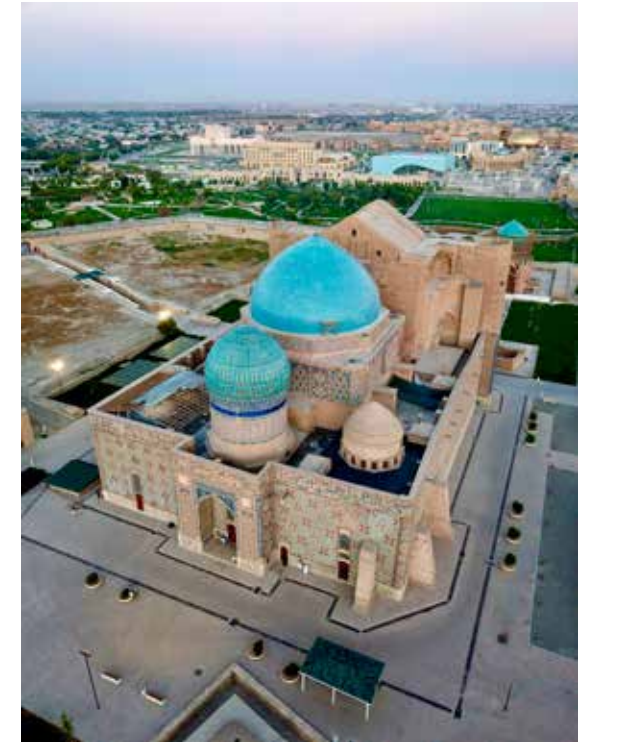
Kaldığım otelin personeli Ahmet Yesevî Üniversitesi’nin öğrencilerinden oluşuyor. Çoğu hem Türkçe hem de Rusçayı çok iyi konuşuyor. Özellikle Türkiye’den gelen misafirleri ağırlamak için dizayn edilmiş bu lüks oteli de Türk firmalar işletiyor. Görünüşe göre Kazak hükümeti Türk dünyasının manevi başkentine büyük önem veriyor ve çok büyük yatırımlar yapıyor. Kısa sürede şehrin tarihine modern ve yenilikçi bir nefes katılmış. Süratle yapılan bu binaların biraz aceleye geldiğini de şimdiden duvarlarda beliren çatlaklardan anlayabiliyorum. Gelecek yıllarda turizm açısından çok daha fazla avantajlı olacağından şüphem yok. Umarım hızla yapılan bu yapılar görüntüleri gibi uzun yıllar hizmet edecek kadar sağlamdırlar.

Personelin sıcak karşılamasıyla odama yerleştikten kısa bir süre sonra kendimi Türkistan sokaklarına atmak için sabırsızlıkla dışarı çıkıyorum. Sabahın ferah ve sakin ikliminin getirdiği huzurla birlikte yaklaşık 500 metre uzaklıkta bulunan türbeye yöneliyorum. Yeni yapılan Karavan Saray kompleksinin cezbedici güzelliğinde ilerlerken kapılarını açmaya başlayan Türk markaları boy gösteriyor birer birer. Avrupa’da alışkın olmadığımız bir durum olduğu için ayrı bir sempati doğuyor sanki buralara karşı. Yeşil renkli suyun aktığı dar kanalın sonunda bizi karşılayan balon şeklindeki yeni tiyatro salonu bu eski havalı yapıların ortasında modernizmi sembolize ediyor. Henüz faaliyete geçmemiş olsa da yerel halka yeni sanatsal etkinlikler tattıracak gibi duruyor.

Türkistan kelimesi mana olarak Türk beldesi anlamına geliyor. Sosyal medyada Doğu Türkistan’a gittiğimi düşünenler olduğu için kısa bir coğrafya bilgisi vermek istiyorum. Türkistan bölgesi tarihi olarak Orta Asya’da, Özbekistan, Kazakistan, Türkmenistan, Tacikistan, Rusya, Moğolistan ve Çin topraklarının bir kısmını kapsayan çoğunlukla Türk halklarının yaşadığı coğrafi bir bölge. Son zamanlarda elim soykırım haberleriyle gündeme gelen Doğu Türkistan Çin’e bağlı olan, daha çok Uygur Türklerinin yaşadığı Sincan Uygur Özerk Bölgesi topraklarına verilen isim. Batı Türkistan ise

bugünkü Özbekistan, Türkmenistan, Kırgızistan, Tacikistan’ın tamamı ile Kazakistan’ın büyük bir bölümü ve Afganistan’ın bir kısmını kapsamakta. Türkistan şehrinin tarihi ismi Yesi olarak geçiyor. Öyle ki Türk velileri silsilesinin “ser-halkası” sayılan Ahmed Yesevî’ye “Hazret-i Türkistan” denmesi sebebiyle, türbenin bulunduğu Yesi ve onun bulunduğu vilyet de aynı adı almış.

Ana yoldan karşıya geçince Türkiye’nin desteğiyle 2000’li yıllarda restore edilen Hoca Ahmet Yesevî’nin türbesine varıyoruz. Her ne kadar yapının civarlarına yeni modern binalar yapılsa da türbe viraneler içinde parıldayan mücevher gibi gözlerimizi kamaştırıyor. Yeni yapılan müze ve sanat evlerinin önünde ilerleyerek türbeye yaklaşıyoruz. Meydanda belediye işçileri temizlik ve bakım onarım çalışmaları yapıyor. Sağ tarafta yine lüks bir otel, yeni faaliyete geçen Uluslararası Turizm Üniversitesi ve Bozkır Merkezi (Müze) sol tarafta iste Turizm Merkezi, henüz faaliyete açılmamış devasa gösterişte Ahmet Yesevî Müzesi yer alıyor. Öğrendiğime göre hükümet tarafından bir an önce açılması için tenkitler gönderiliyormuş. O yüzden etrafta iş makineleri ve hafta sonu olmasına rağmen yoğun bir işçi trafiği var. Biraz daha ilerleyince sonradan yapılan surlar ve arkasında beliren görkemli türbe iyice belirliyor. Yavaş yavaş ilerliyoruz yeşil çimlerin orta-

sında yapılan mermer yolda. Ve türbeye varıyoruz. Duygu ve heyecanlar dorukta. İnanılmaz bir huzur ve manevi atmosfer sarıyor gönülleri. Ziyaretçiler henüz gelmeye başlamış ki görevli memurlar yeni yeni yerlerini alıyorlar.

Bu ilk ziyaret, ilk selamlaşma. Hazret-i Yesevî'nin huzuruna çıkabilmenin duygusu inanılmaz baskın. Asil ve haşmetli duvarların etrafında süratle dolanıyorum. Mavinin en güzel tonunu içeren ve zarıflığıni her detayda gösteren dış cephenin büyük bir kısmı çini ile kaplı. Çini tuğlalar üzerinde büyük boy küfî harflerle yazılmış “Allah”, “Muhammed” gibi yazılar ve binanın üst kısmını çevreleyen Bakara suresinin elli sekizinci ayeti okunabiliyor. Nadir bir güzellik sunan ince oymalı ahşap kapıları ve altın yaldızlı tunç tokmakları inceledikten sonra biletimi alarak mabedin içerisine giriyorum. İlk olarak Hazret-i Sultan'ın sandukasının bulunduğu bölüme dua ve niyazlarda bulunmak için ilerliyorum. Burada bulunan görevli din görevlisi her ziyaretçi geldiğinde aşr-ı şerifler okuyor ve karşılığında birkaç Tenge (Kazak parası) alıyor. Kıraatten sonra Kazakça dualar ediyor ve orada bulunanlar hep birlikte “Amin!” diyor. Kazakça duayı benzerliğinden dolayı kolayca anlayabiliyorum. Anlamadığım yerlerde de daha yüksek “Amin!” diyerek naçiz birer nefer olarak geldiğimiz huzurda, mübarek zatın yüzü suyu hür-

metine himmet ve zihin aydınlığı diliyorum. İslam âlemi, insanlık için dualar ederek ortamın manevi havasından istifade etmeye gayret ediyorum. Dua ve niyazlardan sonra çocuksu bir heyecanla türbenin her detayını dronla görüntülemeye başlıyorum. Özellikle gün batımında aldığım görüntüler beni fazlasıyla tatmin etti. Manevi getirinin yanı sıra fotoğraf bakımından da seyahatin dolu dolu geçmesi sevindiriciydi. Zaten yolculuklardan beklen-tim özellikle manevi katkı ve resmedilecek görsel güzellik. Orta Asya bu ikisini fazlasıyla karşılıyor diyebilirim.

Türbeyi kısaca anlatmak gerekirse şöyle özetleyebiliriz : Ahmet Yesevî Türbesi bugüne kadar İç Asya'da müslüman Türklüğün en büyük ziyaretgâhı. Külliye, gerek iç bezeme gerekse dış süsleme olarak, Asya'daki Türk Sanatının şaheserlerinden birisi diyebiliriz. Ahmet Yesevî'nin vefatından yaklaşık 330 yıl sonra (miladi 1395) İmparator Timur, birçok savaştan galibiyetle ayrılınca bu galibiyetin şükrünü de Hoca Ahmet Yesevî'nin dergâhını onarak “eda etmek” istemiş. Başta bozkırın ortasında mütevazı bir yapı olan mabedi büyük bir külliye çevirtmiş. Hiç çivi kullanılmadan inşa edilen Orta Asya'nın tuğladan yapılmış en büyük kubbesine sahip türbe, iki kat ve 35 odadan oluşuyor. Mimar-ı formların geliştirilmesinde kullanılan geometrik esasların temelinde ise Farâbi'nin ortaya koyduğu matematik prensipler varmış. Yapının ön tarafı arka tarafına nazaran çini ile kaplanmamış. Daha düz ve sade bir mimariden ibaret. Bünyesinde çok sayıda tarihi eser sergileniyor. Kazak hanlarının mezarları da Hoca'nın yanı başında dua bekliyor. Türbenin dış kısmında ise Hoca Ahmet Yesevî'nin 63 yaşına geldikten sonra Hz. Muhammed'den daha fazla güneşi görmeyi hak etmediğini düşünerek yaşadığı yer altı evi bulunuyor. Yaklaşık 4 metre derinlikte ve 18 odalı yer altı evindeki “Hiluet” yer altı camisinde Yesevî'nin, “Divan-i Hikmet” eserini yazdığı biliniyor. Türbe 2002 yılından beri UNESCO tarafından dünya kültür mirası olarak kabul ediliyor.

Bu ziyaretten sonra üzerimize çöken uhrevi huzurun verdiği enerjiyle türbenin hemen ilerisinde bulunan Turizm merkezinin önünde kahvaltıya oturuyoruz. Kahvaltı kültürü hemen hemen aynı. Yol yorgunluğunu gidermek için güzel bir kahve içip tekrar türbenin göz alıcı duvarlarının dibine giderek mavinin verdiği gökyüzü ferahlığını izliyorum. Bol bol fotoğraf çekip anılar biriktiriyorum. O sırada uzaktan turistleri eğlendirmek için gelen deve eğiticisi ve kartallı fotoğrafçıları görüyorum ve yeni

yapılan parkın yeşilliklerine doğru yürüyerek her açıdan seyre diyorum bu güzelliği.

Bu mabedin ve içindeki Ahmet Yesevî'nin bu topraklar için ne kadar önemli olduğunun ve bunun nedenlerini vurgulayan bilgiler geliyor aklıma. Yaşadığı dönemde İslam toplumunda, medreselerde, edebiyatta yaygın olarak kullanılan dil Arapça ve Farsça iken o halkın dilinde İslam'ın temellerini, tasavvufu ve sünneti halka öğreten hikmetlerini vücuda getirmiş. Kendi dillerinden anlayan ve o dilde anlatan bu zat halkın gönlünde taht kurmuş, yetmemiş, yetiştirdiği müritleri vasıtasıyla tüm Türk dünyasında yankı uyandırmış. Tıpkı Hoca Ahmet Yesevî gibi bizde de Yunus Emre, Anadolu'da Arapça ve Farsçanın resmi dilde hâkim olduğu dönemde arı duru Türkçesiyle yüzyıllardan bugüne kadar ulaşan tasavvufi şiirlerini söyledi. Bu iki sūfinin eserlerini Türkçe yazmaları, Türkler arasında tasavvuf kültürünün yaygınlaşmasını hızlandırmış, halkın dine ve tasavvufa olan ilgisini arttırmış, aynı zamanda Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan ortak bir tasavvuf kültürünün oluşmasını sağlamış. Bugün bile hâlâ “Dostun evi gönüllerdir, Gönüller yapmaya

geldim.” diyen Yunus Emre'nin şiirlerini anlıyor, zevkle okuyoruz, Ahmet Yesevî'yi büyük küçük hepimiz hürmetle anıyoruz.

Bu kısa bilgileri hatırladıktan sonra türbenin kuzeyinde bulunan Hoca Ahmet Yesevî Camii'ne yöneliyoruz. Türbenin hemen yanı başında bulunan cami Türkiye Diyanet Vakfı tarafından inşa edilerek 17 Nisan 2015 tarihinde, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev ve Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Görmez tarafından ibadete açılmış bulunuyor. Cami tıpkı Karavan Saray kompleksi gibi klasik Kazak ve bölge mimarisi görünümüne sahip olmakla birlikte, yapımında modern malzemeler kullanılmış. Orta Asya ve Selçuklu mimarisinden izler taşıyan, bölgedeki tarihi yapılarla da uyum içinde olan cami ve külliye, kütüphane, aşevi, çok amaçlı salonlar, yemekhane, kafeterya, imam-müezzin odaları, sınıflar, morg, gasilhane gibi hizmet alanları bulunuyor. Hikâyesiyle duygulandıran bu cami kardeş Kazakistan halkına vefa göstergesi ve ümmet kardeşliğinin bir nişanesi olarak Türk diyarına hediye edilmiş.

Öğlen yemeği için biraz uzakta bulunan bir lokantaya doğru yol alıyoruz. Türkistan’da taksi kültürü farklı. Yoldan geçen arabaları durdurarak gideceğiniz yeri söylüyorsunuz, şoför miktar belirtiyor. O miktarın yarısına kadar pazarlık payı oluyor. Taksiyle vardığımız lokantada menüyü inceliyoruz. Kazakistan ve genel anlamda Orta Asya’da karın doyurmanın en yaygın yolu şaşlık yemek. Bizim şiş kebabına çok benziyor ve her sokakta bir şaşlıkçıya rastlamak mümkün. Şişlere kuşbaşı et ve arasına kuyruk yağı takarak kömür ateşinde pişirip soğanla birlikte servis ediyorlar. Tadı inanılmaz güzel ve oldukça yumuşak. Yanında servis edilen ekmekler de oldukça hafif ve lezzetli. Bunun yanı sıra her ne kadar Özbek pilavı denilse de Türkistan’ın da kendine öz pilavı mevcut. Hatta her şehrin pilavı kendine has olmuştur. O yüzden Kazak arkadaşım gittiğim her şehirde pilavlardan tatmamı tavsiye etti. Çorba olarak da menüde ilgimi çeken bıldırcın çorbasını istedim. Bıldırcının tüylerini yolup birkaç sebze ile pişirmişler. Görüntü olarak nahoş dursa da tadı oldukça güzeldi. Pilavların üzerine istek üzerine at eti koyuyorlar. At eti tüketimi çok yaygın bu coğrafyalarda. Bunun nedeni

ise at beslemenin sığır beslemekten çok daha kolay olmasıymış. Sert geçen kış günlerinde sığırlara yem bulmak oldukça masraflı oluyormuş. Oysaki atlar kırlarda yaz-kış hayatlarını devam ettirebiliyormuş. Özellikle kışın ayaklarıyla karları eşeleyerek ot ve yiyecek bulma imkânları varmış. Dini açıdan da tarihten beri at eti yemekte hiçbir sakınca görmüyorlar. Hatta buralarda yetişen onlarca büyük zatın da at eti tükettiğini öne sürerek bizleri de at etini tatmaya teşvik ediyorlar. Yeme içme hususunda buraya gelerseniz deve sütü “kımran” ve kurutulmuş tuzlu yoğurt olan yuvarlak “kurut” tüketmenizi tavsiye ederim. Son olarak bizim kültürümüzün önemli bir parçası olan çayın da Kazaklar için mühim bir yeri var. Yemeklerin yanında çay getiriliyor ve su yerine çay içiliyor. Bizim ince belli çay bardakları yerine Kazak milli motifleriyle süslenmiş porselen kâselerde servis ediliyor çaylar. Soğumaması için de azar azar sık dolduruluyor. Yemek oldukça uygun, özellikle etli yemekleri cüzi miktarlara yiyebilirsiniz.

Yesevî diyarında ikinci günümü Türkistan’ın yakınında bulunan önemli mekânlara ayırıyorum. Ahmet Yesevî Üniversitesi’nde okuyan kıymetli kardeşim

Muhammed ikinci gün için Otrar’a gitmeyi teklif etti. Otrar Türkistan’a yaklaşık altmış kilometre uzaklıkta. Muhammed’in organize ettiği bir Kazak genci götürüyor bizi. Kızgın sıcaklığın altında, bol kasıslı yollarda sallanarak gidiyoruz. Sıcaklığın yoğunluğu ve ağır kamyonların geçmesiyle yollar hasar görmüş, derin çukurlar meydana gelmiş. Deve sürülerini bolca gördüğümüz bir saatlik yolculuk sonrası ünlü filozof Farâbi’nin doğduğu, Türk imparatoru Timur’un vefat ettiği şehir olarak bilinen Otrar’a varıyoruz. Otrar’da Farâbi başta olmak üzere çeşitli dallarda otuz bilim adamının daha yetiştiği ve ilk uçuş aletinin burada üretildiği ifade ediliyor. İlk durağımız Hoca Ahmet Yesevî’nin ilk hocası ve manevi babası olan Arslan Baba’nın türbesi oluyor. Tek katlı türbenin sol tarafında Arslan Baba kabri ile talebelerinin mezar taşları, sağ tarafında ise mescit ve yedi asırlık Kur’an-ı Kerim örneklerinin bulunduğu sergi odası yer alıyor. Dua edip birkaç dron görüntüsü aldıktan sonra yolumuzu Farâbi müzesine çeviriyoruz. Henüz yeni açılmış müze Farâbi’nin hayatını ve bilim serüvenini aktarıyor.

Son durak olarak 12. yüzyıla kadar uzanan bir arkeolojik yapıya sahip Otrar kalesine uğruyoruz. Bu kale ve şehir, Moğol istilasında en fazla direnç gösteren kale olarak tarihe geçmiştir. Moğollar altı aydan fazla bir süre şehri kuşatmış lakin ele geçirememişler. Aynı şekilde Avrupa’da çok yaygın olan suyla çevrili şato mimarisi de ilk defa burada yapılmış. Şehrin etrafını çevreleyen surların dibine kanallar kazılarak su doldurulmuş. Bu savunma sistemi sonradan tüm dünyaya yayılmış. Yine aynı şekilde Özbek hükümdarı Emir Timur Çin seferine giderken bu kalede vefat etmiş. Ayrıca bilim adamları, Otrar’ın İslamiyet’in bölgede yayılmasında kilit rol üstlendiği görüşündeler. Tarihi anlamda çok zengin olan Otrar’da arkeolojik ve restorasyon çalışmaları hızla devam ediyor. Gelirseniz mutlaka zaman ayrılması gereken istikametlerden bir tanesi.

Ertesi gün Özbekistan’a olan uçuş için gereken PCR testini yapmak üzere Türkistan’a geri dönüyoruz. Pazar günü olduğu için bir tek hastanede yapılabilir bilgisini alıyor ve hızlıca merkez hastanesine gidiyoruz. Hastaneye “Emhane” yani “İlaç Evi” deniliyor. Yan tarafta bulunan “Balalar Emhanesi” yani “Çocuk hastanesi” bir hayli hoşuma gidiyor. Tebessüm ettiren ayrı bir olaysa hızla gelen ambulansın içinden çıkan görevlinin benim düşündüğüm aksiyon sahnesinin tersine, sigarasını yakıp arka kapıda oturmasıydı. Ambulansın yanından ilgi dolu bakışlarla geçerek eski, kasvetli, soğuk binanın bodrum katına inip test

için bilgi alıyoruz. İletişim oldukça zor olsa da test için saat veriyor görevli hanımefendi. İlgisiz ve sert bir tavırla akşam gelip almamızı söylüyor testi. Anladığım kadarıyla sağlık sistemi çok zor durumda. Ülkenin doğal zenginliklerinden elde edilen gelirden sağlık ve sosyal harcamalara pek bütçe ayrılmamış gibi görünüyor. Aynı şekilde devlet memurları da çok sert ve umursamaz bir üslupla karşılıyor herkesi. Turizmin gelişmesi için bu konuda daha fazla çaba sarf etmeleri faydalı olacaktır.

Ata yurdu, Yesevî diyarı Türkistan’dan kalbim huşu bulmuş bir şekilde ayrılarak İpek Yolu’nu güneye doğru takip etmek üzere yola koyuldum. Bir Türk gencinin görmesi gereken şehirler listesi yapılsa bunlardan biri de Türkistan’dır diye düşünüyorum. Zira, Türkistan ve diğer ata toprakları kültür mirasımızı, tarihimizi, tasavvufi İslam değerlerimizi anlamak açısından oldukça kıymetli coğrafyalar.

“Aşk bağını gezmeden âşık olunmaz
Hakirlik-ağlamaklık çekmedikçe nefsin ölmez
Bir damlaya razı olmadan o inci olmaz
Razı olup has cevherinden aldım ben işte”

diyen Hoca Ahmet Yesevî’nin aşk bağı Türkistan’dan, aşıklar kervanına katılarak, damlaya razı gelip inci olma yoluna girerek, has cevherden alabilenlerden olarak ayrılıyorumdur umarım.

YAVUZ COŞKUN

1995 yılında Erzurum’un Oltu ilçesinde dünyaya geldi. On bir yaşında Fransa’ya göç etti. Orta ve lise öğrenimini burada tamamladı. Tours François Rabelais Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun oldu. Asistan hekim olarak çalışıyor. Doğa ve fotoğraf meraklısı.

GÖNLÜNDEN GEÇENLERİ YAZ, GÖNDER! SOSYAL MEDYADA PAYLAŞALIM.

Sosyal medya paylaşımlarınız için **#telvedergi**
Yazı göndermek için: **dergitelve@gmail.com**

*Benim ol aşk bahrisi, denizler hayran bana,
Derya benim katremdir, zerreler umman bana.*

*Kaf Dağı zerrem değil, ay ve güneş bana kul,
Aslım Hak'tır şek değil, murşittir Kuran bana.*

*Çün dosta gider yolum, ezel mülküdür ilim,
Hak'tan söyler bu dilim, ne kul ne sultan bana.*

*Yok iken o barigah, var idi o padişah,
Ah bu aşk elinden ah, dert oldu derman bana.*

*Adem yaratılmadan, can kalıba girmeden,
Şeytan lanet olmadan, Arş idi seyran bana.*

...

Y U N U S E M R E

